

صایی: ۵-۶۶

واریق

تورکجه و فارسجا فرهنگی مجموعه
دوققوز و نجوایل

مجله فرهنگی فارسی و ترکی
سال نهم

شماره امتیاز ۸۵۳۸

بهمن و اسفند ۱۳۶۶
قیمت ۳۰۰ ریال

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 ایچیلنده کیلو (فهرست)

- ۱ - کلمه لر اوزه رینه (۸) : دوكتور حمید نطقی ۳
- ۲ - سن چالاندا سازی : آدمیز (آستارا) ۱۷
- ۳ - برگگی از دفتر ایام . پیام به آذربایجان (استاد شهریار) : حمید نطقی ۱۸
- ۴ - فضولی نین ادبی شخصیتی : دوكتور جواد هیئت ۲۱
- ۵ - خسرو شیرین موضوعو تورک ادبیاتیندا : پرفسور غلامحسین بیگدلی ۳۵
- ۶ - فضولی - پرفسور ب. وهازاده . برگردان : سیدفخرالدین ملجائی ۲۴
- ۷ - رباعی لردن : م. قانلی دره . ۴۸
- ۸ - نهج البلاغه اوخویاق : اسماعیل هادی ۲۹
- ۹ - عاشیق پری مجلسینه اتحاف : میرهدایت حصاری ۵۲
- ۱۰ - آداملار آنبارلاردا ایرلشدیریلیمشدر : مایکل کواین . ترجمه ائدن : عزیزمحسنی ۵۶
- ۱۱ - لغات ترکی مصطلح در زبان فارسی : علی اسماعیل فیروز ثمرینی ۵۹
- ۱۲ - صولمییایدی کاش : محمد امیری (ارخوان) . تبریز ۶۵
- ۱۳ - قالین ای ایله باشلانان کلمه لر باره ده : دوكتور . م. ت. زهتابی ۶۶
- ۱۴ - ستارخانین میثاقی یم : وحی ۶۷
- ۱۵ - شعریمیز و اسلام : نعمت نبی، فضولی دن . ۶۸
- ۱۶ - بهمن ین ۲۲ سی ملتین طاغوتا غلبه سی (کروان قیران : بهختیار نصرت ۷۰
- ۱۷ - تبریزده انقلاب (بهمن ین ایگیرمی دو ققوزی) ۷۱
- ۱۸ - وارلیقین اون یاشی : عندلیب (اهر) ۷۲
- ۱۹ - یول : دوكتور حمید نطقی «آیتان» ۸۳
- ۲۰ - دؤردلوك كلر - باياتيلار دقتريندن : سؤنمز ۷۴
- ۲۱ - رزق حلالیم وار منیم : ح. م. ساوالان ۷۵
- ۲۲ - وئرمم سنین هیچ تارتوکون ملك عراقه : محمدرضا روحانی (زنجان) ۷۶
- ۲۳ - آهسته - آهسته : عبدالله مرادی (زنجان) ۷۷
- ۲۴ - دولانار ۷۷
- ۲۵ - آمریکا نهدیر : گالری تورک، میانداب ۷۸
- ۲۶ - مثل چایی : بهرام ائلچین ۷۹
- ۲۷ - آی عاشیق : آرخا (اسکو) ۸۰
- ۲۸ - قارداغ او شاغی : حسن نوری زاده (اوچونجو صدف «کلاس» شاگردی) ۸۰

ایچینده کیلورین قالانی (فهرست)

- ۲۹ - اوزاقدان گلن سرلر : عبدالرشید جوهر جوزجانی (پشاور، پاکستان) ۸۱
۳۰ - «آدمیز»، اتعاف، ر. ا. قارتال (مرعین) ۸۲
۳۱ - آنادیلی : آذراوغلو ۸۳
۳۲ - سارالانین «کول ایله شنه» مقاله سیننه نظیره : تیمور داداشی (طهوری) ۸۴
۳۳ - تبریز عاشیقلا ر هیئتیه تهراندا ۸۶
۳۴ - آتالار سوزو : ع. ک. منظوری خامندهای ۸۷
۳۵ - معرفی کتابهای جدید : وارلیق ۸۸
۳۶ - ثمره لی اولمالویق : پیروز ثومدرینلی ۸۹
۳۷ - نظامی در مدح کوره اسلان و ایران و خود : پ. غلامحسین بیگدلی ۹۰
۳۸ - میر عبدالحسین خازن خیابانی : صمد سرداری نیا ۹۱
۳۹ - نوروز بایرامی ۹۸

عزیز دوستوم گلیر باهار گلیرینی ایلمیز

تاذا ایلی سعادتله قارشیلایین ائسلیمیز

بولبول باغدا ائل نغمه سین آنادیلده اوخوسون

خلتیمیزه فرح وئرسین شیرین دوغما دیلمیز

۰۴. ح. بختیار

ادبی خبر

خلخالین بؤیوک عالم شاعری محمد باقر خلخالی نین حیاتی و اثرلری خصوصیه ثلمبیه سی حقیقده تحقیق و آختاریش آهارلییر بوساحده معلوماتی اولان قارداشلاریمیزدان خواهش اولونور اؤز معلوماتلارینی مکتوب واسطه سیله بو آدرسه گؤنده رسینلر تهران صندوق پستی شماره ۱۶۵۶ - ۱۱۳۶۵

توجه

از مشترکین محترم تقاضا دارد وجه آبرومان یکساله (۲۰۰۰ ریال) را در نزدیکترین شعبه هر یک از بانکها به حساب شماره ۲۱۶۳ بانک ملی ایران شعبه دارپوش، خیابان بهار وارپز و فتوکی رسید آنرا به ضمیمه نشانی خود به آدرس مجله ارسال نمائید تا در ارسال مجله برای آنها وقتندای روی ندهد. وارلیق

مجله فرهنگی فارسی و ترکی
توزکجه و فارسجا فرهنگی مجموعه

وارلیق

دوققوزونجو ایل - بهمن ، اسفند - ۱۳۶۶ شمسی

دوقتور حمید نطقی

کلمه لر اوزه رینه

کوکلر - اکلر - گؤوده لر - کلمه لر

(۸)

سؤز دوزه لدیجی اکلر

۸۰ - کن

۸۰/۱) " طرف فعل " (*Gerundium*) دوزه لدن بیر اکدیز . " ایملک " (ایرملک) کؤمک فعلیندن دوزه لمیش اولان " ایکن " کلمه سی قیسالتمیش و " کن " اولار .

بو اک ، مضارع (گئنیش زامان) ، حال (ایندیکی زامان) ، نقلی ماضی (" - میس " اکلی گئچمیش زامان) مستقبل (گله جک زامان) فعل لری نین اوچونجو شخصینه علاوه اولار و طرف فعل دوزه لدر . گره کلیملک افاده اشدن اکی قبول ائتمیش فعللردن ده گینه طرف فعل دوزه لر مضارع : - اولدوز آخارکن باشینی قالخیز گوگه باخ .

حال : - دان یئری آغاریرکن .

نقلی ماضی : دئمیشکن ، کلمیشکن

مستقبل : ائودن چيخا جاقکن .
 گره کلنيک اکی ايله : اؤز حالينا گولمه لی ايکن ...
 (۸۰/۲) " - کن " اکی آدلارا، ضميرلره، صفتلره و ظرفلره کليب
 اولارين بير ظرف کيمي ايشله ييشينه امکان وئرير :
 من عسگرکن (سرباز اولدوغومدا) . يورغونکن ، آزکن ، وارکن ،
 دگيلکن ، اليميزده ايکن ، بيزيمکن ...
 ميدان سخن ده يوخ ايکن سن کيمي بير آر
 بير شاعير روم اولدو سنه ايندی برابر . (ضياء پاشا)
 - تبريزده ايکن ، هاوا صويوق کن ...
 بو اک س آهنگينه اويماز .

(۸۱) - اکی

(۸۱/۱) بو اک آدلاردان تمثيل ("صفت آدلاری" یعنی ، ضمير و صفت
 اولاراق ايشله ديکن آدلار دؤزه لدر باشليجا ايشی ، ايچينده اولماق ،
 باغليليق و عايد اولماق افاده ائتمکدير . بير شئیی باغلی ، عايد
 اولدوغو باشقا بير شئیه گؤره يادا زامان و مکان ايچينده کسی
 يئرینه اشارت ائتمک صورتی ايله بللی ائدير .
 ريب ضميری اولان " - کی " مثاللاردا :

"حسن - ين بويو اوزون ، علی نينکی قيمادير . قونشونون قوزوسو
 بيزيمکيندن ايری ... قلمی می ائوده اونوتموشام ، سيزينکی نی آلا
 بيله رم می ؟ "

حسينينکی : حسنين بويو ، بيزيمکی : بيزيم قوزوموز ، سيزينکينی :
 سيزين قلمينيزی " معنا سيناديير
 آدلارين يئرلرينی بو " - کی " لر توتوبدور ، بونا گؤره ضميمه
 صايلما قدادير .

(۸۱/۲) آد صيوندان کلمه لره گتيريله رک "بی يه ليک" و " تعلق"
 معنا سی وئرر : آخشامکی ، صاباحکی ، گجه کی ، اؤنجه کی ، اينديکی ،
 اولکی ، صونراکی ، آشاغیکی ، يوخاريکی ، قارشیکی ، دوننکی ، بوگونکی
 بويکی ، اوزامانکی "

(۸۱/۳) بو اک متمم مقاميندا شخص و اشارت ضميرلری ايله ايش -
 له ديدير : منيم کی ، اونونکی ، بيزيمکی ، اؤزومونکی ، بونونکی ...
 يئنه آدلارين متمم مقاميندا صونرا ايشله ديدير : ائوينکی ، علی نين کی ..

۸۱/۴) بو اکدن صونرا يي په ليک (مالکيت) اکی و اونون معنا -
 سی نی تاکيد ائدر : منيم کی سی ، سيزينکیسی ، بيزيمکی سی
 ۸۱/۵) بو اکی الان بعضی کلمه لز صفت کیمی ايشله ديلير :
 گئجه کی ياغيش ، ائوده کی کتاب ، کئچن ایلکی طلبه لر ، کوچه ده کی آدم
 ۸۱/۶) بو اکين خصوصیتی سؤز دوزه لدن اکلردن اولما سينا رغما
 کؤک و گؤوده لرین تصريف اولان شکیللرینه ده کلمه گيدير . نئجه کی ، آدکؤک
 و گؤوده لرینه دوغرو دان - دوغرو يا علاوه اولدوغو کیمی اونلارین - دا ،
 - ده ، - ين ، - ين ، - ون ، - ون ، - نين ، - نين ، - نون ، - نون
 اکی آلميش تصريفه تابع شکیللری ايله و مختلف حاللری ايله ده بير -
 لشمکده دير . قديم تورکجه ده " - دن حالينا " (آبلاتيف حالينا) دا گتير
 - يليردی . اادات لاردا بئله دير و بو حاللاردا آدلارا علاوه اولسورلار
 بونا گؤره بو اکين اادات منشاء لی اولدوغو دوشونوله بيلير .
 - کی اکی نين اوسته ليک آهنگ قانونونا اويماديغي بو تصوری
 قوتلنديريير . لاکين " - کی " نين ، تورکجه نين بيلينن دورلرينده
 قارشيميزا اک اولراق چيخديغي دا محققدير . بؤتون بونلاری گؤز اؤنونه
 آيرساق " کی " نی اصلينده اادات اولوب تورکجه نين بيلينن دورلرينه
 گئچرکن اک حالينا گلن ، لاکين اک حالينا گلدیکن صونرا اادات
 ايزلرينی گؤنوموزه قدهر محافيزه ائدن بير اک صا يا بيليرک ،
 آدين مختلف حاللاريندا - کی اکی نين علاوه ائديلمه سینه مثال :
 آشاغيداکي ، يوخاريداکي ، منده کی ، سنده کی ، يئر ده کی ، آلتداکی
 اوسته ده کی ، منيمکی ، سنينکی ، اونونکی ، کندلی نينکی
 ۸۱/۷) " قديم تورکجه ده اکين " - کی " و " - قی " اولاراق ايکی
 شکلی واردی ... لاکين اک شکلی باخيميندا ن غرب تورکجه سی نين باشين
 دان بری " دخيل " بير ااداتين ، فارسجادان تورکجه يه گئچن کی (که)
 ااداتی نين تاثيرينده . قالميش ، بو تاثيرله چوخ شکیلی ليگينسی
 ايتيره رک تک شکیلی بير اک موقعينه دوشموشدور ... " - کی " بوضورتله
 هم صدالی لاشماغا هم قالينليق - اينجه ليک انطيبا قينا ، همده دوزلوک
 - يووارلاقليق انطيبا قينا قارشى چيخما قدادير .
 (پروفه سور محرم ارگين ، آدی گئچن اثر ص ۱۵۳)
 " - قی " اکی نين ۱۴ - جی عصرده تورکجه ده حتی يوموشايب " - غی "
 اولما سينا ، خواجه مسعودون ، شيرازلی سعدی دن ترجمه سينده راستلاشماق
 اولار :

" ياراشماز بيگيدلر ايله اويناماق
 تولونگومداغي قارا قيل اولدو آق "
 "تولونگ"، " شقيقه" - نين تورکجه سیدیر و صونونداکی "نگ" بیلدیگیمز
 "غنه نونو" - دور .

۸۱/۸) املا قایداسی : دینیمیزده "کی" سؤزو :

الف : اوج حالدا بیتیشیک (یا پیشیقی) یازیلیر :

۱ - تعیین صفتی (*determinative adjective*) ددیکلری نوعدان
 "کی" ، "ده حالیندا" (وضعیت حالیندا) قاباکی کلمه یه بیتیشیر :
 ائوده کی ، بازارداکی ، سنده کی ، اونداکي ... و س .

۲ - کینه "تعیین صفتی" اولراق زامان و یئر ظرفلرینه کلدیگده (علاوه
 اولدوقلاری زامان) اونلارا بیتیشیک یازیلار : قاباکی ، ماباکی ،
 اوگونکی ...

۳ - نسبت ضمیرینه علاوه اولورسا بیتیشیک (هج اولماسا) یان یاندا
 یازیلار : بیزیمکی ، سنینکی ، اعلانین کی ...

ب : ایکی حالدا آیری یازیلار :

۱ - ادا تدان صاییلان و تاکید اوچون گتیریلن "کی" . مثال :

او قدهر یورولدوم کی . من نه دئیم آنلامیرسان کی .

۲ - فارسجادان آلینما "کی" (که) ، ربط "کی" - سی ، آیریق (منفصل)
 یازیلیر : " خاک اول کی ، خدا مرتبه نی ائیله یه عالی "

استیشن اولراق آشاغیداکی مرکب ربط لر بیتیشیک / یان - یانسا
 یازیلار : نه اینکی ، حالبوکی ، چونکی ، یا اینکی ... بنز لر ی .

(حمیدنطقی ، یازی قایدالاری ، ص ۵۲) .

۸۲) - کییر - (- کور - / - قیر - / - قور -)

بو اک سس تقلیدی کؤکلردن فعل گؤوده سی دوزه لدر :

آسقیرماق (آس - قیر - ماق) ، فیشقیرماق ، هایقیرماق ، هیچقیرماق ،

اؤسکورمک ، پؤسکورمک ، تۆکورمک (تۆپورمک) ، قیشقیرماق ...

بوشکیلده دۆزه لن فعللر لازیمدیرلر و عمومیتله ائشیکه بوشالماق
 مفهومی وئرلر .

۸۳) - کچ (- غاچ)

۸۳/۱) بو "ظرف فعل" (*Gerundium*) اکی قدیم متنلرده گوزه

چارپار و ایندیکی" - ینجه" اکی معنا سینا دیر و اؤزوندن صونرا گلن

فعلین متعاقباً واقع اولاجاغینی ویا اولدوغونو گؤستریر، دده قورقود دان : " تانری وئرمه گینجه ار بایماز " یعنی : " الله وئرمه گینجه کیشی وارلیقلی اولماز "

" - گج " اکی اوچون فضولی دن مثال :

" دگیلدوم من سنه مایل سن ائتدین عقلمی زاییل
منه طعن ائیلهین غافیل سنی گورگج اوتانماز می ؟ " یا :
" منده توفیق اولسا بو دوشواری آسان ائیلهرم
نوبهار اولغاچ تیکن دن برگ گول اظهار اولار "
بیرینچی مثالدا " گورگج " کلمه سی نین " گوردوکدن صونرا " ، " گورر -
گورمز " و ایکینجی مثالدا " اولغاچ " کلمه سی نین " اولاندان صونرا "
" اولدوغو زمان " کیمی معنالاری واردیر .

(۸۳/۲) بو اکایله عقینی معنادا اولان قدیم متنلریمیزده بیسره
" یجهک " اکی واردیر .
دده قورقوددان :

" گویکلری گوریجهک قاس - قاس گولدو " . باشقا مثال :

" یوغسا بیر دیشلری دؤر، قامتی سرو اولمایاجاق .

نه بیتر صحن چمندن ، نه چیخار دریادان ؟ " (ندیم)
" اولمایاجاق " سوزو ، " اولمایینجا " دشمکدیر .

(۸۴) - گج (- کج / - غاچ / - قاچ)

(۸۴ / ۱) بیر ایشی گورن ویا ایشین نتیجه سی اولان شعیلری بیان

اادن کلمه لر دوزه لدریر . بو صورته بو شکیلده دوزه لمیش کلمه لر یا
آلت آدلاری یادا تاکیدلی و قوتلندیریلیمیش صفت لردیر .

آلت آدلاریندان : سوزگج (سوزمک ایشینی گورن) ، قیسقاچ (قیسماق ،

" فشار وئرمک " ایشینی گورن) ، سیلگج (" پاک کن ") ، سالینقاچ (کوف)

" سالینجا ق " دا دئییلیر ، فارسجا : " تاب " ، سالانماق وسیله سی ...

یا سالانقاچ (دایانماق اوچون ایشه گلن شی، یاسدیق " بالیش ") .

برکیتیلیمیش صفت لردن مثال : یوزگج (ایشی اوزمک اولان آدم .

دده قورقوددا " سالور قازان دوتساق اولوب اوغلو اوروز چیخار -

دوغو بویونو بیان اقدر " باشلیقلی بوی دا قازانین سوزلرینده بئله

بیر جمله واردیر : ساغا سولا چیرپیندی اوزور یوزگچلری ، سو دیبینه

دؤنر بحریلری ") ، اوتانغاچ ، ایگرنگج (ایگره نچ)

۲ - ۸۴) بونلارین " - گۆچ " اکی ایلہ دوزہ لیمیش بدلیری ویا
 بنزلری واردیر (- گیج / - غیج / - گۆچ / - غۆچ)
 اولگۆچ (قدیم تورکجه ده " یولی مک " ، " قیرخماق " معنا سینا دیر .
 کاشغرلی " ار ساچ یولیدی " دئیہ مثال گتیر میشدیر . ج ۳ ، ص ۹۵)
 باشلانغیچ (بیر شئین ، بیر ایشین سیرادا ایلک گلن قسمی ، باشلاما
 نقطه سی) ، بیلگیچ (بیلگیلی ، یادا بیلگیلی اولدوغونو ایره لسی
 سورن آدام) . دالغیچ (غواص) ، سورغۆچ (قدیمدن پادشاه ویا وزیر
 لرین بورکلرینه تاخیقلاری دگه رلی داشلارلا زینتلی تۆک ، بعضی
 قوشلارین تپه سینده کی اوزون تۆک) .
 اگر بو اکین داماق مخرجلی سسی دۆشر و " - هچ " اکی حالینا کله
 (نومه ۵ - ه مراجعت ائدینیز) .

۸۵) - گن (- کن / - گان / - قان)
 ۱ - ۸۵) قدیم تورکجه " - گن " حال صفت فعلی اکی دیلیمیزده
 بیر یاندان داماق مخرجلی سسینی ایتیره رک عئینی معنا دا " - هن " صفت
 فعلرینی وئیرکن ، بیر یاندان دا داماق مخرجلی سسینی (گ ، ک ،
 غ ، ق سسینی) قورویوب معنا جا فرقلی له شهرک فعلدن تاکید و عادت
 صفتلری " (*adjectif habituel*) دۆزه لدر :
 چالیشقان ، اونوتقان ، آلینغان (تئز اینجی یین) ، گیزیشکسن
 (متشبث ، زیرنگ) ، دؤیوشکن ، چکینکن (خجول ، منزوی) ، دؤغورغان
 (چوخ دؤغوران) ، اولغان (اول - ا - گان : ممکن) .
 آدلاشمیش صاییلی " - گن صفتلری " ندن : یئلکن ، یا تاغان ، یا پیشقان
 شاعیر ویا زیچیلار بو اکین ایشکلکیگیندن فایدالاناراق یئنسی - یئنسی
 سؤزلر یارادیرلار مثال :

ایسلندی اوزوم ، گۆزوم ، الیریم کۆپورکن دنیزلره دؤندو (اؤغوز کاظم)
 ۲ - ۸۵) " - گن " اکی دیلیمیزین زما نیمیزدا احتیاجلارینا جواب
 وئرمک ایچون ایشله دیلمکده دیر . آنجا ق بو اکین دیلده کی ایشله ییشینه
 موافق اولاراق اونو عمومیتله چوخ هجالی گؤوده لره گتیرمک یئرینده
 اولار . تک هجالیلارا عئینی معنا دا " - گین " اکی " ائتگن " (موثر)
 دگیل ، " ائتگین " دشمک داها دؤغرؤ اولار .

۳ - ۸۵) " - گن " اکی لازیم اولان یئنسی اصطلاحلارین دۆزه لمه سینده
 ایشه یاریر : سورؤنگن : فارسجا " خزنده " ، کمیرکن : فارسجا " جونده "

حيوانلار، دگيشكن : متحول . گزهگن : سياره . ايلهگن : نا قيل ،
هادى (اله قترىك مثلاً) ائدىلگن : قرامه رده . "پاسيف" فعل .
ائتديزگن : قرامه رده " متعدى " فعل .

(۸۶) - گوت (- گييت / - غوت / - غييت)

بو اک ايله دوزه لميش قديم كلمه لردن : آنغوت (۱ - اوزون
بوغازلى اوردگه اوخشار ، توتقون قيرمىزى رنگلى قوش ، ۲ - مجازا ،
حريص ، آج گوز ، چوخ ايشتا هالى ...)
يئنى اصطلاحلاردان : آيغييت : آلت ، وسيله ، هورگوت : تشكىلات
(فارسجا : سازمان) .

(۸۷) - گوک (- غوق)

قديم متنلردن ، قوتا دغوبيليك دن مثال : تاپوزغوق (تاپوزماق :
تاپما جا دئمک و تاپما جا يا جواب وئرمک . تاپوزغوق : تاپما جا) ،
بوگونكو ديليميزده ، بلکه اوسگوك :

(۸۸) - گه (- قا / - غا)

(۸۸ - ۱) قديم تورکجه ده چوخ ايشلک اولان و چشيدلى آدلار و
صفتلر دوزه لدن بو اکين داها قديم بير (- گه - گ) بيرله شيگيندن
گلدیگی سانيلير (پروفه سور بانغو اوغلو ، آدى گئچن اثرى ، ص ۲۳۸) :
تال - غا - ق : دالغا (موج) ، بيل - گه - گ : بيلگه (علامه) اينج -
گه - ک : اينجه کيمى . بو اک ديليميزده قاتى (برک) . صامت لردن
صونرا داماق مخرجلى سسینى ايتيرميشدير : قيصقا : قيصسا / قيصسا ،
يؤمورتقا : يؤمورتا ... کيمى (عئينى اثر عئينى يئر) . لاکين آخيچى
سسلردن صونرا داماق مخرجلى سسلرين دوشمه ديگينى گوروروك : تامغا :
دامغا ، کؤليگه : کؤلگه ، يورئغا : يورغا ، يونغا (يونولان ، کسيلن بير
تخته دن چيخان پارچالار : تيراشا) ، يووغا : يوفقا : يوخا ، قارغسا ،
گؤتورگه ، دؤنگه ، چرگه / جرگه ...

(۸۸ - ۲) داماق مخرجلى سسینى ايتيرميش " - گه " آدلاريندا بو
اک فعل گؤوده سينه گلमيش بير " - ه " گؤرونوشونده دير : " قيصقا : قيصسا
کيمى ، بونون فعلدن ظرف دوزه لدن " - ه " ايله (" گوره " - ده اولدوغو
کيمى) قاريشديرما مالى ييق .

(۸۸ - ۳) بو اک آدلارا گليب يئنى كلمه لر دوزه لتميش باش - قا :
باشقا ، اؤز - گه : اؤزگه ، ديز - گه : ديزگه (ديزباغى ، ديزين اؤست ، يا

آلت طرفینده باغلانان جوراب باغی - شمس الدین سامی، قاموس ترکی ،
ج ۱ (ص ۶۴۰ -) ، یان - گه : یئنگه (گلینین یا نینجا گئدن ماغدیج
قادین) .

۴ - ۸۸) بو اکلہ چوخ هجالی گؤوده لردن اساس اولاراق وسیله
آلت ، عضو ، حیوان ، بیتگی و یئمک آدلاری واردیر :
سوپورگه ، قابورغا ، اوْمورغا / اوْ نورغا (ستون فقرات) ، چکیرگه :
هگیرگه : چه بیرگه : چه بیرتکه ، قاوورغا : قوورغا ، قاسیرغا (آردی
کسیلمه دن فیرلانیب ها وایا قالخان چوخ شدتلی ، ایتی کولهک ، طوفان
بوران : "پوزما میشدیر وقارینی نه قاسیرغا نه طوفان" - آذربایجان
دیلی نین ایضاحلی لغتی ، ج ، ص ۴۴۷) .

۵ - ۸۸) بو اکلہ دوزه لمیش یئنی کلمه لر : بؤل - گه : بؤلگه
(ناحیه) ، بلگه (بیزده قدیمدن معنالاری :

۱ - ائل آراسیندا ائوله نن اوغلان طرفیندن قیز ائوینه گؤنده ریلن
بیرینجی نیشان ، اوْزوک و اوْریک کیمی .

۲ - اکین یئرلری نین حدودونو گؤسته رن نیشان ، مرز .

۳ - بهانه ، سبب ، دلیل ، توتارغا .

۴ - دوروش زامانیندا قوللا ساریلان شئی . آذربایجان دیلی نین ایضاح
لی لغتی ، ج ۱ ، ص ۲۴۵ - ایندی حقوق دیلینده "سند" یئرینه ده
ایشله دنلر واردیر) .

سوْمورگه ("مستعمره" یئرینه . بیزیم لهجه ده بوسوز "سوْمورمسک"
مصدرینه اعتباراً "سوْمورگه" تلفظ ائدیلمه لی دیر .

دۆشرگه (۱- اقامتگاه موقتی ۲- استراحتگاه ۳- اردوگاه، قرار
گاه - " و بو استعماله گؤره ، اردوی کار ، زندان "پیفون ، آدی گئچن
اثر ، ص ۱۸۵) .

یونرگه (فارسجا : رهنمود) ، اونرگه (تکلیف ، فارسجا : پیشنهاد)
یورونگه (مدار ، حرکت مسیری) ، بلگه (سند) ، بیلدیرگه (بیان نامه) .

۸۹) - گئی (- کئی / - غی / - قئی / - گو / - کو / - غو / - قو)

۱ - ۸۹) بو اکلہ آلت آدلاری دوزه لمیشدیر :

بورغو (فارسجا : پیچ) ، چالغی ، سیلگی (فارسجا : مداد پاک کن ، تخته
پاک کن) ، آسقی ، سارغی (تنظیف ، باند) ، قارغی (قامیش) ، سونگو
(فارسجا : سرنیزه) ، باسقی (فشار ، تضییق صون زامانلاردا : چاپ ، طبع) ،

گۈزگۈ .

۲ - ۸۹) فعل دن دۆزەلن آدلاردان :

سۈگۈ، سايغى (احترام، حرمت)، بىلگى (بىلىك، علم)، گۈزگۈ (تجربە
آداب، معاشرت، مشاهدە)، دۇيغۇ (احساس)، سۇرغۇ (سئوال، استىنطاق)
قۇرغۇ، يارغى (قضاوت)، ايلگى (علاقە).

۳ - ۸۹) مختلېف معنالىلار :

ھۈزگۈ، بىچكى، سرگى (نمايشگاه، بساط)، ايچكى، وئىرگى (ماليات،
خارق العادە استعداد)، بۇزگۈ، چىزگى (خط)، بىتكى (نبات).

۴ - ۸۹) كۆكلرى حقينده قطعى ئىككىر، وئىرمك چتىن اولان - "كى"

اكلى كلمەلردى :

قۇشقۇ ("قۇشقولانماق" - دان . قۇشقولانماق : ھۈزگۈ، قۇرغۇ،
تېترەمك : "كۆپك دە درەننن دىبىندن گىچن دۈە كاروانى نىن زنىگ
سلىرنى دىنلەيە - دىنلەيە قۇشقولانىردى" . قۇشقۇ "شېبە" و "شك"
معناسىندىر، "شېبەسىز" يىئىنە و قۇشقۇسوز "دئىرلر)، قايغى كىمى...

۵ - ۸۹) بو اك بىزىم قدىم تلفظ دە آنجاق ايكى شكىلدە ("غۇ"
/ - "گۇ" شكلىندە) اىمىش، ددە قورقۇد دستانلارنىدا دابو حالدا كىچىر
"با سات تېبە گۈزۈ اۋلدوردۇگۇ" بويۇندان :

"با سات الينە آلدى، آدى گۈزگۈ محمدە صلواة كتوردۇ، سۇنكۇلۇگۇ
دبە گۈزۈن گۈزۈنە ائىلە ياسدى كىم دبە گۈزۈن گۈزۈ هلاك اولدۇ، شۈپلە
نەرە اۋردۇ، ھايقىردى كىم داغ و داش يانغۇلاندى."
("يانغۇ"، "عكس صدا" دىمكىدەر).

خاقانى توركجەسىندە : اوغلانغۇ (بوللوق ايچىندە بۇيۇسىن
"اوغلان" مادەسىندىن)، بۇغراغۇ (اركك دۈە كىمى، بۇغرا، اركك دەۈە)
ضد و مقابل معناسى دا وئىرر : قاراغۇ (كۇر، گۈرمەين، "قاراق"
- گۈز - مادەسىندىن).

فعل دن دوزەلن كلمەلر : تخيص ائتمك مفھوموايىلە :

ايچگۇ (ايچكى، ايچمەيە خاص)، يىشگۇ (يىشەجك، يىشمك اوچون).

آلت آدى : بىچگۇ (بىچكى)، سۇپورگۇ (سوپورگە).

مجرد آد : كۆلگۇ (كۆلۈش)، تۇرغۇ (دورا قلاما، "تورماق" :

"دورماق" مادەسىندىن)، اۋگگۇ (اۋىمە، تحسین)، سۇگگۇ (سۇيمە،
يامان دىمە) : "آقى اۋگگۇسى، ساران سۇگگۇسى" يىعنى "جوانمرد

تحسينی و پاخیل یا مانی.

فاعیل صفت : قوتادغو (سعادت و ثرن ، "قوتادماق" یعنی "قوتلو
قیلماق" ماده سیندن . مثال : " قوتادغو بیلک" یعنی "سعادت برکت
و ثرن بیلک") .

لزوم افاده ائدن : بؤلغو (اولماسی گره کن . " بؤلماق" ، "اؤلماق"
دشمکدیر . یعنی اصطلاح اولراق " *Fact* " - واقعیت - یئرینه اولماق
مصدریندن گلن " اؤلغو" ایشله دیلمکده دیر ، یعنی همین کلمه نین زاما
- نیمیزداکی تلفظو ایله کلکو (گلهسی اولان ، گلمهسی گؤزله نیلن) ،
کئچکو (گئجهسی ، گئجهسی گؤزله نیلن) ، کیرگو (گیرمهسی گؤزله نیلن)
کیمی .

۶ - ۸۹) زاما نیمیزدا احتیاجلاری قارشیلماق اوچون بو اکدن
جوخ فایدالانیلیر :

درگی (مجموعه ، مجله) ، باسقی (ایضاح دئدیلدیکی کیمی : چاپ ، تضييق)
سرگی (نمایشگاه) ، بیلگی (اطلاع ، انفورماتیک علمینده : " بیلگی ساریار"
دا " قومپیوتهر - فارسجا املائی ایله : کمپوتر " دشمکدیر) ، ائتکی (تاثیر)
بؤلغو (کشف) ، قورغو (نظریات) ، قاتقی (علاوه) ، وورغو (تاکید *accent*)
یئتکی (صلاحیت) ، بلگی (شعار) ، جوشقو (هیجان) ، دالغی (غفلت) ، دورغو
(سکتته ، دوراقلاما) ، گؤلکو (ساتیریک ، هجو ، فکاهی - ساتیرا - آذربایجان
دیلی نین ایضاحلی لغتی ج ۳ ، ص ۲۰۸) .

استئنا اولازاق بو اک ایکی هجالی گؤوده لره ده گتیریلنمیشدیر :
ایلیشکی (ارتباطات ، روابط) ... کیمی .
۷ - ۸۹) - " هگی" اکی بو اک و " - ه " سسی نین بئیرلشمه سیندن
دوزه لمیشدیر .

قدیم متنلرده آد - دان آد دوزه لمیش اولدوغونو گؤروروک ، ایستر
فعل . گؤوده سیندن . " - گی" ایله ، ایستر آد گؤوده سیندن " - اگی" ایله
دوزه لمیش اولسون بو کلمه لرده داماق مخرجلی سس یا واش - یا واش یوخ
اولوبدور و " - شی" حالینا کلیبدیر :

قدیم تورکجه ده کؤده گؤ : گۆیه گؤ : گۆیه گی : گۆیه یی : گۆیئی :
گؤوشی (داماد) . گۆنه گی : گونئی ، قوزاغی : قوزای ...
بو اک اؤزبکجه ده " - ه و" حالینا کلیبدیر : بیلهو (بیلوو) ، قاشاو
(قشوو) ، بوقاو : بۇخاو (بۇخوو) ، قیراو (قیروو) ، بوزاو (بوزوو) ، بیروو .

گورولدوگو کیمی بو حال و هابئله تاتارلارین دیلینده اولان بو اک بیزده اولان (- وُو) حالینا بنزه مکده دیر .
 بوقیاسلا تورکیه تورکلری نین دۆزه لتدیگلری " - ه و " اکللی بیر نچه سۆز، اورادا یادیرغاندیغینا رغما بیزه داها تانیشدیر .
 بیرنچه یئنی اصطلاح : دۆزه ی (سطح) ، اوزای (فضا) ،
 ویئنی دن ایشلک اولموش قدیم موغولجا بیر کلمه : قورولتای (قونقره ،
 عموم مجلس) ، آدای (بیر خدمت مثلاً وکیللیک نامزده ی) .
 - گچ (- گۆچ / - غیچ / - غوچ) " - گچ " اکینه مراجعت ائدینیز .
 (۹۰) - گیل

۱ - (۹۰) پروفه سور م . ارگین بو اکدن بحث ائدرکن " - غیل / - گیل /
 - گۆل / - قؤل / - قیل / - کیل / کؤل " شکللرینی ده خاطرلتمیش دیر (تورک دیل بیلگیسی ص ۱۷۸) .
 پروفه سور ت . بانغو اوغلو بو اکی " - گل " و " - غال " شکللری ایله بیرلشدیرمیشدیر (تورکجه نین قرامه ری ، ص ۲۴۰) .
 او ، " - کل " اکی " فعله قابلیتی " آنلاتان صفتلر دۆزه لدر دئییر .
 مثال اولاراق پیشگیل (تئز پیشن) سوزونو وئریر .
 بو اکلده دۆزه لمیش و قالیبلا نیش سوزلردن : انگل (تورکجه ده " مانغ " دشمکدیر) ، توتقال (بیزده : یاپیشقان) ، تونقال / تونغال ،
 قانقال (قانقال : یارپاغی تیکانلی ، اؤزه گی یئیلن آلاق بیتگیسی :
 قالغان - آذربایجان دیلی نین ایضاحلی لغتی ، ج ۱ ، ص ۴۱۶) ،
 ایشگیل (جفته ، قارماق : " شوشه نین صینیق یئریندن الینی ایچهرییه
 سالدی و ایشگیلی ترپتدی " / ارابانین قولو ایله بویوندوروفو بیر-
 لشدیرن نازیک آغاج / ظن ، شبهه ، گومان / چتینلیک ، مانعه ، انگل ،
 چتین وضعیت : " ایشگیله دوشمک " ، " ایشگیله سالماق " ... عئینی اثر
 ج ۲ ، ص ۴۶۱ - ۴۶۰) . و بنزه رلری خاطره گلیر . (- ل اکینه
 مراجعت ائدینیز) .

۲ - (۹۰) بو اکی - گیل شکلی بوگون داها ایشلکدیر . هر دورلو
 شخص ، قوهوملوق ، عنوان آدیندان عائله و ائو اسمی دوزه لتمک اوچون
 گئنیش اولچوده ایشله دیلیر : علی گیل ، یاشارگیل ، حسن گیل ، قایم
 مقام گیل اشارت ائتدیگیمیز کیمی " - گیل " عائله و قوهوملوق
 گۆستهرن و آذربایجان تورکجه سینده چوخ ایشلک بیر اک دیر .

فردلری مشخص ائتمک اوچون "زاده"، "اوف" وحتی "اوغلو" سؤزلرینه یئری گلیرسه صوی آدی اوچون ترجیحی واردیر. "اوغلو" سؤزونه ترجیح جهتی هم قادینلارا و هم ده کیشیلره فرقسیز اولاراق علاوه ائدیله بیلمه سینده دیر. او بیرطرفدن "اوغلو" آنجاق شخمین اوز آتاسینا انتسابی و "زاده" ایسه عادتله گوره آتایا و نجه دئیرلر چوخ "اینجه الهیب صیخ توخورساق" کشرچک، و کلمه نین وضع اولونموش "لغوی" (معناسیندا) آتایا داها آرتیق نسبتی افاده ائدیر، "گیل" ایسه عائله نی مشخص ائدیر. اوسته لیک بیر آدام "اوغلو/زاده/اوف" وسایرایله "گیل" لی فامیل آدینی دا بیرلیکده ایشلمک امکا-نینا صاحیب دیر.

بو اک قوه مولوق آدلاری نین عمومیتله یی به لیک (ملکیت) شکل لرینه گتیریلیر : داییم گیل، آنان گیل، خالاسی گیل ... ادبی دیلده عائله و ائو افاده سی اوچون داها چوق (جمع) اکی گتیریلیر : حسن لر: حسن گیل، آنانلار: آنانکیل، بیوزباشیلار : بیوز باشیکیل ...

"گیل" کلمه لرین صونونا گلنده آهنگ قانونونا اویماز، یعنی بو اکین بیرتک "گیل" (و بعضی حاللاردا "گول") شکل ی واردیر. (۹۰ - ۳) یعنی اصطلاح اولاراق مثلا "بوتانیک" (بیتکی بیلگی) ده، بیتکی لرین عائله سینی افاده اوچون جمع اکی ایله برابر ایشله دیلیر : تورونگیلر (مرکبات)، پاخلاکیلر (پاخلا، لوبیا، آقاقیا ... کیمی بیتگیلری ایچینه آلان عائله) ... چامکیلر (سرو و کاج - شام آغاجی / چام آغاجی کیمی بیتگیلرین عائله سی)، بوغداگیلر (تک دنه لی بیتگیلردن : بوغدا، آرپا، دوکی، یولاف، چاودار، مکه و ... کیمی لرین عائله سی) ...

(۹۰ - ۴) اکین "گول" شکلینه ده مثال وئره ک : اوچکسول (اوچکیل) : مثلث، اوچ گوشه دشمکدیر. محمود کاشغرلی: "الشی المثلث و هوالذی له ثلاثه ارکان" (یازما نسخه، ص ۶۵). دیلچی "قلاوزن" قیقا قجا اولان بیر فهرست دن بحث ائدیر و اوندا ایکی گول، بنفشگول وسایره نین اولدوغونو نقل ائدیر (قلاوزن : اون اوچونجو عصر دن اولنکی تورکجه نین سؤزلوگو، ص ۲۵). بو سؤز بیزیم دیلده چوخ ایشلک دیر و تورکیه تورکلری نین صون زامانلاردا وضع ائتمیش اولدوقلا ری "گن" اکی ایله دوزه لمیش افعالینا اوستون و اولنلاردا ن داها مناسب

دیر. بیزده مثلثه اوچگول (تورکیه تورکجه سینده اوچگن / اوچگون)
مربعه دوردگول ، مخمسه بئشگول ، سدسه آلتیگول ، مسبعه یئددیگول
مثمثنه سککیز گول و... دئیلمه سی قایدایا ، تاریخ و خلقیمیزین عادت -
لرینه موافقدیر .

۵ - ۹۰) - گیل "و" - غیل ، شکیللرینه گلینجه : قدیمدن امر
صیغه سینه علاوه اولور و وظیفه سی امری تاکید ائتمکدیر .
میلادی اون اوچونجو عصر شاعیرلریندن حمزه نین یوسف و زلیخا -
اثریندن :

نیچون ایرغادین باشینی سویله گیل
او گوندن نه گئچدی معلوم ائیله گیل
بیلدیگیمیز کیمی بو بئیت ده گئچن "باشینی ایرغاماق" ، "باشینی
ترپتمک" دئمکدیر ، هابئله ، "اؤگ" ده "عقل" معنا سینا دیر ، وزنین
دؤز گلمه سی اوچون "معلوم" کلمه سینده کی "ع" سسی چوخ یقیین ازخو -
نمالی دیر .

بو اک ایله دؤزه لمیش " ائتمه گیل " سوزو " نسیمی " نین ایکسی
غزلی نین "ردیف" - ی کیمی ایشلنمیشدیر . اورنهک :
یوزونو مندن نهان ائتمک دیلرسن ائتمه گیل
گوزلریم یاشین روان ائتمک دیلرسن ائتمه گیل
برگ نسرین اؤسته مشکین زلفلرینی داغیدوب
عاشقی بیخانمان ائتمک دیلرسن ائتمه گیل
بویوک خلق اؤزانی " یونس امره " - دن اورنهک :
گونوللرده ایک اولماغیل ، محفیللرده چیک اولماغیل
چیک نسنه نین نه دادی وار ، گل عشق اودونایان یقیری .
بورادا دا ایک / ایی "ناخوش ، خسته" و چیک / چیی ده معلوم دور
"خام" دئمکدیر . " نسنه " ایسه اصلده " نه ایسه نه " یعنی " شکی / زاد "
معناسینا دیر .

۶ - ۹۰) بیزده بو اکین بیزده اوزا دیلمیش شکل اولان " - گیلن "
ایشلکدیر . بو اک معنایا داها چوخ تاکید مفهومیونو آرتیریر . بویوک
شاعیر "صراف" - ین نوحه لریندن بیز مثال :
گفت علی سن ده شهادت شربتین نوش ائتگیلن
نرگس مستون کیمی دونیانی مدهوش ائتگیلن

محنت و درد و بلايه جسمي توش ائتگيلن ...
(۹۱ - گين / - کين / - غين / - قين / - گوڻ / - کون / - غون /

- قون)

۱ - ۹۱) بو اک ده " - گن " اکي کيمي دير . فعلين کؤک يادا گؤو ده سينه گتيريله رک عموميتله صفت کيمي ايشله نن آد صويلو کلمه دوزه لر (" آد صويلو " کلمه لردن مقصديميز آد ، صفت ، ضمير ، اادات و ظرف لردير) - گن اکيني ايضاح ائدرکن اشارت ائتديگيميز کيمي بو اک عموميتلنه تک هجالي کلمه لره علاوه اولار . چوخ هجالي لارا اکثرا " - گن " اکي گتيريلير ، چوخ هجالي گؤوده ايله دوزه لميش کلمه لردن " ايشقين " و " دديرگين " ان ايشلک اولان استثنا لاردا نديرلار .
بو اکله دوزه لميش کلمه لردن اؤرنه کله :

دالغين (" غرق دريای تفکر " ييفون ، آدی گئچن اثر ، ص ۱۷۹)
يؤرغون ، اؤزگون (فارسجا : " رنجيده " ، متالم) ، بئزگين ، يايغين -
(رايچ ، ياييلميش ، منتشر) ، سؤزگون (سؤزولموش ، ضعيف له ميش) ،
قيزغين ، کسکين (ايتي ، قطعي) ، دؤشگون (۱ - ضعيف ، لاغر ، نحيف .
۲ - افسرده ، درمانده . ۳ - معتاد ، مبتلا . ۴ - پست ، رذيل . ۵ - بي .
جيز ، نادار ، فقير . ييفون ، آدی گئچن اثر ، ص ۱۸۶ -

" دؤشگونلريوردو " : فارسجا " نوانخانه ") سؤلغون ، آشقين (بيير
اندازه ني اولچونو آشميش) ، دؤزگون (دوز اولان) ، گئرگين (فارسجا :
کشيده ، تنش دار) ، چاشقين (چوخ چاشيران) ، اولغون (فارسجا : رميده) ،
اويغون (مناسب ، منطيق) ، دؤرغون (ساکين ، ساکيت) ، اولگبون
(اولو کيمي ، ضعيف) .

۲ - ۹۱) فعل گؤوده لري ياددان چيخميش يادا معني دکيشديرميش
" - گين " اکلي کلمه لردن :

بايغين (۱ - اؤزوندن گئتميش ، غشا ائتميش ، اوره گي کئچميش . ۲ -
خومار ، مستانه ، سؤزگون : " بايغين باغيشلار ") (آذربايجان ديلي نين
ايضاحلي لغتي ، ج ۱ ، ص ۱۸۴) .

چايغين (هوس باز) ، آرغين ، چيلغين (دلي) ، دارغين (۱ - اينچيک ،
دردلي ، کؤسکون ، پريشان ، پرت . ۲ - حدتلي ، غضبلي ، قيزميش .
(آذربايجان ديلينده ايضاحلي لغت ، ج ۲ ، ص ۳۷) ، ترکين (منتظم .
" ترمک - درمک " ييغماق و ترتيب و ترمک ماده سيندن) . کيمي .

بو صفتلردن آد اولانلاری دا وار :

داشقین ، یانغین ، سالغین (میری ناخوشلوق) قیرغین ، پوزغون
(شکست) ، باسقین (آنسیزین / بیردن هجوم ائتمک ، اوستونو آلماق
اوزه رینه آتیلماق ... " آدی گئچن اثر ، ج ۱ ، ص ۲۵۲) ،
قاچقین (قاچان آدام ، توتقون (اسیر) ، قوزغون (قوش آدی) ،
۳ - ۹۱) یئنی دن شایع اولموش اصطیلاحلاردان :
اؤزگون : متأسف ، یایغین : شایع ، سچگین : ممتاز ، برگزیده ،
آلیشقین : مألوف ، سۆرگون : تبعید ، ایلغین : سراب .
۴ - ۹۱) یئنی دوزه لمیش سۆزلردن : ائتکین : فعال ، یئتکین :
کامیل ، بلیرگین : باریز

(دوام ائده جک)

آدسیز - آستارا

=====

* سن چالاندا سازی *

نیی بوز آتینا مینیر * سن چالاندا سازی دوستوم
باشی قارلی داغلار دینیر * سن چالاندا سازی دوستوم

.....

معیالی بیر غمین اولسا * غم حقلی دیر گولون اولسا
گۆز نغیله سین اگر دولسا * سن چالاندا سازی دوستوم

.....

دؤنور سئوینج لره غمین * زیله دؤنور سنین بمین
آچیلیر باغلی عالمین * سن چالاندا سازی دوستوم

.....

آغیز گلیر شیرین دادا * نه غم قالیر ، نه ده قادا
کۆچن دوستلار دوشور یادا * سن چالاندا سازی دوستوم

.....

سحر گولور ، گئجه قاچیر * گونش وطنه نور ساچیر
الهام قوشو قاناد آچیر * سن چالاندا سازی دوستوم

.....

گوللر آچیر ، قیش یاز اولور * حسرتیم ، دردیم آزا اولور
"آدسیز"ین قلبی ساز اولور * سن چالاندا سازی دوستوم

.....

* برگی از دفتر ایام *

گاهی بریده‌ای از روزنامه «کهنه» زرد شده، چون برگی از دفتر ایام دیرین آدمی را به گذشته‌های دور می‌برد و دریچه‌ای بر حوادث و خاطرات از یاد درفته می‌گشاید. اینک بخشی از صفحه اول شماره ۱۶ روزنامه یومیه و معتبر آن روزگار، یعنی «اقدام» در پیش روی ماست. تاریخ آدینسه ۱۵ بهمن ۱۳۲۵ برابر ۱۲ محرم ۱۳۶۱ (۳۰ ژانویه ۱۹۴۲). در کنار سر مقاله که بقلم و سبک خاص عباس خلیلی مدیر و سردبیر روزنامه زیر عنوان «خامه چیست؟» (درباره شرایط اشغال و جنگ جهانی دوم) و در برگیرنده «مطالبی که بتقاضای زمان به اجمال و با ایهام و کنایه و در لفافه گفته شده است» شعری بنام «پیام به آذربایجان» که شاعر بیست ساله آن به استاد بزرگ سخن شهریار تقدیم داشته، با زیرنویسی چنین: «اقدام: ما پیش از همه، آفرین بر شاعر نغزگوی (یک کلمه افتاده) ... می‌گوئیم که چنین احساس پاک را به نظم آورده است شعر را با هم بخوانیم:

* پیام به آذربایجان *

تقدیم پیشگاه ارجمند گوینده بزرگ
آقای دکتر حسین شهریار، م. حمید "نظقی"

ای خجسته خطه زیبای آذربایجان
ای همایون میهن بافر شیران ژبان
ای مرا فرخنده مام سالخورد مهربان

این پیام آشنائی بشنو از فرزند خویش
رو ترش منما از این گستاخی پیوند خویش

از چه آذربایجان! پژمان و مغبون بینمت ؟
غوطه زن در بحر محنت، زار و محزون بینمت ؟
از چه رو ای داد! غرق آتش و خون بینمت ؟

خشم کمتر گیر، ای آماج تیر روزگار!
این چنین مخروش، ای زخمی پلنگ جان شکار!

قطره‌های اشک جاری گردد از چشمان من
آتشی سوزنده افتد بردل و برجان من
تا به گردون سر نماید ناله و افغان من

گر بیاد آرم ستم‌هایی که دیدی از خسان
 (در لباس دوستی مشتکی گروه ناکسان)^۱
 گر ترا جان بر لب آمد، کار دبر ستخوان رسید
 این ستم‌ها، آری، آری، بر تو از خصمان رسید
 این زدشمن بر تو آمد، همان، نه از "ایران" رسید
 تو مهین پیوند پاک خاندان کشوری
 پیکر فرخنده، ایران زمین را چون سری
 از "زبان" "گس قیاس" دل" نمودن خود خطاست
 آشنا باشد "دل" ما، گر زبان نا آشناست
 از جدائی "زبان" آنکس که گوید "دل" جداست
 او خود از هر کس فزون ایران ما را دشمن است
 بایدش خاموش کردن، زانکه خصم مهین است
 ای نسیم صبحگاهی، ای صبای نیک‌پیی
 کوه و هامون در نورد و راهها بنمای طی
 تا به آذربایجان بر، این پیام از ملک ری
 گو برایشان گر زبان ما زیکدیگر جداست
 روح ما و قلب ما و فکر ماها با شماست
 دل دمی خوشدار، حرمان شیوه، اهریمن است
 تا سحرگاهان چه زاید، تیر شب آستن است
 ساقیا، می‌ده، که این شب را صبحی روشن است
 بارالها، ملک ایران تا ابد جاوید باد!
 از شکوه و فرهی تابنده چون خورشید باد!

۱) اشاره به کارهای مستوفی استاندار اسبق آذربایجان .

✽ فضولى نين ادبى شخصيتى ✽

ملا محمد فضولى دنيا ادبياتيندا بويوك آد قا زانميش شاعرلر-
يميزدندير اونون آدى رودكى ، فردوسى ، نظامى ، حافظ و نوائى و
غرب شاعرلريندن دانته ، شكسپير و پوشكين كيمى استادلار ايله بېر صيرا
دا گلير. داها قا باخكى يازيلار يميزدا دا اشاره ائتديگيميز كيمى او اوچ
ديلده (توركجه ، فارسجا و عربجه) اولمز صنعت اثرلرى ياراتميش ، لکن
ان گوزه ل اهرلرينى آنا ديلي اولان آذرى توركجه سيله يازميشدير . او ،
اوز ساغليغيندا بوتون ياخين شرقده و اورتا آسيادا تانينميش و بو
اولكه لر ين خلقلرى طرفيندن سئولميش و تقدير ائديلميشدير . اونون
اثرلرى و شخصيتى حقينده بو اولكه لرده يوزلرجه تذكره لر ، مجموعه لر و
حنگلر يازيلميشدير . توزكيه ده فضولى نين چاغداشى و همشه ريسى اولان
عهدى بغدادى دن باشلا ياراق اكثر تذكرة الشعرا يازانلار اونون صنعتى
نين اعجاز كار قدرتيندن و اثرلرى نين علمى - فلسفى درينليگيندن
حقيرانليقلا بحث ائتميشلر . عهدى اونو علم و فضيلت صاحبي ، هندسه ،
هيئت ، حكمت ، طب ، تفسير و حديث بيلگيرينه مسلط ، شوخ طبع و شيرين
صحت بېر شاعر اولاراق تعريف ائدير .

آوروپادا فضولى اثرلرينى ۱۹ - اونجو عصر دن اوخويوب تدقيق
اغتنگه باشلاميشلار . آلمان شرقنا سلا ريندان ها مريور قشتال ، هارتمان ،
مشهور انگليس توركولوژيستي گيب و روسيه عالم لر يندن لازاروف ، سمير
نوف ، كريمسكى و كاظم بيگ اونون اثرلرينى تدقيق ائديب و اونلاردان
بحث ائتميشلر .

مشهور انگليس شرقشناسى گيب اونو شعر عالمينده شرقده پارلايان
گونشه بنزه تميشدير . فضولى دوغرو دانداندا عصرلر بويو شرق صنعت دنيا -
سيندا گونش كيمى پارلاميش و تورك شعرى نين انكشاف يولونو ايشيقلان
ديرميشدير . او اوز اثرلريله آذرى ادبى ديلينى زنگين لشديرميش و
اونو ان يوكسك ذيره سينه قانديرميشدير .

مشهور آلمان شرقشناسى مارتين هارتمان " توركستاندا كتاب
صنعتى " آدلى اثرينده فضولى نين غازان دا و اورتا آسيانين هر
طرفينده اوخوندوغونو قيد ائتميشدير .

آروپا شرقنا سلاری فضولی نی بیرچوخ جهتلردن بوتون تورک ادبیاتی نین یگانه سی سائیمیشلار. "عثمانلی شعرى نین تاریخی" نی آلتی جلدلیک بؤیوک و عظمتلی بیر اثرده ایضاح و تحلیل ائدن کیب فضولی نین تورک و شرق ادبیاتینداکی مستثنی موقعیتیندن نجه دفعه ستایشله بحث ائدیر و بئله دئییر: شرقین شرق اولاندان بری یعتیش-دیردیگی شاعرلری ایچهریسینده ان صمیمی سی، ان حساسی فضولی دیر. سونرا فضولی نین "لیلی و مجنون" و حقینده: "بو" یئنی لیلی و مجنون "شیمدییه قدهر یازیلان مثنوی لرین ان یوکسگی و ان گؤزه لی دیر، دئییر و بئله علاوه ائدیر:

بوتون تورک ادبیاتیندا فضولی دن داها یوکسک بیر آد تاپماق ممکن دگیل دیر، او تورک شاعرلری نین سلطانی (سلطان الشعراسی) دیر. ادمون فازی "تورک ادبیاتیندا عشق" آدلی مقاله سینده بئله یازیر: "فضولی آسیا ادبی مکتبی نین ان بؤیوک لیریک شاعری دیر، اوندان سونرا کئچن دؤرد عصر ایچینده بوتون تورک شاعرلری اونوترنم ائتدیلر فقط کینه ده او هامی سی نین اوستونده، مسلکین یگانه سی قالدی".

فضولی هر شی دن اول عشق و اضطراب شاعری دیر. او عالم بییر شاعر اولدوغو حالدا عشق باره سینده بئله دئییر:

علم کسی ایله رتبه رفعت * آرزوی محال ایمیش آنجاق
عشق ایمیش هر نه وار عالمنده * علم بییر قیل و قال ایمیش آنجاق
منده مجنون دان فزون عاشیق استعدادی وار

عاشق صادق منم مجنونون آنجاق آدی وار
فضولی غزل دیوانینی دا حتی عشق ایله باشلا ییر و بئله دئییر:

قد آنارالعشق لالعشاق منهاج الهدا * سالک راه حقیقت عشقه ائیلر اقتدا
فضولی نین عشقی غم و اضطراب ایله قوشا دیر. فضولی یه کؤره حقیقی شعر عشق دویغولارینی ترنم ائدن شعر دیر. بئله بیر شعرین ان او یغون شکلی غزل دیر، اوتورکی دیوانی نین مقدمه سینده اوندان تورکی غزل ایسته بن بیر تورک گؤزه لی نین دیلیندن بئله دئییر:

غزل دیر صفا بخش اهل نظر * غزل دیر گل بوستان هنر
غزال غزل صیدی آسان دگیل * غزل منکری اهل عرفان دگیل
غزل دی کی مشهور دوران اول * او قوما قدا، یازما قدا آسان اول

او شاعری سن و ئه رهن بیر سازا اوخشا دیر. شاعر بیر ساز اولاندا اونون محصولو بیر نوا و بیرخوش صدا اولاجاقدیر. فضولی نین شعرلرینده دفتی چکن موضوعلار عشق، اضطراب، غم، رندلیک، وفا و دینی - فلسفی فکرلردیر. فضولی دنیا دا اوره ک شاعری اولاراق تانینمیشدیر. او غزللرینی دوشونه رک دگیل حس ائده رک یازمیش دیر. شعرلرینده کی صمیمیت و طبیعی لیک ده بورا دان نشأت ائدیر. فضولی بؤیوک لیریک شاعری اولما قلا یانا شی اؤز عصری نین علم لرینه واقف گؤرکملی بیر عالم دیر و بونا گؤره اؤز زامانیندا ملا لقبیله مشهور اولموشدور.

فضولی ۴ سلام عالمی نین معارفینی دریندن اؤگره نمیش و اسلامی اوچ دیلده شعر و نثر یازمیشدیر. او تورکجه دیوانی نین مقدمه سینده دئییر کی: " علم سیز شعر قالبی روح ویا اساسی یوق دیوار کیمی اولور و اساس سیز (به نویره سیز) دیوار غایتده بی اعتبار اولور ". فضولی فکر و هنر ساحه سینده عطار، مولوی، جامی، نسیمی و حبیبی دن الهام آلمیشدیر. مثنوی لرینده نظامی، جامی، هاتفی و غزللرینده و قصیده لرینده سلمان ساوجی، جامی و خصوصا نوائی نین تاثیرینی گؤروروک. فقط بؤیوک شاعر مختلف الهام منبع لریندن آلدیغی مختلف عنصرلاری اؤز شخصیتی ایله بیرلشدیریب تماما خصوصی و شخصی هنس اثرلری یاراتمیشدیر.

فضولی بغداد محیطینده یغتی شیب یا شادیغی اوچون اؤز محیطی نین ده خصوصیتلرینی منیمسه میش و اثرلرینده ده عکس ائتدیرمیشدیر. بغداد فضولی دن قاباق عصرلر بویو اسلامین حکومت و معارف مرکزی و مدنیت بئشگی اولموش و عینی زاماندا بؤیوک کشمکشلرین وفا جعه لرین کانونی اولموشدور. اسلام دنیا سی نین ان بؤیوک فاجعه سی ساییلان کربلا واقعه سی فضولی نین آنا یوردو کربلا دا اؤز و ئرمیشدیر. فضولی نین زامانیندا داخی بغداد ایران - عثمانلی قانلی ساواشلار و کشمکشلری - نین مرکزی اولموش و دفعه لرله صفوی لر و عثمانلیلار طرفیندن اشغال و اداره ائدیلیمیشدیر. بو ساواشلارین اشناسیندا اؤز و ئه رهن قتل و غارت و امنیت سیزلیک، مجبوری مهاجرت و آوارالیقدان خلق دیده رگیبن اولموش و هر شئین الدن و ئرمیشدیر. تئز - تئز دگیشن اداره هئچ ر کیشمه یین عدالت سیزلیک و زوراکیلیق، مادی احتیاج و یوخسوللوق

خلقین احوال اروحیه سینده درین تاثیر بوراخمیش و مادی حیثاً تلا برابری
 انسانی فضیلتلرین و اخلاقین دا چؤکمه سینه سبب اولموشدور .
 بئله بیر شرایط و محیط ده یاشایان حساس و متفکر شاعریمیزین اثر
 لرینه غم و کدرین حاکم اولماسی تصادفی دگیلدیر . اودا دیگر بؤیوک
 شاعرلر کیمی دؤورونون و محیطی نین شاعری اولموش و یوکسک دها و
 بدیع سؤزلرله اؤزونون و جامعه سی نین درد لرینی ، کدر و اضطرابلاری
 نی ترنم ائتمیشدیر . او اؤز احساس ، هیجان و امید لرینی ، محیطی
 نین و خلقی نین سفالت و بدبختلیکلرینی ان گؤزه ل و صمیمی بیر تکبلده
 افاده ائتمیشدیر . سوخاریدا اشاره ائتدیگیمیز فاکتورلاری نظره آلیر .
 ساق فضولی ده کی حزن و کدرین سببه وی اولدوغو قدر ، محیطیندن ده
 آسلی اولدوغو قبول ائتمک لازم دیر . او حدیقه السعداء دا دونیا
 اوچون بئله دئیر :

عالمین غم بیره (ابله) تویرا عین مخمر قیلدیلار
 آندا درد و محنته منزل مقدر قیلدیلار

موقد نیران - اندوه ائله ییب ترکیبینی
 صفحه حانیندا نقش غم مصور قیلدیلار

اثرلرینه ناخبلیرسا فضولی هامی عمرونو عشق ، اضطراب و غم له
 یاشامیش و سوتون وارلیغی اونلارلا بؤغرولموش و عین اولموشا بنزه بیر
 فضولی نین حیات فلسفه سینی بئله خلاصه ائده بیلهریک : حیاتین
 اساس موضوع و محتواسی سئوگی دیر . سئوگی نین نصیبی محنت و اضطراب
 دیر . حقیقی عاشق وصال اوچون جانیندان گئچمه لی دیر . فضولی عشق
 عالمینده و اجتماع دا نه قدر عذابا ، اضطرابا ، محرومیته دؤشور
 دؤشون اؤز عرورونو و بؤیوک لؤیؤنو ایتیرمیر .

او عشق یولوندا کدر و اضطرابدان چکینمیر ، ترسینه ، محبتین بلا
 و مصیبتیندن ده حظ آلیر . عشق دردی اونون اوچون هر بیر سعادتدن
 یوکسک دیر . او بلای عشق اوچون بئله دئیر :

یار بلای عشق ابله قبل آشنا منی * بیردم بلای عشقندن ائتمه جدا منی
 آز ائله مه عنایتینی اهل درددن * یعنی کی چوخ بلالره قیل میتلامنی
 تمکینیمی بلای محبت ده قیلما سست * تا دوست طعن ائدیبدئمه یه بیوفانی
 گئتدیگجه حسون ائله زیاده نگاریمین

گلدیکمه دردینه بتر ائت میتلامنی
 من قاندان و ملازمت اعتبار وجاه * قیل قابل سعادت فقر و فنا منی

فضولی ده کی عشق مجازی لیکدن حقیقی، آلهی عشق مرتبه سی—نه
یوکسلمیش و عرفانی بیر ماهیت آلمیشدیر. اودا گنج چاغیندا هر حساس
انسان کیمی گؤزه ل لردن خوشلانمیش و بیر پریچهره یه گؤنول و ثرمیش و
اونا عاشقانه غزل لر یازمیشدیر. هله غزل لری نین چوخونو گنجلیگینده
یازدیغی اوچون دیوانیندا بو تیپ غزل لرین صایبسی چوخدور.

زامانلا اونون وجودوندا کؤکله شن حیاتی و انسانی عشق متعالسی
لشیب فلسفی بیر ماهیت آلیر و آلهی بیر عشقه چئوریلیر. بو یوکسه—
لیشی شاعرین یا شلی چاغیندا یازدیغی (لیلی و مجنون) منظومه سینده
آچیق بیر شکیلده گؤروروک .

خیالیله تسلی دیر کؤنول میل وصال ائتمز

کونولدن طشره (خارج) بیریا را ولدوغون عاشق خیال

حقیقی عشق چون مستوجب نقصان دگیل مطلق ائتمز

اؤزون اهل حقیقت واله حسن و جمال ائتمز

کمال عشقه طالب محترز دیر حسن صورت دن

کی قید حسن صورت عاشقی صاحب کمال ائتمز

دلیل جهل دیر عشق اهلینه صورت پرست اولماق

کی عاقل افتراقی ممکن ایله اتصال ائتمز

کونول ده دوست تمکین بولسه اولماز گؤزده جولانی

محبت ثابت اولسا اؤز یئریندن انتقال ائتمز

سواد ما سوادان لوح دن خالی گرهک دایم

موجده صفحه ادراکه نقش خط و خال ائتمز

ارادت ضایع ائتمز اهل معنی صورته هرگز

حقیقت جوهرین وجد مجازه پایمال ائتمز

مقید اولماز اهل صورتین رنگینه حال اهلی

فضولی کیم مقید دیر مگر ادراک حال ائتمز

بوغزل ده " وحدت وجود " دوشونجه سی ده خاطریمیزه گلیر. فضولی ده

هر عارف کیمی انسانی مطلق وجودون مظهری بیلیر و اونا گؤره ده اوندکی

عشق آلهی مرتبه یه یوکسلدیکن صونرا داخی انسان شوگی سینی انکار

ائتمیر و واقعی حیاتلا رابطه سینی کسمیر. بو سبب دن اونون یارادیجی—

لیغینداکی عشق و اضطراب واقعی — حیاتی بیر کؤکه دایانیر .

خوب صورت لردن ای ناصح منی منع ائتمه کیم

پرتو انوار خورشید حقیقت در مجاز
 فضولی شعرلری نین بیر چوخوندا انساندا تجلی ائدن الهی
 گۆزه‌لیگی صنم ، بت‌کیمی مفهوملارلا افاده ائدیر و بوالهی گۆزللیک
 قارشى سیدا بئله دئبیر :
 سجده‌دیر هر قاندا (یاندا) بیر بت‌گورسم آئنینم منیم
 خواه کافر خواه مؤمن دوت‌بودور دینیم منیم

اول بت‌ابروسون قویوب محرابا دؤندورم اوزوم
 قوی منی زاهد، منه‌چوخ وئرمه تانری چون عذاب
 فضولی نین شعرلری انسانیت‌فکرلربنی عکس ائتدیرن و شوگی و
 وفانی تبلیغ ائدن و عشق و اضطرابی ستایش‌ئندن عاشق و عارف‌بیر
 صنعتکارین زمزمه‌لری دیر
 بعضی مولف‌لر (عبدالقادر قاراخان) (۱) فضولی نی " دونیا‌یا
 یا بانجی قالان بیر ایده آلیست " شاعر توصیف‌ائتمیشلر. بیزه گوره
 فضولی ایده‌آلیست اولدوغونا باخمایاراق یا شادبغی محیط و دونیا‌یا
 هئج ده یا بانجی (بیگانه) قالما‌میش‌دیر. او اؤز محیطی نین اجتما
 - عی فاحه‌سینی اثرلرینده انعکاس ائتدیریب اونا قارشى اؤز دوشو-
 نجه و مناسبتینی صمیمی بیر صنعتکار کیمی افاده ائتمیش‌دیر. اونون
 شکایت‌نامه‌سینده شکایت‌نامه‌سینده‌کی افاده طرزى اجتماعى - ساتیریک
 بیر یازیجى نی گؤزوموزون اؤنونده جانلان‌دیریر . ویا :
 حذر قیل ئالدى مظلوم دن ای سنگدل ظالم
 کی تیرآهی نین پیکانی کردوندان گذار ائیلر
 سان برق دیر آه تظلم احتراز ائت کیم
 اگرچه سنگدل سن زخمی آنین داشا کار ائیلر

بیت‌لری او زامانین بیر خلق شاعرینی یادیمیزا سالیر .
 فضولی نین کدری فردی - سجه‌وی اولدوغو قدهر اجتماعى دیر ده ،
 بودا اونون یا شادبغی محیط دن آسیلی دیر . اونون اجتماعى غم - کدر-
 ینی تصویر ائدن فلسفی غزللری عاشقانه غزللریندن داها آزدیر . لاکن

(۱) علی حسین زاده : دوکتور عبدالقادر قاراخان فضولی حقیقته محمد
 فضولی - علملر آکادیمیاسی نشری ۱۹۵۸ - باکی

دیگر تمثیلی اثر لرینده و اساس اولاراق کربلا واقعه سینی شرح وفرن
حدیقه السعداء دا اونون اعتراض روحیله یازیلیمیش " دور حوروندن "
شکایت ائدهن شعرلری چوخدور، بو منظومه لرده او زامانین ان مترقی
اجتماعی - اخلاقی فکرلری عکس ائتمیشدیر. فضولی نین شخصیتینی آیدین
شکیلده گوزومورون ائنونده جانلاندیران آشاغیدا نقل ائتدیگیمیز
غزلی ده بو قبیل دن دیر :

دوست بی پروا، فلک بی رحم، دوران بی سکون
دردچوخ، همدردیوخ، دشمن قوی، طالع زیبون

سابه، اومید رائل، آفتاب شوق گرم
رتبه، ادبار عالی، پایه، تدریسر دون

عقل دون همت صدای طعنه، یثر یثر دن بلند
بخت کم شفقت بلای عشق گون گوندن فزون

من غریب ملک، راه وصل پر تشویش و مکر
من حریف ساده لوح و دهر بر نقش و فسون

هر سهی قد جلوه سی سیر سیل طوفان بسلا
هر هلال ابرو قاتی سیر سرخط مشق جنون

یئل ده برگ لاله تک، تمکین دانش بی ثبات
صودا عکس سرو تک تاشر دولت واژگون

سرحد مطلوب پر محنت طریق امتحان
منزل مقصود بیر آسیب راه آزمون

شاهد مقصد نوای چنگ تک پرده نشین
ساغر عشرت حباب صاف صهبا تک نگون

تفرقه حاصل طریق ملک جمعیت مخوف
آه بسلام نیله ییم یوخ بیر موافق رهنمون

چهره، زردین فضولی نین توتوبدور اشک آل
گور اونانه رنگلر گشیمیش سپهر نیلگون

فضولی ده دیگر بویوک شاعر لر کیمی دؤورونون پادشاه و سلطانلا
رینا شعریندن فدییه وئرمگه مجبور اولموش و شاه اسماعیلین، سلطان

سلیمانین و بغداد حاکم لری نین مدحینده قصیده لر یازمیشدیر. لاکن او
اکثر دربار شاعر لری کیمی یالتاق و قصیده چی شاعر اولما میشدیر.

اونون حیاتینی تصویر و ترسیم ائدن آلتین چیزگی هر زمان درباردان و

اونون ادبیات و جمعیت اوچون زهرلی روحوندان اوزاق قالماسی دییر .
(بکیر چوبانزاده) . اوسلطننت بساطی حقینده بئله دهییر :

ای فضولی اودلارا یانسین بساط سلطننت

یئی دیرآندان حق بیلیربیرگوشه گلخن منا

فضولی جامعده استبداد و ظلمدن نفرت ائدیر . او عادل حاکمین

اولما ماغینی و مملکتین بویوزدن داغیلیب ویران اولماغینی بۆتون

دردلردن آغیر حساب ائدیر و خلق اوچون آن بویوک مصیبت صاییر :

نه موجود اولماسا اسباب دونیا داه دگیل مشکل

بومشکل دیرکی موجود اولما یا بیر حاکم عادل

بلادپر کی دل عاشق کیمی ویران اولاکشور

اولا اول حالدن حاکم اولان محبوب و شغافل

او خلقین مقدراتینا حاکم اولان یاغشی حاکیمی بئله تعریف

ئدیر :

حاکم اولدور کی اونون اولمایا ذاتیندا طمع

حاکم اولدورکی اونون اولمایا فعلینده ریا

حکم دور واسطه موت و حیاتی خلقین

وای اول حاکیمه کیم ائیلیه حکمونده خطا

قیلا مظلوملاری مرحمتیندن محروم

وئره ظالمیره مؤزنعی اوچون استیلا

رحمت اول حاکیمه کیم اولمایا ائلدن غافل

نقد اوقاتی اولا صرف و نثار فقرا

شاعر یا شادیغی دؤورده یوردوندا بئله حاکملرین اولما دیغینی

تأسفله قید ائدیر و یازدیغی شعرلرینده ظالم حاکملری افشا ائدیر و

انتقامدان قورخودور :

ظلم ایله آقچالار آلیب ظالم ائیلر انعام خلقه منت ایله

بیلر آنی کی ائتدیگی ظلمه گؤره چکدیر جزا مذلت ایله

فضولی پادشاه و سلطانلارین قانلی ساواشلار و جوربه جور فسادلارلا

الده ائتدیگری فتوحاتی بارهده بئله دهییر :

پادشاه ملک و دینار و درم رشوت و فریب

فتح کشور قیلماغا ائیلر مهیا لشگری

یوز فساد و فتنه تحریکی له بیر کشور آلیر

اول داخی آثارا من واستقامتدن بری

گوسته رن ساعتده دهوران فلک بیر انقلاب
هم اوزو فانی اولور هم لشکری هم کشوری
فضولی اوزونو سلطانلارلا مقایسه ادرکن اوزونو بئله تعریف

اندیر :

گورنه سلطانم من درویش کیم فضل سخن
ائيله ميش اقبالیمی آثار نصرت مظهری

هر سخن بیر پهلواندیر کیم قیلیب تاید حق
عزم قیلدیقدا توتار تسخیر ایله بحرو بری

قاندا کیم عزم اقسه مرسوم و مواجب ایسته مز
هانکی ملکی توتسا دگمز کیمسه یه شور و شری

پایمال اتمز اونو آسیب دور روزگار
ائيله مز تاثیر اونا دوران چرخ چنبری

قیلما سین دنیا دا سلطانلار منه تکلیف جود
بس دورور باشیمدا توفیق قناعت افسری

هر جهتن فارغم عالم ده حاشا کیم اول
رزق اوچون اهل بقا اهل فنا نین چاکری

فضولی اوزونو " فقیر پادشه آسا " و " گدای محتشم " آدلاندیریر و
معنوی احتشام، فقر و قناعت، علم و صنعت سلطنتیله فخر اندیریر و
بو یولدا صرف اولمایان وقتی هدر ماییر .

شاعر محرومیت و فقر ایله یاشاسادا اوزونو سلطانلاردان اوستون
گورور او منفعت پرستلیگین، عمر و وار - دولت یولوندا صرف اتمگین

انسانی، حقیقت دن اوزا قلاش دیردیغینی و (اهل فرور) اتمدیگینی
یازیر :

ای کی اندیشه مال ایله سراسیمه اولوب
دون و گون دهرده آشفته گنجیر احوالین

جمع مال ائيله دیگین راحت ایچوندور اما
راحتین اکسک اولور هر نهجه آرتیر مالین

مال چوخ بیغما حذرا ئيله عذابیندان کیم
رنجی آرتار آغیر اولدوقجا یوکو حمالین

فضولی زمانه سی نین خلقیندن ده شکایتچی دیر، جهالت و سفالت
ایچینده یاشایان خلق اونو درک ائدیبدرد و غمینده اورتاق اولما بیلیمیر

او بو باره ده بئله دئیر :

بیر دیار ایچریم کی خلقیندن * ائیله مز هیچ کیم منا پروا
کیمسه یوخ دردیما ائیله ییم اظهار * ائیله ییم اوندان التماس دوا
لعل وش داش ایچینده دیر وطنیم * گل کیمی خار قیلیمشام ماوا
او اوز محیطینده کی یاراماز و " ناجنس " آداملاردان و اوقاتنی
نین اولارلا تلف اولدوغوندان شکایت ائدیر :

یوخ دهرده بیر موافق طبع حریف * کیم صحبتی دلگشا اولایطبعی ظریف
فریاد کی ناجنس صاحب لر ایله * بیفایده ضایع اولدو اوقات شریف
فضولی انسانلاردا و فایا چوخ اهمیت و ثریر و اونو ان بؤیوک
فضیلتلردن صاییر. لکن اونو انسانلاردا گؤره بیلمه دیگی اوچون چوخ
متاثر دیر. بو وفا سیزلیغی دا دونیانین وفا سیزلیغیله او یغون گؤرور
و بئله دئیر :

وفا هر کیمسه دن کیم ایسته دیم آندان جفا گوردوم

کیمی کیم بی وفادنیادا گوردوم بی وفا گوردوم
فضولی اثرلرینده دونه - دونه پاخیللاردان ، نانجیب و یاراما زلار
دان چکدیگی عذابلاری خا طیزلادیر سادا بدبینلیگه قایلیمیر. اوعدالتین
وانسانیتین صون غلبه سینه محکم اینانیر و بئله دئیر :
حسود صورت احوالیمه نظر قیلماز * جفا قیلیرمن بیچاره یه حذر قیلماز
صاتیرکی ناله و زاریم اونا اثر قیلماز
اونو مرور ایله عالمده در به در قیلماز

زمانه ایچره مجرب دور انتقام زمان

همیشه یا خشی یه یا خشی و ثرر یه مانه یا مان

قبا خدان دا سؤیله دیگیمیز کیمی فضولی انسانی فکرلری ودویغو -
لاری چوخ گوجلوو علمی رتبه سی چوخ یوکسک بیر شاعر اولموش - سدوره او
قارانلیق و جهالت دومانلی ایله اورتولموش جامعه سینده شعور و ادراکین
مشعلینی قالدیریر و علم و حکمتین هر شئی دن اوستون اولدوغونو -
گؤسته ریر و انسان شخصیتی نین قدر و قیمتینی علم و کمال دابیلیردی.
او علمین ده آنجاق فکری و اؤره گی تمیز آداملارین الینده خلقین
سعادت یولوندا فایدالی اولاجاغینا اینانیر و پیس وریا کار آداملار
چوخ بیلسلر داها چوخ ضررلی اولورلار دئیر :

ای معلم آلت تزویر دیر اشراره علم * قیلما اهل مکره تغلیم معارف زینهار

حیله ایچون علم تعلیمین قیلان مفسدله

قتل عام ایچون وئزر جلاده تیغ آبدار

هرنه تزویر ائتسه اهل جهل اونا اولماز ثبات

مکر اهل علم دیر اصل فساد روزگار

جاهل لر حقینده ده بئله بیان ائدیر :

اهل کماله جاهل اگر قدر قیلماسا * معذور دور ملامتین ائتمک روا دگیل

جاهل طبیعتینده مذاق کمال یوق * هر نفسه اقتدای طبیعت خطا دگیل

الفت همیشه فرعی اولور آشنا لیغین * جاهل فضیلت اهلی ایله آشنا دگیل

فضولی نین مذهبی شیعه اولوب دوشونجه طرزی بیر کلام عالمی کیمی

دیر. (نهاد سامی بانارلی). او منطق و عقله دایانان بیر تفکرو

گوروشه صاحب دیر. فقط عینی زاماندا عارف بیر شاعر اولدوغو اوچون

دوشونجه لری عرفان رنگی آلمیشدیر. او بیر عمر حضرت علی (ع) نین

حرم ائادملیگی رتبه سینه صاحب اولوب کربلا فاجعه سینی و انبیانین

احوالات و مصائبینی شرح وئره " حدیقه السعدا " کتابینی تالیف

ائتمیش و ایلک مرثیه و نوحه لری یازمیشدیر. بو باخیمدان فضولی

مرثیه ادبیاتیمیزین قوروجوسو ماییلیر.

فضولی نین تانری و بارا دیلیش حقینده گوروش ، احساس و دوشونجه

لری آشاغیدا نقل ائتدیگیمیز مناجات شعری اولان " پیدا " ردیفالی

غزلینده عکس ائتمیشدیر :

زهی ذاتون نهان و اول نهاندان ماسوا پیدا

بحار صنعونا امواج پیدا قعر ناپیدا

بلند و پست عالم شاهد فیض و جود و ندور

دگیل بیهوده اولماق یوق ایکن ارض و سما

کمال حکمتون اظهار قدرت قیلماغا ائتمیش پیدا

غبار تیره دن آئینه گیتی نما پیدا (انسان)

دمادم عکس آلور مرآت عالم قهر و لطفوندن

آنون چون گه کدورت ظاهرا فیلر گه صفا پیدا

گهی توپراغها فیلر حکمتون مین مه لقا پنهان

گهی صنغون قیلور توپراغدان مین مه لقا پیدا

جهان اهلینه تا اسرار علمون قالما یا مخفی

قیلور بدور حکمتون کفار ایچینده انبیا پیدا

نشان شفقتون دورکیم اولور اظهار حمدون چون

فضولی تیره طبعیندن کلام جانفزا پیسدا

فضولی نین عرفانی شعرلریندن ده بیر نمونه وثرمگی فایدالی

گؤروروک :

وادی عشقه سودا ایله سرگشته ایدیم

کلمه دن گردشه بو کنبد دوار هنوز

نقطه خالینه باغلانمیش ایدی جان و کونول

گزمه دن دایره دورده پرگار هنوز

ماهه چکدیم شب هجران علم شعله آه

آه کیم اولمادی اول ماه خبردار هنوز

ناله زاریم ایله خلقه حرام اولدی یوقو

قاره بختیم یو خودان اولمادی بیدار هنوز

مرحم وصلی ایله بولدی قامو (هامی) درده دوا

بو فضولی الم هجر ایله بیمار هنوز

فضولی شعرلرینده معنایه شکل و سوزدن داها چوخ قیمت وثرمیشدیر.

بونو "رند و زاهد" منظومه سینده بئله بیان ائدیر :

اصل معنی است، نه تزیین کلام * سخن آنست که فهمند عوام

فضولی یه گؤره سوزون اصل قیمتی مضمون و معنا سیندا دیر. بسو

مضمونو عوامین دا باشا دوشه بیله جگی شکیلده ساده افاده ائتمک

لازیمدیر.

فضولی غزللری بدیعی دگری، مجازی افاده و سوزلری و صمیمی

دویغولاریله مشهور دور. قیما و ییغجام یا زیلمیش بو شعرلرین هر

سطرینده اولدو بیرحس، درین بیر فکر سؤیله نیر، ترم ائدیلیر.

مثال اوچون آشاغیداکی غزلی نقل ائدیریک :

نئی کیمی هر دم کی بزم وصلینی یاد ائیلهرم

تانس وار دیر قورو جسمیمده فریاد ائیلهرم

روز هجران دیر سئوین ای مرغ روحوم کیم بوگون

بو نفس دن من سنی البته آزاد ائیلهرم

وهم ائدیبتا سالماسین اول ماهه مهترین هیچ کیم

کیمه یقتسم جور و ظلموندن اونا دادا ائیلهرم

قان یاشیم قیلماز وفا کریان گوزوم اسرافینه

بونجا کیم هر دم جگر قانین دان امداد ائیلهرم

اینجیمن (اینجیمه رم) هرئجه کیم اغیار بیدا دا ئیله یه
یارچوری چون کونول بیداده معتاد ائیله رم

لوح عالم دن یودوم اشک ایله مجنون آدینی
ای فضولی من داخی عالم ده بیر آد ائیله رم

فضولی غزل لرینده معنا گوزه للیگیندن ، فکر درینلیگیندن باشقا
گؤیچک سؤز و اینجه بیر موسیقی ده واردیر . چونکی شاعر شعر لرینی
یا زارکن سؤزلرینه و اونلارین موسیقی سینده اهمیت و ثرمیش—دیر .
اونون اوچون غزل لری ماهتی کیمی هاوا ایله مجلس لرده وقونا غلیقلار
دا اوخونور و دیلدن دیله و آغیزدان آغیزا گئچیردی .

فضولی نین دیلی آخجی ، جانا یاخین و زنگین اولدوغو حالدا
مجازی افاده لر ، تشبیه لر ، کنایه لر ، استعاره لر و بوکیمی بدیع صنعتی
عنصر لرله بزه نمیش یوکسک بدیعی ادبی دیلی نمونه سی دیر . میر جلال
پاشا زاده نین دئدیگی کیمی " کلاسیک ادبیاتیمیزدا فضولی قدهر چوخ
سؤز احتیاطینا (ذخیره سینه) مالک اولان ، اونون قدهر سؤزون معنا لارینی
احاطه ائدن و بو معنا لاردان چخاراق یئنی ، الوان ، مرکب بدیعی صحنه
لر یارادان ، هر سؤزو اوز یئرینده ایشلتمه گی با جاران شاعریمیز
یوخ کیمی دیر . بونا گوره دیر کی ، فضولی دن سونرا گلن و یوکسک شعر
ذوق اولان بیر شاعریمیز یوخدور کی ، فضولی دن استفاده ائتمه میس ،
اؤگرنه میس اولسون . "

فضولی بؤیوک بیر شاعر اولدوغو حالدا عصری نین ان گؤزه ل نثر
نمونه لرینی ده یازمیشدیر . مقرر ی سی نین کسيلمه سی مناسبتیله نشانجی
پاشایا یازدیغی شکایتنامه سی بدیع بیر نثر اولوب ، ساتیریک نثر—
یمیزین ایلک نمونه لریندندیر . مثال اوچون اوندان بیر پارچا نقل
اؤدیریک :

حضورلارینا گئتدیم . بیر جمع گؤردوم ، حکایتلری پریشان ، نه صفادان
آندا اثر و نه صدق دن آندا نشان وار . سلام و عزدیم رشوت دگیلدیر
دیوآلما دیلار ، حکم گؤسته ردیم ، فایده سیز دیر دیو ملتفت اولما دیلار .
اگرچه ظاهرده صورت اطاعت گؤسته ردیلر اما زبان حال ایله جمیع
سئوالیمه جواب وئردیلر .

یوخاریدا یازدیقلاریمیزی بئله خلاصه ائده بیلهریک :
فضولی عالم ، متفکر ، عارف و عاشق بیر شاعر دیر . اونون عشقی ده اؤزوکیمی

بۆیوک دور و اضطراب و کدرله قوشادیر و بوتون وارلیغینی قاپسا میش دیر (احاطه ائتمیشدیر). فضولی نین یارادیجیلیغی نین ساحه سی چوخ گنیش اولدوغو حالدا اساس هنری غزل و غنائی شعرده دیر. او تورک ادبیاتی نین سؤنمز و باتماق بیلمز گونشی دیر. بۆیوک شاعر مؤزیدیمی اثرلریله آذربایجان ادبیاتینی زنگینلشدیرمیش و ادبیاتیمیزلا بیرگه ادبی دیلیمیزی ده ان یوکسک ذروهیه قالدیرمیشدیر. او دؤرد یوز ایلدیر تورک ادبیاتیندا بۆیوک بیر مکتب قورموش و یالنیز آذری شاعرلری دگیل بلکه بوتون تورک شاعرلرینه استاد و امورنک اولموشدور. قایناقیلار:

- ۱ - دیوان قصاید و مثنویات فضولی . کتابفروشی فردوسی تبریز . افسس (تصویر افکار مطبعه سی ۱۲۸۶ . استانبول)
- ۲ - کلیات دیوان فضولی . اختر مطبعه سی ۱۳۰۸ - استانبول .
- ۳ - کلیات دیوان فضولی . اختر مطبعه سی ۱۲۹۶ - استانبول .
- ۴ - فضولی دیوانی عبدالباقی کول پینارلی . اوچونجو باسقی . انقلاب کتاباوی ۱۹۸۵ - استانبول .
- ۵ - فضولی . لیلی و مجنون . گنجلیک ۱۹۷۷ - باکی .
- ۶ - لیلی و مجنون (فضولی) انگلیزجه . صوفی حوری ترجمه سی (یونسکو مجموعه سیندن) ۱۹۷۰ - لندن .
- ۷ - حدیقه السعداء حاجی عزت افندی مطبعه سی ۱۲۹۷ ه . استانبول .
- ۸ - محمد فضولی . علمی تنقیدی مقاله لر . آذربایجان دولت نشریاتی ۱۹۵۸ - باکی .
- ۹ - انگلیس شرقشناسلاری فضولی یارادیجیلیغی حقینده . ر . غایب اوا . باکی .
- ۱۰ - فضولی اثرلری . بیرینجی جلد . علملر آکادمیسی آذربایجان فیلیاتی نشریاتی ۱۹۴۴ - باکی .
- ۱۱ - تورک ادبیاتی تاریخی . جلد ۷ - نهادسامی بانارلی - ۱۹۷۲ - استانبول .
- ۱۲ - آذربایجان ادبیات تاریخینه بیر باخیش . دوکتور جواد هیفت - ۱۳۵۸ - تهران .

خسرو و شیرین موضوعو

و

✽ تورک ادبیاتی ✽

(۲)

بعضی مقایسه‌گر :

شا پورلا شیرینین ایلک گوروشونو "شا پورون تا پیلما سی" یا شلیفی
آلتینداکی حصه ده وئرن نظامی سرلوجه دن صونرا شا پورون موغان سا یا غی
کفینیب، اورتا یا چیخما سینی نظمه چکیب بومصرع لرله مطلبه یا شلابیر :
بر آمد ناگه آن مرغ فونسا ز
چوشیرین دیددرسیمای شا پور
بشا پور آن ظن اورا بدنیتاد
اشارت کرد کان مغ را بخوانند
مگرداند که صورت را چه نام است
پرستاران برفتن راه رفتند
شیخی نین ترجمه سی :

بناگه نقش باز و حيله پرداز
اثر قلدوغنی افسونی سزدی
مغان رسمینجه گیدی و بوژوندی
گوزی طوش اولدی شیرینک ایراخن
براغنجه نظر طلبندی جانی
ددی شول راهبی اگلک کورالم
فسونگر، یعنی شاوور سخن ساز
طلسم اردی و نارنجاتی جیزدی
کزارک اول یکا واری، کوروندو
که بر راهب گورونور قونشورخدن
بلوردی آشنا لقلر نشانی
بوغمه قصه سیندن بر صورالم (۲)
یوخاریداکی گتیردیگیمیز مصراعلارین مقایسه سیندن تام آیدینلیقلا
گوزونور کی، شیخی ترجمه سینده عینی لیک، دقیق لیک و آردیجیلیق
یوخدور. بیر نچه مصراع مضمون اعتباری ایله عینی اولسادا، ترجمه
همیشه بیله اولما میشدیر. ترجمه ده افاده طرزی تفکر سلسله سی، سلیقه،
بیت لرین سیراسی هئچده عینی دگیل دیر. محض بو خصوصیتلرینه گوره
شیخی نین " خسرووشیرین " مثنویسی نه نظامی اثری نین دقیق ترجمه
سی دیر، نه ده تمامیله یعنی و اوژینال بیر اثر سا بیلا بیلر. نظامی
اثری نین روحو و اولوبو ایله شیخی ترجمه سی نین روحو و اولوبو
آراسیندا آیدین فرقلر نظره چارپیر. مثلاً تکجه آشاغیداکی مضمون اعتبار

یله عینی ایله ترجمه اولونموش بیر بیته هر ایگی اثرده دقت یتیرک :
نظامی :

مرا قاصد بدین خدمت فرستاد تودانی، نیک و بدکردم تورایاد
شیخی :

قلوکی (قولونو) قاصد ایتدی بودیاره * که سیرایدم نهان و آشکاره (۴)
نظامی شاپورو "من" کلمه سی ایله دانیشدیریر. اونون شخصیتی نی
آچالتمیر. لیکن شیخی ده شاپوری "من" سوزونون یئرینه "قول" سوزو
ایشلیدیر. گورونور بو کیمی تواضعکارلیقلار شیخی نین دورونون و محیطی
نین طلباتیندا ن توره نیب ایره لی کلمیشدیر.

شاپورون شیرینه خسروون گوندردیکی اوزوگون ویریلمه سینده، ایله
شیرینین مداینه ساری یول سالماسی احوالاتیندا اورژیناللا معین فرق
لر واردیر. شیخی بورادا اوزون بیر بحث آچیر، شیرینین ارلر کینه سی
آت چاپماسی، قیلینج اویناتماسی، ایله جهده ندیمه لری نین کسیم و
عادت لری، رفتار و کردارلاری باره ده کفیش و تورک روحونا اویغون
معلومات وشریر :

بو ایتمیش ایچلرینده رسم و عادت * گدینجک صیده اول اهل سعادت
ارن رسمنجه گیاردی قبا سی * مرتب پهلوانی هر لباسی
قبای ترکی، تاج نوجوانی * کمانی چاچی و تیغ کیانی
سچینی بورک ایچینه بغمش برک * کلاهینه جهانی ایلمیش ترک
بنا کوشنده آصمش بر گهر پاک * که ایدرنوری گوندوز پرده سین چاک
بو کر و فر له چیقدی قپویه * دوزلدی اول کوزل قزله طپویه
قمو ترکانه گیمیشلر قبا نی * گونی قویب کلاسه بوزکه آیی
کتورمش چلری مشکین کمندی * برخماغه پلنک و شیره بندی (۵)

بورادان آیدین گوزونورکی، شیخی ده ملی تعصب و جنگا ورلیک
احوال و روحیه سی چوخ یوکسک اولما قلا برابر حادثه لری تورک لشدیرمک
تورک عادت و عنعنه لرینه اویقونلاشدیرماق جهدی گوجلودور.

قید ائتدیک کی شیخی نظامی مثنوی سینه معین حادثه لر آرتیرمیش
دیر. نمونه اولاراق اونلارین بیرینی گؤسته رک :

شاپور شیرینی مداینه ساری یولا سالیر، گویا یئددی گون یئددی
گنجه یول گفتدیکدن سونرا شیرین برک یورولور. شه دیزین جلوونوالینده
توتوب، آرخاسینی بیر سیلدیریم قایا یا سویکه نه ره ک یوغلاییر. بیردن

شبدیزین هورکمه سی نتیجه سینده یو خودان او یانیر. قارادهشتلی بییر
اصلانین یا خینلاشما سینی مشاهده اقدیر. شیرین اوخ ایله اصلانین باغر-
ینی دلیر، اولدورور شبدیزه مینیب یولونو دوام اشدیریر.

خسروون آتاسی هر مزدان قورخوب قاچماسی، یولدا شیرین له اوز به
اوز گلمه لری، خسروون ارمنه و شیرینین مداینه گشدیب چیخمالاری
احوالاتلاریندا دا شیخی حادثه لرده دگیشیکلیک عمله گتیریب، بهرام
چوبینه و دیگر احوالات لار سکه مسئله سی باره ده اورژینالدان خارج
و اوز ذوقونه او یغون دگیشیکلر یارادیب میدانا چیخار میشدیر.

شیرینین مداین ده اوزونه قصر دیکدیرمک ایستمه سی احوالاتیندا
شیخی اورژینالدان کنار اپیزودلار یارادیب خسروون کنیزلری گویا
شیرینی ده کنیز حساب اشدیکلری اوچون، اونا حسد آپاریب چالی شیر
لار کی، قصر چوخ پیس آب و هواسی اولان بیر یفرده بنا اشدیلین لیکن
شیرین ایسته دیگی کیمی قصر تیکدیرمک اوچون اوزو ایله گتیردیگی
آغیر قیمتلی جواهراتی کنیزلره ویرمک ایسته ییر کی، قصری داهیا
گوزه ل و مناسب یفرده تیکدیرسین لر. آنجا ق کنیزلر و جاریه لر، خسرون
مال و دولتی نین سایی یو خودور- دئییه شیرینین جواهراتینی اوزونه
قایتاریرلار..

چقردی دؤکدی چوق دُولو جواهر	که گوتر میشیدی کندوده حاضر
دیدى خرج ایله کوز، گریتمز ایسه	دخی ویرم کفایت ایتمز ایسه
بو قیزلار آیدهر ای ماه مکرّم	فراخ دوت کونکلونی جانونی خرم
اشارت دیر بیزه سلطانمزدن	جهان سالار خسرو خانمزدن
که قنقی یانا اوله اختیاروک (ن)	دؤزاوز باغ و قصر و کار بارک ^۶

نظامی اثرین ده قصر تیکدیریلن یئر کرمانشاهین ۱۰ آقا جلیقیندا
دیر: بده فرسنگ از کرمانشهان دور. آنجا ق شیخی ترجمه سینده عادتا
دیگر مکا نلارین آدلاری چکیلمه دیگی کیمی، کرمانشاهین دا آدی چکیلمه
میشدیر. شیخی شیرینی قصر تیکیلن ده ن صونرا بیر قدر جواهر ساتمیش
واوزونه قول - قاراواش ساتین آلمیش دیر :

قیز اوغلان بیر نهجه زیبا قراواش * جواهرمتدی آلدی که اولایلداش^۷
حالبوکی نظامی اثرین ده بیله بیر آل - وئر اولما میش دیر
خسروون مداین دن ارمن زمینه گلمه سی، مهین بانونون اونا گؤستردیگی
درین حرمت و شیرین له گؤروشلری، خسرو پایتخت دن اوزاقلاردا اولارکن

آتاسی هرموزون تخت دن دوشوب، کورایدیلمه سی، خسروون احوالاتدان
خبردار اولوب مداینه یولا دوشمه سی و بیرسیرا دیگر احوالات یفنسه ده
مینا اورژینالدا اولدوقو کینی ترجمه ائدیلیمیش دیر. یال نیز شیخی
بو آیریلیق گونلرینده خسروون دیلیندن یئری گلمیش کن آه و ناله غزل
لری یازمیش دیر. بیر نچه مصراعینی وئریریک :

مطلع : اندن بری که صالدی گزومه خیال دوست

آلدی قراری تن دن جان دن مجال دوست ...

مطلع : خسته جگر فراقی ایله پاره پاره دیر

یارب کیمه میسر ادبدر وصال دوست (۸)

بهرام چوبینه نین خسروا قارشی عصیان قالدیرماسی، خسروون بهرام
دان قورخوب یئنی دن ارمن زمینه گئتمه سی احوالاتینی ترجمه ائتمزد ن
اول شیخی دنیا نین اعتبار سیز و وفاسیزلیقیندن سوز آچیب، خوشختلیگن
ایله چه ده بدبختلیگین همیشه و پایدارا ولما ماسیندن دانیشیب، صونرا
دا بؤیوک نظامینی خاطیرلایا راق اصل مطلبه گئچمیش دیر :
نظامی کیم وربدر نظمه حصه * بودوکلو (دنلو = بقله) سویله میش بو
یئرده قصه (۹)

بورادا شیخی بعضی تاریخچیلرین بیرپارا فکرینی نظامی اورژینا -
لینا آرتیریر، اورژینالی گئنیشلندیریر. خسروون گوزلرینه، میسل
چکیلمه و تخت و تاج دان کنار ایدیلمه احوالاتینی اثره علاوه ائدیر.
خالبوکی بو حادته فردوسی طرفیندن "شاهنامه" ده وئریلدیگینه گوره
نظامی اونلارین تکرارینا یول وئرمه میشدیر. اصولا نظامی "خسرو و شیرین"
مثنویسینی نظمه چکرکن فردوسی شاهنامه سینده ضبط اولدوغو احوالاتلاری
اختصار ائتمیشدیر. آنجا ق شیخی تورک دیللی خلق لار اوچون یازدیغینا
گوره اونلاری اثرینه داخل ائتمیشدیر.

شیخی چوخ صراحتله هرمزون وفاسیز و صفاسیز پادشاه و شفقت سیز
بیر حکمدار اولدوغونو محض باشلانقیجده ان ترنم ائتمیش اولورویا زیر :
گلایم باری هرمز قصه سینه که تولدی شادسی و غصه سینه
روایت شو یله قلدیلر بلنلر حکایت اصلنک شرحن قلنلر (۱۰)
که چون نوشین رواندن قلدی هرمز ولایت دئدی و شاه اولدو گربز
اگرچه واریدی عدل و سخاسی یوغیدی شفقت و علم و وفاسی (۱۱)
اورژینالدا اولان بیرچوخ احوالاتی شیخی کناره قویور، طبیسری

تاریخیندن بیرپارا اپیزودلار ترجمه یه آرتیریر .
 خسروون شیرین له ارمن زمین ده گوروشوب ایلنجه لر تشکیل ائتمه
 لری ، اووا و کزنگه چیخمالاری احوالاتی اولدوغو کیمی ترجمه اولور
 مهین بانو شیرینه او زونو قوروماغی و خسروون اعتراضینا تسلیم ولما -
 ماغی تاپشیرماق اپیزودو شیخی طرفیندن اثره آرتیریلیمیش احوالاتدیر .
 مختلف ضیافتلر ، چوکان اوینا مالار ، معشه دن چیخان اعلانین خسرو طرفیندن
 اولدورولمه سی و بومنا سبت له شیرینین ایلک دفعه اولاراق خسرو
 اویمه سی و خسروون شیرین دن کام ایستمه سی و نجیب شیرینین امتناعی
 منتظم صورتده ترجمه اولور .

شیخی بنو زمان خسروون دیلیندن شیرینه غزل له مراجعت ائدیر :
 دل و جان اول لب مرجانه تشنه صناسن (ساناسان) قوری تن درجانه
 تشنه ...

بو حسرتدن گوزوم یا شنده کونلوم صناسن غرقه درعمانه تشنه (۱۲)
 شیرین دیلیندن ده همین وزن وقافیعه ده دوزومه و صداقته دعوت
 ائدن غزل له جواب و ثریر و اونو رسمی اولاراق ائولنمه گه دعوت ائدیر .
 و ائولنمه یینجه بو کیمی خام خیالارا یول ویرمه مه سینی طلب ائدیر .
 خسرو بیر قدر سیرتیقلیق گوستریبال او زونلوق ائتمک ایستینده ، شیرین
 او نا کندوجا سارتله سؤیله ییر .

نه بونجه بن ضعیفه ارله نورسن نجه بیر عورته عنقرله نورسن
 بکا عرض ایلیینجه قوتوکی (نی) شها بهرامه گوستر شو کتوکی (۱۳)
 خسروون روما گئتمه سی ، اؤرادا مریم له ائولنمه سی ، قیصرین یار -
 دیمی ایله بهراما غلبه چالماسی ، تاج و تختی الده ائتمه سی وغیره
 نظامی ده اولدوقو کیمی دوام ائدیر . لیکن بوفصل ده ده معین فرق لر
 واردیر : شیخی یه گوره خسروون کوسوب روما گئتمه سی سرخوشلوق نتیجه
 سینده اولموشدور . صونرادا هوشو باشا گلن دن صونرا او زوده بو -
 عملیندن پشیمان اولموشدور . گورونور شیخی بو احوالات دا نظامی نین
 فکرینی دوزگون درک ائده بیلمه میس چونکی نظامی خسروو شیرینین جوا -
 بیندا گلایه ائده ره ک سؤیله ییر :

مرا عشق تو از افسر بر آورد بسا تن را که عشق از سر بر آورد
 مرا گر شور تو بر سر نبودی سر شوریده بی افسر نبودی ...
 نخستم باده دادی مست کردی بمستی در مرا پابست کردی

چو گشتم مست میگوویی که بزخیز بیدخواهان وهشیاران در آویز
بگرد عالم آوارم تو کسردی چنین بد روز و بیچارم تو کردی^{۱۴}
بو مصراعلاردان آیدین گورونور کی، نظامی خسروون عشق و محبت
باده سیندن سرخوش اولدوغونو نظرده توتموددور. آنجاق شیخی بو مسست
لیکی حقیقتنا شراب و باده مستلیگی بیلیمب وائلده ترنم وترجمه اتمش
دیر. خسروون کؤسوب روما طرفیولا دؤشه رکن، راهب ایله راست گلمه
سی احوالاتینی نظامی تکجه بیر بیتده و غریب، ایضاح اتمیشدیر.

فرس میراند تا رهبان آن دیر که راند از اختران با اوبسی سیر^{۱۵}
لیکن بو قیسسا احوالاتی شیخی ترجمه ده چوخ گفیش لندیریر. او
بو حادثه نی ده طبری تاریخیندن و دیگر منبع لردن گؤتوروب مثنوی به
آرتیرمیشدیر. بئنه ده اورژینالا قایدیب خسروون نجه روما چا تماشی
نه سایاق قارشیلانماسی و صوراکی احوالاتی اصلینده اولدوغو کیمی
ترجمه اتمیشدیر. آنجاق یئنه ده خسروون روما اولارکن قیصر طرفیندن
نجه قارشیلانماسینی گویا قیصر ۱۵ گونلوک بیر مسافه دن روم اعیان و
بؤیوکلر و سرکرده لرینی پیشوازا گؤنده ریر. پایتخته بیر منزل
قالمیش شخصاً اؤزوده استقیالا چیخیر، یوکسک درجه قوناق پرورلیک و
احترام علامتی اولاراق تاج و تختینی ده خسرووا تسلیم اتمک ایسته -
بیر کی بو تشریفاتی احوالات نظامی اثرینده یوخدور.

مریم له خسروون ائولنمه سی احوالاتی دا فردوسی "شاهنامه" سینده
نظمه چکیلدیگینه گؤره، نظامی بو حقه ده آنجاق ۴ جه مصراع نظم -
چمک له کفایت لنمیش، خسروون بو ازدواجی راضی اولوب اولما ماسی
باره هئچ بیر فیکیر سؤیله مه میش دیر. لیکن شیخی بو ائولعمک و طوی
مراسیمینی چوخ گمیش و فرمک له برابر یازیرکی، خسرو بو ائولنمگه
کؤنول سؤز اولاراق، قبول اتمک مجبوریتینده قالدی. حالسوکی ائله
خسرو بو وصلت دن اؤترو روما گئتمیش و صورادا بو قوهوملوق سایه
سینده اولک تاج و تختینی الده اتمیشدیر.

شیخی بئله بیر احوالاتی دا اؤز ترجمه سینده آرتیریرکی، گویا بزرگ
مهر بهرام اوردوسونون کؤنولسوز محاربه اتمه لرینی دویاراق، خسرو
طرفیندن اونلارین سرکرده لرینه مکتوب یازاراق آمان و غریب اونلار دا
بهرامی بورا خیاب خسرو طرفینه گئچیرلر. بو احوالات بیرچوخ منبع لده
اولسا دا نظامی "خسرو و شیرین"ین ده یوخدور، بونودا شیخی دیگر تاریخ

منبع لره استناداً ترجمه سینه آرتیرمیش دیر

بهرامین مغلوب اولوب قاچماسی ، شیرینین خسروون غلبه سیندن خبر دار اولماسی و مداینه قاییتماسی، تخت وتاجا صاحب دوزماسی، خسروون شیرینی خاطرلایا راق شبدیزه انسیت توتماسی وسایره یئنه ده اورژینال دا اولدوغو کیمی ترجمه اولونوب دور .

صونراکی احوالاتلار دا یئنه ده شیخی ایسته دیگی زامان اورژیناللا بعضی خیردا آرتیق - اسکیک لر ائدیپ ، خسرو مملکته صاحب دوردوقدان صونرا ، شیرین ده ارمن زمینی ترک ائده رک مداینه طرف یؤلا دؤشور . شیخی بورادا بیر ایپیزود آرتیریر ، گویا شیرین قدوسو زیارت ائتمک بهانه سیله اؤز اولکه و حکمرانلیغینی بیر کوله سینه تاپشیریر وارمن زمینی ترک ائدیر . بونولا شیخی ایشین ظاهری وفرمال جهتینی سانکی قانونی لشدیریر و شیرینه براثت قازانیر .

بوتون اثر بویو گورونورکی شیخی ده اورژینالین متنی نی عثینی ایله ترجمه ائتمک تمایلو اولما میس ، ائرده ایستدیگی زامان آرتیریب ، اسکیلدمگه امکان وئرمیش و یارادیجی بیر ترجمه اثری میدانا چیخارمیش دیر

عادتاً قورولان شادلیق مجلس لرینده عیش و عشرت ایلنجه لرینده نظامی نین یازدیغینا اساساً خسرو هر ایفاچی یا کی "زهی" دئیرمیش بو تشویق ائدیجی بویوروی اوچون هر زهی سؤزونه بیرکیسه (بدره) قیزیل بخشش وئریلمیش :

چنان بد رسم آن بدر منور که بر هر زه بدادی بدره ۱۶ زر
شیخی بو بخشین ده مقدارینی شیشیردیر ، بیره اؤن آرتیریر
اولسون اولسون کی شیخی بو کیمی مبالغه لره اونا گوره یول وئرمیش دیر کی ، دورونون حکمداری اولان ایکینجی سلطان مراد دا اونا بویوک بخشش لر ائدیپ ، اونو تلطیف ائتسین ، هر حالدا لاپ خیردا حادثه لری ده اغلب اورژینالدا اولدوغو کیمی اؤز ایستگینه اویقون دگیشیب
نظمه چکمه میشدیر . مثلا او همین حادثه نی بئله نظمه چکمیشدیر :

نه نغمه که اتدی اول گون شوق انگیز * عوض بیرگنج^{۱۷} ویردی شاه پرویز
نه نظمی که اوقدی مطبوع و موزون * نثار ایلادی سلطان^{۱۸} در مکنون
نکارین ذکر نک شکرانه سینه * شاه اول گون بخشش ایدر بک خزینه^{۱۹}
صونرا ده نوز بدره احوالاتینا آنحاق یئنه ده بدره نی مین مثقال ائدیر .

بوئیدی آنده عادت گاه و بیگناه * که هر کیمه زهی لفظی دیسه شاه
 ورلردی روان بیر بده التون * که بک مثقال اولور چون اوله موزون
 فرهاد ما جراسی عینی ایله نظامی اثرین ده اولدوغو کیمی باشلانیب
 دوام ائدیر شیرینین کورپه لیکدن سوده معتاد اولماسی قصرین اطرا -
 فیندا حشم سالماق اوچون اوتلاقلارین اولماسی ، ناخیر و سورولرین
 اوزاقلاردا ساخلانیلماسی شیرین اوچون تزه سؤد الده ائتمک مقصدی
 ایله شایورون مصلحتی ایله ، مهندس فرهادین داشلاری سود گتیرمک
 اوچون بیر آرخ حاضیرلاماسی احوالاتی تحمیناً عینی دیر . تکجه اساس
 فرق بورا سیندا دیرکی ، اگر نظامی متنوی سینده فرهاد داغی یاریسب
 سود آرخی چکمک مقصدی ایله اعزام اولونورسا ، شیخی ترخمه سپنده بو
 ایشا ساساً جرسی مقصد اوچون ، قتون گلب گئچمه سیندن اوتروویسول
 آچماقدان اوترو قاریلیر : خسرو فرهادا سؤیله بیر :

بقمن برده اولو سر طاغ واردر که اوچندن ایچمه داغ واردر ...
 گرک اول طاغ اچندن یول اداسن سینالشکر گلش بیر یول اداسن
 قلاسن صنعتو کی آشکارا که دبدر (دوبدوز) یول اول اول سنگخارا
 داغ دلمه احوالاتی باشلانیر ، احوالاتدان خبر توتان شیرین داغ چا -
 یانسن کوروشونه گئدیر ، نظامی شیرینی بو کوروشده فرهادا بیرحام سود
 شیخی شیرینی اسه بیرکاسا جوللاب (شربت) ایچدیریر :
 نظامی ده :

شکر لب داشت یا خود ساغری شیر بدستش داد کابن بریاد من گیر
 ستد شیر از کف شیرین خوانمرد بشیرینی چگویم چون شکر خورد ۲۲
 شیخی ده

شه شیرین زبان و شکر ناب کتورمشدی بله برشیشه جوللاب
 اونا وردی که ای شیدای یرجوش یری شا اول بنم یا دومه قیل نوش ۲۳
 بو احوالاتین قالان حصه سی مضمون و مندرجه اعتباری ایله اولدوغو
 کیمی ترخمه اولونوب نظمه چکیلمیشدیر .

شیخی نین بورادا ۷۶ مصرععلیق بیر ترجیع بندی مترجمین یا رادچی
 علاوه سی و اثرینی داها او حونا قلی ائتمه سی دیر ، شیخی بو ترجیع بنده
 فرهادین شیرینه اولان نؤکسک محبتینی ترنم ائتمیشدیر ، بودور ترجیع
 بنده نین نیریا رجا :

یارب بونه جانه آشنادر کم ایکی جهانه روشنادر

نه شاه دررکه موکبـنده
 نه ماه درر که یرتوونده
 نه جام صورکه جرعه سینک
 نه عزت اولور که فرق افلاک
 هر ذره غبار جوهرندن
 هر عقدی سچی گرهلری نک
 آلم الہ جام وبر الہ باش
 اول جامده جان گوزیله کوردوم
 کم یوخ بو دیار اچنده دیار

سلطان قمر کمین گدادر
 خورشید جهان نما سہادر
 هر قطره سی چشمہ بقادر
 خاک قدمینه کم بہادر
 یوز مہر گوزنه توتیادر
 جان عقده سینہ گره گشادر
 عشقه قدم اورنه (وورانا) ملادر
 چون آفینہ جهان نمادر
 داد اتسه که یاردر نکم یار

شیخی نین مثنوی طرزینده یازدیغی اثری ایچریسینده غزل ویسا
 ترجیع بند و ثرمه سی نظامی دن تما میله فرقلی اولان یارادیچی و گوزهل
 بیرینی لیک دیر اثری داها دا رنگارنگ و ماراقلی اقمیشدیر .
 فرهادین اولومو مناسیتیلہ شیرینین یاس سا خلا ماسی ، خسروون احوال
 لاتدان خبردار اولوب شیرینہ طعنہ لی تسلیت مکتوبو یازماسی ، ایله
 بو راما ن مریمین اولومو ، شیرینین جواب اولاراق خسرووا طعنہ لی
 تسلیت مکتوبو یازماسی وسایره تحمناً اورژینالدا اولدوغو ترجمہ
 اولوب ، آنحاق ترحمد بیرقدر ششیب یعنی شیخی بیر مصراع یفرینہ
 ایکی بعضاً بیر نچہ مصراع یازمیشدیر . بعضاً نظامی اثری نیس سیرا و
 ترتیب سلسله سینی یوزمشدور .
 آردی وار

۱) نظامی ، خسروو شیرین ، یادگار و ارمغان وحید دستگردی ، تہران ۱۳۱۳ ش .
 ہجری ص ۶۵ . ۲) شیخی ، خسروو شیرین ، تورک دیلینده الیازماسی ، باکی
 نظامی موزہ ینین کتابخاناسی ، نمرہ ۱۷ ص ۹ ورشو نشری ، فوتوصورت ۱۹۶۳
 ص ۵۳ . ۳) نظامی ، خسروو شیرین . . وحید نشری ص ۷۵ . ۴) شیخی خسروو شیرین ،
 باکی الیازماسی ص ۱۳ . ۵) یئنه اورادا ص ۱۹ و ص ۶۲ . ۶) یئنه اورادا
 ص ۳۴ و ۶۹ . ۷) یئنه اورادا ص ۳۶ و ۷۷ . ۸) یئنه اورادا ص ۳۹ و ۸۰
 ۹) یئنه اورادا ص ۴۷ و ۸۶ . ۱۰) فردوسی یہ اشارہ دیر . ۱۱) شیخی ،
 خسروو شیرین . تورک دیلینده الیازماسی ، باکی نظامی موزینین کتابخاناسی
 سی انونتار نمرہ ۱۷ ص ۷۹ ورشونشری ص ۱۲۳ . ۱۲) یئنه اورادا ص ۷۹
 ص ۱۲۳ . ۱۳) یئنه اورادا ص ۸۷ و ص ۱۲۸ . ۱۴) نظامی ، خسروو شیرین . .
 وحید چاپی ص ۱۵۸ . ۱۵) یئنه اورادا ص ۱۵۹ . ۱۶) یئنه اورادا ص ۱۹۴
 ۱۷) شیخی بیر بدرہ نی بیر گنجہ بیر خزینہ یہ چٹوبریر . ۱۸) سلطان
 مرادین قولاغینا چکیر . ۱۹) اغراق و حددن آرتیق شیشیرتمہ . ۱۹) شیخی
 . خسروو شیرین . . ص ۱۱۶ و ۱۶۵ . ۲۰) شیخی . . خسروو شیرین . . ص ۱۳۲ و
 ص ۱۸۵ . ۲۱) نظامی ، خسروو شیرین . . ص ۲۵۵ . ۲۲) شیخی . . خسرو و
 شیرین . ص ۱۴۱ و ص ۱۸۸ . ۲۳) شیخی ، خسروو شیرین . . ص ۱۴۱ و ص ۱۸۸

✧ فضولی - شکسپیر ✧

توضیحات مترجم :

- ۱ - متن زیر ترجمهٔ قسمتی از یک مقالهٔ پرفسور بختیار وهابزادهٔ شاعر و نویسنده برجستهٔ آذربایجان شوروی است از کتاب " گرمای کاشانه وطن " که حاوی مقالات تحلیلی انتقادی ادبی و هنری می باشد.
- ۲ - فضولی بغدادی برجسته ترین چهرهٔ شعر کلاسیک ترکی است که به سه زبان فارسی ، ترکی آذری و عربی شعر سروده است :

دربارهٔ فضولی زیاد نوشته ام. اما هرچه می نویسم سیر نمی شوم... آخر ، من سال بسال تغییر یافته ، به جهان و دوروبر خویش با دیدی نو می نگرم. فضولی بزرگ نیز همچون همیشه جاویدانست ، ما را با آتش ابدی خویش گرمی می بخشد. در برابرمان راههای تازه - تازه می گشاید. هرچه فضولی را درک می کنم می خواهم بیشتر درکش کنم... چون او در شعر ما مثل اعلاى عظمت و آن حدنهایی اوج و بلندی است که با چشم دیدنی و با خرد درک کردنی نیست. همچنانکه شکسپیر در نمایشنامه نویسی جهان بلندترین نمود عظمت و حد نهائی اوج و اعتلاست.

شکسپیر هم ذروهٔ اندوه است هم شادی ، قلهٔ فاجعه هم ، کمدمی هم مرگ هم ، زندگی هم ، اضطراب هم ، شادی هم ، در آثارش اندوه با شادی ، مرگ با زندگی ، نفرت با محبت درهم آمیخته اند. زیرا او ابردانان مرد زندگی است. در زندگی قطبهای متضاد جدا از هم نیستند ، بالعکس چون دوسر یک چوب مکمل همدیگرند. در آثار شکسپیر اوج وضعیت کمیک فاجعه است. و قله فاجعه نیز کمدمی است... در آثار او این دو بینهایت بلندترین قطب زندگی دوشادوش همنند ، بازو در بازوی هم افکنده اند. در یکدل اینهمه بیکرانی چگونه قرار دارد؟ جالب اینجاست که فاصله بین قطبهای متضاد خود نیز به قطبهای چندی تقسیم می گردد. در احساسها سطحی بودن ، در سلسله افکار فاصله وجدائی دیده نمی شود. در پهنهٔ این احساسهای گونه گون در دنیای این افکار ژرف انسان خود را گم می کند و در برابر اینهمه رنگارنگی و بیکرانی جز حیرت و شگفتی گزیری ندارد... دیگر بوحود اندوه و اضطرابی وزای اندوه و اضطرابها ملست ،

لیرشاه، مکبث، کوردلیا نمی توانی باور کنی .

"هاملت" و "لیرشاه" نمودهای شکوهمندی از محنت و اندوه انسانی هستند که چهارصدسال قبل ایجاد شده اند، می بینی که سبب ایجاد محنت بسی عادی است. این بسر همگان می آید. لیرشاه مورد تحقیر دودخترش که سلطنت و کشور را بین آنان تقسیم کرده و آنان را شایسته مهرورزی خویش میدانند قرار می گیرد لیکن شاه از سومین دخترش که بسبب راست گوئی مورد بی احترامی قرار داده و طردش نموده مهر و عاطفه می بینند، دودختریکه سلطنت بآنان تفویض گشته پدر را مورد تحقیر قرار داده از در میرانند. در این نقطه، فاجعه " لیرشاه" نه، بلکه " پدربلیر" را می بینیم در واقع اینجاست که فاجعه قابل لمس می گردد، حیاتی، بشری میشود. شاه مطرود و تحقیر گشته از سوی دخترانش، بزندگی نه همچون پدری عادی بلکه باز هم با دیده " یک امپراطور می نگرد، فاجعه" او درست از نقطه "ایکه از دریچه" چشم شهریار بسیر زندگی می پردازد آغاز می گردد. تبدیل شهریار به پدری عادی پس از همچون سیرو گشت و انسانی گشتنش و یاددهای بشری زیستنش و آندردها را چشیدنش پس از این سیر، آغاز می گردد. شاهی که تا یکروز پیش برفراز انسانیت بجولان پرداخته و قراتر از عذابها ورنجهای بشری در اوج شادکامی می زیست روز بعد از قله شادمانی سقوط کرده و به بلندای اندوه و درد صعود می کند. به بیننده این تضاد این دو قطب در قلب یک انسان قرین و همراه می گردد. مادر فاصله این دو قطب اینسو و آنسو دویده از این عظمت و حیرت فرو رفته، در برابر توانمندی و ناتوانی، امکانها و عدم امکانهای انسان عقل می بازییم. اندوه و درد آنکه تا دیروز فرمان میراند و امروز در برابر فرمان سر فرود میآورد و راستتر بگوئیم سرفروند آوردن، به این فرمان بی امان تقدیر، نمی خواهد و از اینرو نیز گرفتار فاجعه می گردد، به لرزه مان می افکند. بدین ترتیب در یکروز از یکی شدن دو قطب متضاد فاجعه آفریده می شود ...

آن شهریار که در سراسر فرمانروایش برای دیگران رنجها و اضطرابها آفریده، هم اکنون خود از دل و اضطرابها گذر می کند. شاه انسان می گردد. فقط هم اکنون است که او، چگونگی عذابهای بشری را با تمام دهشتشان درک می کند. بدین ترتیب از فرو غلتیدن در ژرفنای احساسهای انسانی نتیجه ای غیر قابل انتظار - غیر عادی بودن - حاصل می گردد

اینجا اگر هم عامل بوجود آورنده اندوه عادی باشد، نتیجه‌اش غیرعادی تر می‌گردد. زیرا هنر بزرگ، دیدن و نمایاندن غیرعادی در دل عادی است.

در فضولی نیز چنین است. در "لیلی و مجنون" حسرت و اندوه دو جوان که محبوب یکدیگرند تصویر می‌گردد. این مساله‌ای است عادی لیکن فضولی این عادی را بزرگ کرده، تا نهایت اوج هنری بالایش برده. غیر عادی‌اش گرا دانیده است.

نوفل به یاری مجنون می‌شتابد. پدر لیلی را احضار نموده می‌گوید که یا باید دخترت را به مجنون بدهی یا با من به مبارزه بپرداز. پدر پیشنهاد نخستین را رد می‌کند. خواننده، اثر به باور پیروزی نوفل می‌رسد. زیرا او در راه حق شمشیری زند در همین اثنا همچون شکسپیر حادثه غیر منتظر بوقوع می‌بویند. مجنون که محبوبش بناحق از او رنجیده شده به گروه یاران نوفل که بخاطر احقاق حق او شمشیر می‌زنند هجوم می‌برد. نوفل از دیدن آن شدت دچار شگفتی می‌گردد سبب این رفتار ناخردانه را از مجنون می‌پرسد. البته رفتار مجنون در نظر شخصی عادی. همچون نوفل و آنانکه حادثه را دنبال می‌کنند ناخردانه جلوه می‌کند. ولی از دیدگاه کسیکه چون مجنون عشق می‌ورزد، چون مجنون دچار اضطرابست و چون مجنون فکرمی‌کنند این حادثه بسی طبیعی و عادی است زیرا مجنون در نهایت بلندای اندوه آدمی جای دارد. زندگی را از چنین اوجی می‌نگرد. آیا آنانکه در دره‌اند آنچه را که از قله کوه دیده می‌شود می‌توانند ببینند؟ اینجا آنچه بنظر خواننده غیرعادی می‌رسد عادی است. در شکسپیر بر عکس، آنچه از نظر تیپ (از نظر پیرشاه) غیرعادی است، بنظر خواننده عادی است.

تیپ‌های شکسپیر معلول شرایط وابسته بجزایان دراما تیکند. در فضولی تیپ، وابسته بشرایط و اوضاع بوجود آمده، نیست. مجنون شرایط بوجود آمده را وادار به پیروی از تمام هستی خویش می‌کند. مجنون در هر شرایطی مجنون میماند. بدین ترتیب، در اثر فضولی شرایط، تیپ را نه بلکه تیپ شرایط را می‌آفریند.

شکسپیر برای مشروط و موجه ساختن فاجعه‌ایکه درآینده بوقنوع خواهد پیوست از آغاز برای آن زمینه می‌آفریند. این زمینه در برابر دیدگان تماشاگر آفریده نمیشود، به‌بسی پیش از دوران آغاز اثر

برده میشود. فی‌المثل در رومه ثوو ژولیت " عامل فاجعه بسی پیش از ولادت دو جوان درزمینه دشمنی دشمنی نیاکان آنان ، خود را مینمایاند چنانکه ، تماشاگر از اولین صحنه یا انگیزه فاجعه‌ای که می‌رود بوقوع پیوندد آشنا می‌گردد... نیز در " هاملت " عامل فاجعه پیش از آغاز ماجرا دیگر بوجود آمده بود. پدر هاملت بوسیله عمویش کشته شده هاملت از انگیزه قتل پدر آگاه می‌گردد. اثر از نقطه اشتعال هاملت با آتش عشق انتقام ، آغاز می‌شود. انگیزه انتقام نیز پیش از آغاز داستان نمایشنامه است. در لیلی و مجنون " سبب فاجعه در حال وقوع ، از قبیل فراهم نمی‌گردد.

پدران لیلی و مجنون (دشمنان همدیگر نیستند از قبل زمینه‌ای برای فاجعه وجود ندارد. همچون " رومه‌وو ژولیت " فاجعه از قبل مشروط بشرایطی نمی‌گردد. لیلی و مجنون در برابر دیدگان خواننده بوجود می‌آید، آنان به مکتب رفته و آنجا عاشق همدیگر می‌گردند. خواننده از حوادث پیش از جریانان فصول پیشین داستان آگاهی ندارد. شاعر بجای آفرینش انگیزه اساسی برای فاجعه بموازات بی‌شرفت حوادث هم خود فاجعه هم سبب آنرا می‌آفریند.

در اثر شکسپیر تیپ مطلقاً سعی برای مداوم ساختن برخورد تضادها و رساندن آن‌ها به سطح فاجعه ضرور است. فضولی نیز با تضاد داخلی تیپ مثبت (مجنون) ، آنرا بمرحله فاجعه میرساند. برای این فاجعه تیپ منفی اضافی ضرورت ندارد. همین سبب نیز در " لیلی و مجنون " حتی یک تیپ منفی موجود نیست. اما فاجعه‌ای عظیم وجود دارد.

شاعر می‌توانست صحنه ستیز نوفل با پدر لیلی را بشکل دیگری نیز پایان ببرد. یعنی دسته نوفل مغلوب گشته و باز مجنون به آرزویش نمی‌رسد. حل مسئله بدین شکل شیوه‌ای عادی است ولی گشودن آن گره با شیوه ایکه فضولی بکار برده غیر منتظر و غیر عادی است (آیا محبت مجنون نیز غیر عادی است؟) این غیر منتظر و غیر عادی بودن به اوج گیری تیپ ، بعظمت قله رفیعی که بر فراز آن پای نهاده یاری می‌رساند. بدین ترتیب ماجراهای عاشقانه عادی ، عشق و رنجهای عشق را بمرحله غیر عادی‌ش بالا می‌برند. یا خود ، اشک ریختن مجنون بمرگ رقیب (ابن سلام) با شنیدن خبر مرگش از دیدگاه خواننده غیر عادی و لیکن برای خود مجنون عادی است.

بالا بردن عادی به سطح غیرعادی نیز برای قهرمانان هنر چوون
فضولی و شکسپیر یک شیوه بسیار رایج هنریست. ولیکن اگر عادی بسودن
آثار آنان همانند نیز باشد، باری غیرعادی بودنشان دوچیزاز هم جداست

م . قانلی دره

=====

✽ رباعی لر دن ✽

غربتده منیم قیزمادی بیر آن کوره کیم
اوز داغلارین آختاردی بینالی بیکیم
دؤندوم قوجالیقدا یوردوما تا شاید
خلقین قدمینده توپراق اولسون اوره کیم

تاریخ امله بنادیر کی ، ملت یارادار
بو خلقده عزت ، اوندا ذلت یارادار
اغل کیملیگین آنلارسا یاشار ، یوغسا اونو
تاریخ پوزوب اوزکه بیر اومت یارادار

آلاهی تانیر ، تانیرسا هرکیم کی اوزون
آنلار کی ، حقیقت نهدی کیم آچسا گوزون
یوکسکلیکه اوچماغا قاناد لازم دیر
شمشک قانادین دیلیندیر ، اوز دوغما سوزون

اوغراش کی ، گشدنده سن اغلین شاد اولسون
دوغما وطن آلدیقیندان آباد اولسون
داردایدیسا اغل گلنده سن ، اوغراش کی
اولدوقدا یثره اسیر او آزاد اولسون

نَهَجُ الْبَلَاغَةِ وَخَوَاقِ

۲۲ - نجی خطبہ - خلیفہ عثمان اؤلدورولندن صونرا امام علی (ع)

خلافتہ بئنتبئیر، ۱۸ - نجی خطبہ ده گوردوگوموز کیمی بیر اجتماعی دئوریمدن سؤز آجیر (وارلیق گئچن مای) منافی الدن گفتمیئتوش سؤمورقاتلار طلحه ایله زبیر بایراغی آلتیندا توپلانیب، عثمان نین قانین امام (ع) - ین باشینا سالیب خلافتده قارشیلیق تئوره تمک ایسته بیرلر. بو اؤمؤدلا کی، عثمان نین آزیسطو قیراتیک، خان بیگلیک نظامین کئری قایتارالار. بوتلار امام اؤچون سؤز گؤنده ریپ اول حضرتی دویوشمگه چا غیریب هده له بیرلر. مولا اؤنلارین حقینده بئله سؤیله میش:

أَلَا وَإِنَّ الشَّيْطَانَ قَبْدَ دَمَرٍ حِزْبَهُ وَأَسْتَجَلَبَ جَلْبَهُ
لِيَعُوذَ الْجُورَ إِلَى أَوْطَانِهِ وَيَرْجَعَ الْبَاطِلَ
إِلَى بَصَائِهِ

آیلین! شیطان ظلم پیئرینه قاییدیپ، باطل یا تاغینا دؤنمک اؤچون کؤمکلرینی قورشا لاییب. قوشونون بئریدیب. والله (بو منه عیب چیخاردانلار) هئچ بیر قولای ایش مندن گؤرمه یبلر. بوتلار اؤزلری ایله منیم آرامدا انصافی یارغوجو اثتمیرلر. اؤزلری آتیپ بوراخذ. یقلاری حق، اؤزلری تۆکدوکلری قانی مندن ایسته بیرلر (توتاق عثمان - نین اؤلدورولمه سینده) من اونلار ایله ال بیر ایدیسه، کینه اونلارین بو ایسده یایلاری اولوب اورتا قدیلا، بو ایشی منسیز گؤرموش. سهرده نتیجه سی اؤز آیاقلارینا دبر، آنحاق اونلارین ان بؤیوک دلیللری اؤزلری نین ضررینه دبر. بوتلار سؤدو قوروموش آنانی امکده دیرلر، اؤلدورولموش بدعتی (عثمان نین نظامین) دیریتمک ایسته بیرلر.

(ائلی منه قارشی) چا غیران یازیق! چا غیران کیم؟ هن دئیهن کیمدیر؟! اونلارین بو (بیس) ایشلرینه تانری نین تانیق و آییق اولماسی منه بسدیر! حقدن بؤیون بؤزسالار دا اؤنلاری قیلینج دمیسه وئرهم (وکرتهرم) کی قیلینج باطله وورولانلارا درمان حقه آرخادیر.

كولمداي دير ! منه سوز گونده رييلر كي ، اونلارلا حاقبشما غنا
 چيخيم دويوشمگه دوزوم اولسون ! آنالاري ياسلاريندا سورلاسن ! (كيمي
 سدن قورخوزورلار ؟) من ايدا چيرپيشما قلا هده لنمه ييب ووروشما قدا
 چكينمه ميشم . من تانريما اوڤره كدن اينان ييب ديتيمده ذره جه شيهه
 يوهوم (ساواشدا ن يا اولومدن قورخام ؟)

۲۵ - نحى خطبه - سفیان اوعلو معاويه نين قولدورلاري نين خلافت
 اولكه سينده گون به گون كندلره ال تايما سي حضرتين قولاعينا چاتيري
 او حضرتين بمن ده تيكديگي ابكي حكومت آدامي معاويه نين نسر ابن
 ارطاة آدلي باشچيسينا سئنيلىپ منى يورا حيت حضرتين قوللوغونا گلميشدى
 لر . حضرت آحقلى مئنه جحيب آداملاري نين ساواشدا ن چكنيب سا و
 حضرتين سوزونه باحما ماقدان گئئلى دانيشيب دئدى :

مَا هِيَ إِلَّا الْكُوفَةُ أَقْبَمُهَا وَ أَسْطُهَا إِنْ لَمْ تَكُونِي
 إِلَّا أَنْتِ تَهْتِ أَعَاصِرُكَ فَقَبْحَكَ اللَّهُ !.....

داها بالير كوفه دير كي ، من آجيب يوكورم . سنين ده آي شهر
 منه تك قالدعبندا قودور يئليرين قويسا ، اوزون قارا اولسون !

(و اور وصف حالينا بو شعري گتيرميش) :

لَعْمُرُ آبِكَ الْحَبِيرُ يَا عَمْرُو إِنِّي
 عَلِيٌّ وَصِيرٌ مِنْ ذَا الْإِنْبَاءِ قَلْبِي لِيَل

" آند اولسون گوره ل آتاوين حانيا آي عمرو ! منه قالان بو
 چولمگين ديسنده بير آزا چيق كيرلي ياغدير !! "

(صونرا قووشون آليب بويوردو :)

منه خبر گليب نسر " يئمني باسيب آليب . والله من بئله دوشونورم كي
 بونلار (معاويه نين آداملاري) سيزي اوسته له يه حكلمر جونكو اونلار
 باطل ايكن سردى لر ، سيز حق ايكن آتري سيز . اونلار يالانچي اما ملا -
 ريندان سوز ايشيديرلر ، سيز دوغرو اما ميزدان سوز ائشيتيميسيز !
 اونلار امانتى بيهه سيهه قابتار بيلرلر سيز خيانت ائديرسيز . اونلار
 كندلر بيهه اونارما و اصلاح ائديرلر ، سيز ايسه فساد توره ديرسيز . سيزه
 من مير چاناق تايشيرسام فورجورام قبلين سيندير ب آيا راسيز !

منيم تانريم ! من بوللاردا ن جئيريميشم بوللار دا مندن ! من
 بوللاردا ن دوشوموشام . بوللاردا مندن ! اوزون منه بوللاردا ن ياخشى سين .
 بوللاردا دا منيم يئر بيهه بير قولابين يئتمير . آي تانري ! بوللارين

اۆرهكلرين دۇر سۇدا ارييهن كيمي اريت ! والله كي كاش سيريس
يئريزه " فراسابن غم " اوشاقلاريندان مينحه آتلم اولاسدى !

(اونلارين آتليلارين تعريفله مگه شاعرين دئيشين گتيرميش :)

هُنَا زِلْكَ لَو دَعَوْتُ آسَاكَ مِنْهُمْ
فَوَارِسُ مَتْلِبِ أَرْمِيهِ الْحَمِيمِ

" اونلاري يئومگه چا عيرسان ، آتليلاري ياي بولودلاري كيمي گلرلر ! "

(زحمتليك شريف رضى دئيبير : شاعر سو ائلين آتليلاري نين قيسس
قيوراق همده بولو كلمه سين ياي بولودلارينا اوحتا ديم چون بي اي
بولودو سوينه آر بئريشده يئيين اولور. آما ياز بولودو دولغسون
اولدوقدا يورغون گئدير)

آچيقلاملار :

تؤوشه مك : له له مك ، (تؤوشون آلماق = نفس وئرمك ، مكث ائتمك)

يئنيلمك : مغلوب اولماق . سؤمورتان : استئمارچي - اصلينده قان

سؤموران ميلچك دير . ساراقلانماق : سلاخلانماق . دئوريم : انقلاب .

يارغوجي : قاضي ، حاكم . تانيق : شاهد ، حخت . كرتمك : كسمك ،

بويون وورماق . بوزلاماق : آغلاماق ، ياسدا اوحتاما ، مجاراي : بالان -

بالان دئمك ، گوبلاماق . قورخورمان : قورخودمان (اسگي دن فعلى

متعدى فورماسى فعلين كؤكونه "ز" آرتيرما سيلا دا گليرميش اينديكي

ديليميزده مثاللار : قالحزماق ، داديزماق (دادديرماق) .

اميزمك (اميشدبرمك) اؤدوزماق (اؤددورماق)

ال تاپماق : مسلط اولماق . سيطره بولماق . اؤسته له مك : غلبه

تاپماق ، اعتلا تاپماق اؤنارما : اصلاح ، عمران ، تعمير .

قيليب : كوزه ، چؤلمك و بونلارا بنزر قابلارين توتاغي .

چيبريمك : بئر زاددان دؤيماق ، آدامين مثيلين وورماق .

دئيش : قول ، گفتار : شاعيرين دئيشي : به قول شاعر .

ائل - گون : ائل طايفا ، قوهوم . علقم : (عربى) بئر نوع آحسى

يئميشلى كول ، (بيزده ككيرتگه دئمك) .

ايلگي : علاقه ، رابطه ، ايليشگي ، (ايليشن بئر زاد) .

آرسطوقيراتيك : (يونانى) اشرافى اولان اجتماعى نظام

✧ عاشیق پری مجلسینه اتحاف ✧

تهران دا " مجلس شورا " کتابخاناسیندا " ریاض العاشقین " آدلسی بیر " تذکرة الشعرا " دا بوشاعره وقادین عاشقین باره سینده آرز دا اولسا معلومات و فریلمیشدیر. بو معلوماتی آذربایجانلی اوخوجولارا چا تديرماغی فایدالی گوردوم. لاکین مطلبه گیرمه دن قاباق بو کتاب باره سینده قیسا معلومات و فرمه گی ده لازیم بیلیرم .

بونسخه دئدیگیمیز کتابین بیرینجی جلدی دیر (بس دئمه لی ایکینجی جلدی ده واریمیش) بو تذکره تمامی ایله قره باغ شاعرلری نین شرح حاللاری و شعر اورنکلرینه حصر اولونموش بیر اثر دیر .

کتابی یازان (توپلایان) محمد آقا مجتهدزاده قرباغی دیر. کتاب ۱۳۲۸ - نحی هجری قمری ایلینده (۸۰ ایل بوندان ایره لی) " باب عالی جاده سی - باب سعادت (استانبول) - قره بت (قاراپئت اولمالیدیر) مطبعه سینده ، عرب الفبای ایله چاپ اولونموشدور .

کتاب ایکی " ریاض " و بیر " باغچا " دیر. بیرینجی ریاض متقدم (مؤلف دن قاباقچی) شاعرلر و ایکینجی ریاض ایسه متأخر (مؤلف له معاصر اولان) شاعرلره عاید دیر. " باغچا " ایسه مؤلفین اؤز شرح حالی و اثر لری دیر. بو بیرینجی جلد بو سؤزلرله باشلانیلیر:

" ... حمد بیحد علی الاتصال و ثنای بیعد بلا انفعال مخصوصدور بیر خالق ذوالحلال عظیم المثاله کی سیمرخ خیاله اوج ، ذات نبی زوالسه پرواز ائتمک ، جمال و طوطی مقال صفاتنی و صفاتتمک ده چون بولبول خزان دیده لال دور ... "

کتاب (بیرینجی جلد) ۲۸۶ صفحه دیر - آخیرینجی صفحه ده نستعلیق خطی ایله ، کتابین وصفینده گتیریلن بیر پارچا شعرواردیر :

باب کنز علم حکمت در ریاض العاشقین

مظهر آثار قدرت در ریاض العاشقین

سیر قلجاق دفع ائدهر غمگین کؤنوللر غم لرین

آفتاب عرش بهت دیر ریاض العاشقین

قصه فرهاددن مین دفعه شیرین راق در

بیر عجب در لو حکایت در ریاض العاشقین

یادگار نسل امجاد خوانین سلف
 هر گشچندن بیر علامت در ریاض العاشقین
 عندلیبان وطن خوش نغمه لر انشاد ائدیب
 گلستان باغ ملت دیر ریاض العاشقین
 مشتری مجتهدزاده مؤلف در آنسا
 مشتری لر چون سعادت دیر ریاض العاشقین
 "صابرا" یوق همدم وهم جنس لرده بیر وفا
 اولسا بیرهمدم کفایت در ریاض العاشقین
 ۱۳۲۵ هجری قمری ده اسکندریک رستم بک اوف آدلی بیر شخص مؤلفین
 یادداشتلارینی گوردو کده اونلارین کتاب شکلینه کتیریلمه سینی توصیه
 ائتمیش دیر.

بو بیرینجی جلدده بو آدلاری گورمک اولار :

طوطی (ابوالفتح خان ، قریباغ والیسی ابراهیم خلیل خان جوانشیرین
 اوغلو) - آغا بگیم آغا (ابراهیم خلیل خانین قیزی) ملا پناه واقف ،
 علی آقا (ملا پناه واقفین اوغلو) - ودادی - عاشیق علی (اصلی
 کلیرلی اولاراق قره باغا گئتمیش دیر و واقف ایله معاصر و مغاشر
 اولموش دور) - آقا میرزا علی نازی - آصف لیزانی - یوسف کوسه - فرخی
 عارف - آقا حسن (تبریزدن گلیب شیشه (شوشا) دا ساکن اولموش دور)
 میرزا مریض (میرزا محرم بیگ حاجی بگ اوغلو وفاتی ۱۲۶۴ هـ. قمری) -
 ساغری - علیل - حاجی میرزا علیقلی - صفا (میرزا حق وئردی ، میرزا علی
 قاضی نین اوغلو) - فنا (میرزایک بابا ، میرزا علی یار اوغلو وفات
 ۱۸۶۷ میلادی) میرزا ابوالقاسم (لقبی ملک شعر ، آقا میرزا علی قاضی
 نین اوغلو) - عبدالله جانی زاده (عارف تخلص ائدرمیش) - واله کربلای
 صفی / خانقلی اوغلو - قنبر ، علی اوغلو - کربلای قهرمان ، حیدر اوغلو
 عاشق پری - اسدبک (قاسم بک وزیروفون اوغلو) احمدبک ، خداداد اوغلو -
 قاسم بک (ذاکر) علی بک اوغلو - ملا عباس جوانشیر - ژنرال میرزا جان
 بک مددوف (آذربایجان دیلیجه شعر قوشان / ارمنی شاعر لرین سدن)
 یوسفی - عاشق محمدبک جوانشیر (بهبودبک اوغلو) - میرزا حسین بک
 (سالار) - صبا - عباس بک ، حسن بک اوغلو - سعدی (اوجاق قلی اوغلو)
 طالب بک (زینال بک وزیروفون اوغلو) - کریم بک ، طالب بک اوغلو
 وفاتی ۱۲۹۰ هـ. ق - شهید (میرزا ابوالحسن قاضی ، کربلای کاظم اوغلو

وفاتی ۱۳۰۱ ه.ق) - میرزا محمدقلی حکیم (وفاتی ۱۲۹۶ ه.ق) - مخفی -
 میرزا کریم خان - شاکي ابدالی وفات ۱۳۱۲ ه.ق - کمینه (فاطی یافاطمه
 میرزابک بابافنانین قیزی) آذر (ابراهیم بک علی بک اوغلو ۱۲۵۱ -
 ۱۳۰۲ ه.ق) - عاصی (عبداله بک - خداداد بک - میرزا صادق - ذاکر ثانی
 حاجی میرزا عبدالعلی محزون (ملا اسماعیل) - سالک (میرزا حسن بک
 میرزا علی بک اوغلو) - سائل مشهدی حسین - خزانی (آقا میرمهدی) هادی
 (حسن بک) - مصری (مشهدی یوسف) - شاهین (مشهدی عبدل ، مشهدی عبدا
 لحسین اوغلو) - میرزا جعفر قاسم اوغلو - کاتب (میرزا محمد مشهدی
 بیرام اوغلو وفات ۱۳۰۶ ه.ق) . روشیاه (مشهدی مرتضی ، کربلای عسگر
 اوغلو) - آقا حسن (آقا حسن ، یوزباشی اوغلو) آقا محمد ، آقا حسن اوغلو
 میرزا صادق ، میرزا الطیف اوغلو - مشهدی اسد وفاتی ۱۳۲۶ ه.ق - ملا علی
 خلیفه (ملا کلعلی اوغلو وفاتی ۱۳۱۰ ه.ق) - ملا محمد قاضی (ملا سعید
 اوغلو وفاتی ۱۳۲۴ ه.ق) - احمد بک (جعفرقلی بک اوغلو) - وفا (مهدی
 قلیخان) - ناتوان (خورشیدبانو ، مهدی قلی خان قیزی وفاتی ۱۳۱۵ ه.
 ق) - محمود (کاظم بک وزیروفون اوغلو وفاتی ۱۳۱۸ ه.ق) - شاکر (مشهدی
 علی اکبر ، مشهدی عبدالحسین اوغلو وفاتی ۱۳۲۴ ه.ق) (نگاری) حاجی
 میرحمزه افندی) - ناصر (حاجی قاسم اوغلو ، اصلی ایرانلی دیر ، وفاتی
 ۱۳۲۴) - باکی (حاجی صادق قره باغی اوغلو)

* عاشق پری *

بوپری رخسار ، فرشته خصال ، صاحب جمال و صاحب طبع بیر عورت ایتمیش
 بوغزل غزلخوان ، وطن اصلی اولان "مارالیان" قریه سینی ترک ائدیپ
 شیشه (شوشا) شهرینده سکنا ائدرمیش . اعیان ولایت ایسه ، هئارا لیه یاه
 نسبت فردا بفرده شعر واسطه سیله اظهار محبت و برار مودت ائدرمیش لر
 و اکثر اوقات صحبتینده بولونارمیشلار . غرض صاحب طبع ایتمیش بئله که
 میرزا جان خانی وداع ائده ن زمان بوتاسف آمیز سؤزلری بیان گتیرمیش
 دیر :

دو نیا سنین اعتبارین یوخ ایتمیش * بیر خبر وئر میرزا جانی نئبله دین
 نچه بک لرایله نچه خان ایله * گفتاری خوش ، اهل جانی نئبله دین

○○○○○

نچه هنگ ایلیوب شهرا وسته سا واش * جاری اولوب سئل یئرینه قانلی یاش
 فلک ائدی تاج و تختینی تاراج * نوکر ، ناب ، خانمانی نئبله دین

○○○○○○○○○

ای پوچ دونیا سنده یارانان هانی * گون به گون آرتیردین شوکتی شانی
تیفلین ساغ الی، سردارین جانی * ویران قویوب، داغستانی نئیله دین

اوفلک دیرگوک، یئرینی داغلیان * اول شادایلیوب صونرا آغلیان
سینه سیندن شعر و کتاب باغلیان * صاحب هوش، گوهرکانی نئیله دین

همان کتابدا پری خانم ایله معاصر اولوب، اونونلا شعرله شن
شاعرلردن بیرینین ده شرح حالی و شعری گتیریلیمیشدیر:

اسدبک خلف قاسم بک وزیراوف ولایتین معتبرلریندن و صاحب سوادلاریندان
ایمیش ۱۲۸۹ هجری قمری ده دنیا دان گئتمیشدیر. حاصل طبع اشعاریندان
ناشق پری په دغدگی شعره اکتفا اولوندی .

او گوندن کی دیدارینی گورموشم * حسرتیندن یا نارجسم و جان پری
دولانیب باشینا، سر زلفننده * کونول مرغی دوتوب آشیان پری

اشتیاقین چکهر نغچه کیمسنه * اما هئج بیرسی بنزه مز منسه
جانان دلدن مبتلایم من سنه * اینانمیرسان ائیله امتحان پری

عارضین دیرگونش، جمالین دیر آی * هئج نازنین اولایلمز سنه تایی
غمزه ن قاتل، کپریگین اوخ، قاشین یایی * قاسمتین دیر سرو خرامان پری

نه قدر واردی جانلارا اختیار * بیر خاطره سندن دولاندیم کنار
آخبرگیزلین دردیم سالدیم آشکار * قوی بیلسه ده بیلسین میرزه جان پری

گل گور فراقیندا من ناتوانم * افسرده خاطریم شکسته جانام
اسد دئیهر سنا بنده فرمانام * سنسن بنا سلطان پری، خان پری

آچیقلامالار :

۱ - آغا محمدخان قاجار ۱۲۱۲ - نجی هجری قمری ده شوشا اطرافیندا اوز
نوکرلری واسطه سیله اولدورولوب اونون قارداشی اوغلو فتحعلیشاه
تخته چیخان زمان آذربایجان ایلگاهی و گرجستان خانلاری هر بیرسی
بیرنوع ایله اوز اطاعت و صداقت لرینی بیلدیرمک ایسته دیکده، ابراهیم
خلیل خان جوانشیرده اوز گوزله قیزینی فتحعلیشاهین حرمخاناسینا
گونده ره رک، آسوده لیک تاپدی. بوگوزل، محترمه خانیم درباردا اولدوق
دا اوز عقلی و فضلی نتیجه سینده جمیع اهل حرمه بویوک اولراق "بانوی حرم"
لقبی تاپدی . ۲ - لبران، شوشانین ۱۲ آقا جلیقیندا بیرکنددیر .

✧ آداملار آنبازلاردا يئرلشدىريلمىشلىرى ✧

جلسه يه يىغىشا تىلار يىن سىگارلار يىندان آغ توستو حالقالارى ، يا واش- با واش گۆيه قالخىر و سالونىن تاوانى آلتىندا قالىن بىر بولسوت- عمله گتيرىب و عىب بىر صورتده ، بولور چلچراغىن هنده وه رىنده ، بوتام- لاردا يىغىلان سىاستچىلرىن قارما- قارىشىق فىكىرلىرى كىمى او طرف بو طرفه قىورىلىر و هرلحظه اوزونه باشقا بىرشكىل آلىردى . اون ملتىن نامبىده لىرى يوشاق سىندلى لىرىن بالىشلار بنا سۆيكه نىب ووقارلى بىر سما توتوموشدولار . اونلار يىن شالوارلارى نىن او طوسى ، دمشق خىنجىرى كىمى ايتى و كۆيىنكلرى قار كىمى آغ ، آنجاق كلهلزى نىن كىچ فىكىر لىرى اونلار يىن سىگارلارى نىن كۆتويو كىمى چىننىمىش ، پوزوشدور يىلمىش و قاپ قارا ايدى .

بورادا يىغىشا تىلار يىن قارشىسىندا ، كىچىك و آرىق بىر كىشى كورسوم- نون دالىندا گۆرونوردو . بو كىشى نىن گۆزلىرى او قدر بىرى - بىرىله يا خىن ايدى كى . قاشلار يىنى بىرى - بىرىنه يا پىشدىرىب بىرلشدىر مىشىدى و گۆزلىكى بىر قانادلى بوداق كىمى اوزون و آرىق بۇرنى اوستونده بىرلشمىشىدى . آداما بىله گليردى كى ، بو شىخى بىر قادىن دوغما يىب ، ، بلكه ظرافتچىل بىر آدام ، بىر تىكه ايرى - اوپرى مفتىلى پالچىغنا ساتىرمىش و اوندان سونرا عىبه حر و چركىن بىر وارلىقى گون قابا - غىندا قوروتوموشدور .

بو آرىق وبالا حاكىشى سۆزه باشلادى : آقالار! سىز بورا يىغىش ب- سىنىز كى ، سىزىم اقتصا دىا تىمىزىن محكملىك رمزى ايله تانىش اولاسىز سىز بىزىم اولكه يه كلىمىشسىنىز كى ، بىزىم الدهه ائتدىكىمىز نا ئلىت لرىمىزى يارا تدىغىمىز محكم و قدرتلى سىر سرمايه دارلىق جمعيتىنده اوزگۆزلىرىنىزله گۆره سىنىز . بوتون باشقا اولكه لىر ، بحران بورولغانلا- رىندا بوغولدىغى بىر زامان بىز بوتون اجتماعى مسئله لىرى بۇي- بوك موفىقتله حل ائدىب وائله بىر واسطه الدهه ائتمىشك كى ، سرمايه دارا هر جهتدن راحت و آسوده يا شاماق امكانى يارادىر . . . سۆزون حقىقى معنا سىندا بىزىم نقشه مبزىن بىنغورسى ، همان هندوستان آدام اولدورن - لىرى نىن اسكى فورمولى اوزه رىنده بنا ائدىلىپ كى انسان محدود بىر

زaman ياتيرماق ممكن دور. انسان هيپنوتيزم له يوخويا گشتديگي بير حالتده يشمگه ، گشمگه وباشقا بيرقايغي لارا احتياج حس ائتمير. بونا گوره ده اوبئله بيرحالتده. حس ائتديگي ونيكيرلشيبايشلهديگي زمان دان داها بختياردير. او قادردير، بئله بيرحالتده آيلار وائل لر ياشا چاتديرسين واونون ساغلامليغينا ، ائله بير ضرر يئتيشمه سين .

بوزمان خارجي ديپلوماتلاردان بيرى ناطقين سؤزونو كسدى: بونون كي آدام اولدورمگه تفاوتى بوخدور .

عيبه هر سياستچى جواب وئردى : يوخ ، بئله دگيل ! بيزيم حكيم لريميز هر زمان لازم گلسه ، اونلارى بوخودان آييلديب ، حياته دوغرو قايتاريب وئزه دن هر بير دزگاهين داليندا ايشه قويا بيلرلر. بونا گوره ده بيزده ايش سيز بوخدور! هر بير نفر ايشيني الدن وئره ن كيمي بيزده تاخيره سالينمادان اونو صنعى صورتده ياتيرديب آنباراگونده - ريريك ، آنباردا ، اونلارى جورلاشديريب ، ساھمانا ساليب ، ايش و استعدادلارينا گوره هر بير يسينى معين يئرلرده يئرلشديريلر. هر بير صاحيكار ايشچيه احتياجى اولدوغو زمان الده اولان ساھه لرين او- زوندىن ايسته ديگيني بگه نير و بوزمان فوراً لازم اولان بير نئچه كيشي وآرواد يوغو حاليندان چخارينير وايسه قويولور. محاربه دورى بيزيم ۱۵ مليون آنباردا يئرلشميش وياخشي تعليم آلميش سربار احتياريميزدا وارديروا اونلارى هر زمان ايسته سك حياته دوغرو قايتارا بيله ريك .

سياستچيلردن بيريسى باغيردى : بوسستم حقيقتده ايده آل دبر! بير بئله بير بوليله هر بير چتيلنيگي آرادان قالديرماغا قاديريك .

ناطق جوابيندا دئدى : لاپ بئله دگيل بوسستمين نقصانلارى دا وار- ديروهله بعضى چتيلنيكلر بيزيم قاباغيميزدا دوروركي بو آسانليقلا حل ائتمك ممكن دگيل . بيزبو نقشه ميزى حياته گئچيرن زمان ايكي مليون ايش سيز اولكه ده وارايدى كي ، اونلارى صنعى صورتده ياتيرديب آنبار لاردا يئرلشديرديك بو واسطه ايله بيزايش سيزلره هر بير يارديمي لغو ائديب و دولتلى لرين وئركى لريني آزالتماغا موفق اولدوق . اما بئله بير يول ايله ايكي مليون مشرى آزالدى ، ماللارين ساتيشى اسكيلدى و كارخانا صاحيلرى محبورا ولدولار ايكي مليون ايشچى كارخانا لاردا ن ائشيكه سالسينلار و بو ايكي مليون ايشچيني ده هيپنوتيزم ائله بب آنبارا بوللاديق . نتيجه ده يئنه ده مشرى لرين صايى اسكيلدى ويئنه

بیز مجبور اولدوق بیرعهده ایشچیلری ایشدن چیخارداق ، بوگونکی گونو میزده تخمینا بیزیم اولکه میزین اهالیسی نین ۷۵ فایضی آنبارلاردا یاتیب و ایش سبزلرین صایی آیدا نچه یوزمین چوخالیر . وضعیت بقلسه کچسه ، ایکی یا اوچ ایلین عرضنده بیزیم اولکدهده یاشایانلاریسن هامیسی آنبارلاردا یئرلشه جکلر .

سیاستچیلرین بیری صوروشدو : پس سیز بوبارهده نه تکلیف ائدیر-

سینیز ؟

ناطق اؤزسؤزلرینه دوام و فردی : - بیز بومسئله نی هر طرف لسی آراشدیریب و بو نتیجه یه یقتیشمیشیک کی ، بونون تک بیریولولو واردیر و اودا بیزیم محصوللاریمیزا خارجی بازارلار تاپماقدان عبارت دیر . بیزیم اولکه نین اهالیسی اولکدهده استحصال اولان ماللارین هاموسینی مصرف ائتمگه قادر دگیل لر . . . چونکی . . . آنبارلاردا یاتیب لار و بیسزده ایشیمیز اولما دیغینا گوره ، اونلاری آیلتماغا قادر دگیلیک . باشقا اولکلر اؤزلری احتیاج دویدوغو ماللاری استحصال ائدیرلر و بیزیم محصوللاری آلمایا ماراقلانمیزلار . . . بیزیم بوتون اقتصادی نقشه لری میزین کؤکی بوردادیر ، اگر آیری مملکت لر بیزیم محصوللاری آلماقسدان و ایشلتمکدن بویون قاچیرالار ، گرهک بیز اونلاری زورایله بوایشه وادار ائدهک . گرهک بیز اونلارا محاربه اعلان ائدهک . بیزیم اولکه اقتصادی مسئله لرینی صنعی یوغو واسطه سیله حل ائتمیشدیر . آنجاق گرهک بونسا کفایت ائتمه یک ، گرهک بومسئله لر ، بوتون باشقا دنیا اولکلریندهده حل اولونسون . بو زماندا بیزیم ملت اؤز تاریخی ماموریتینی یئرینه یئتیریب و بیزیم آنبارلاریمیز صنعی صورتده یاتانلارین آغیرلیغیندان خلاص اولاجاقدیر .

لغات ترکی مصطلح در زبان فارسی

(فارس دیلینده تورک کؤکلو سؤزلر)

(۴)

- ۱۶۰ - ایشک = شکل اصلی آن : ائششک . الاغ ، خر ، مثال : " چون تفحص کرد از حال ایشک / دید خفته زیر آن خر نرگسک " مولوی مثنوی ج ۵ ، ص ۴۶۵ .
- ۱۶۱ - ایشیک آقاسی = شکل اصلی آن ائشیک + آغا + سی . الف :
- اصطلاحاً داروغه دیوانخانه . ب : اصطلاحاً حاجب و رئیس دربار در دوران صفویه .
- ۱۶۲ - ایشیک محانه = شکل اصلی آن : ائشیک خاننا . اصطلاحی رایج در دوران قاجاریه به مفهوم (اداره تشریفات سلطنتی) .
- ۱۶۳ - ایغاغ = سایر صورتهای مصطلح : ابقاق . سخن چین ، ساعی مثال : " زبان کشیده چوتیغی سرزنش سوسن / دهان گشوده شقایق چو مردم ایغاغ / - حافظ " .
- ۱۶۴ - ایغر = سایر صورتهای مصطلح : ایغیر . نر ، گشن ، فحل .
- ۱۶۵ - ایگری = شکل اصلی آن : اگری ، ایری . الف : کج ، معوج . ب : اصطلاحاً به " آلتی مانند چنگ " اطلاق می شود .
- ۱۶۶ - ایل = شکل اصلی آن : ائل . الف : اصطلاحاً (دوست ، یار ، همراه) ب : اصطلاحاً (رام ، مطیع) . ب : طایفه ، قبیله ، عشیره .
- ۱۶۷ - فیل = شکل اصلی آن : ایل . سال ، مجموع دوازده ماه .
- ۱۶۸ - ایلات = توضیح : مفرد آن " ایل " یا " ائل " است که با علامت جمع عربی (ات) جمع بسته شده است .
- ۱۶۹ - ایلاق = رجوع شود به : ییلاق .
- ۱۷۰ - ایلان فیل = شکل اصلی آن : ایلان ایلی . سال مار . سال ششم از دوره دوازده ساله ترکان .
- ۱۷۱ - ایل بیگ = شکل اصلی آن : ائل بگی . توضیح : این واژه ترکی علاوه بر فارسی دری ، در گویش بختیاری نیز مصطلح است . رهبر طایفه ، بزرگ ایل .
- ۱۷۲ - ایلجار = رجوع شود به : الجار .
- ۱۷۳ - ایلچی = سایر صورتهای مصطلح : ایلچی . شکل اصلی آن ائلچی .
- الف : سفیر ، فرستاده ویژه . ب : خواستگار . ب : در دوران ایلخانان ،

- صفویه و قاجاریه به ماموری که جهت انجام امور دیوانی سفر میکرد ،
اطلاق می شده است . توضیح : ترکیبات "ایلچی گری" و "ایلچی خانه" نیز
با همین واژه ساخته شده اند .
- ۱۷۴ - ایلخان = شکل اصلی آن : ائل + خانی . الف : خان قبیله ،
رئیس قبیله ، بزرگ ایل . ب : اصطلاحاً عنوانی برای سلاطین مغول در
ایران . توضیح : ترکیب "ایلخانی" نیز با همین لغت ساخته شده است .
- ۱۷۵ - ایلخی = شکل اصلی آن : ایلخی . رمه ، اسب ، چارپایانی که جهت
چرا در صحرا رها میشوند ، گله ، اسب .
- ۱۷۶ - ایلخی چی = شکل اصلی آن : ایلخی چی . اسب چران ، مسئول رمه
اسب ، گله بان .
- ۱۷۷ - ایل شدن = توضیح : مرکب از ترکی و فارسی . مطیع شدن ، تسلیم
شدن .
- ۱۷۸ - ایلغار = سایر صورتهای مصطلح : ایلقار ، یلغار . الف : عهد و
بیمان . ب : اصطلاحاً حرکت سریع سیاهیان بسوی دشمن ، حمله ، هجوم ،
بورش . پ : اصطلاحاً یرقه رفتن اسب . توضیح : ترکیبات "ایلغارکنان"
"ایلغامیتی" ، "ایلغامیش" و "ایلغین آغاجی" نیز با استفاده از این
واژه ساخته شده اند .
- ۱۷۹ - ایل کردن = توضیح : مرکب از ترکی و فارسی . مطیع کردن ، منقاد
کردن .
- ۱۸۰ - ایلی = توضیح : مرکب از ترکی و پسوندی فارسی . بندگی ،
اطاعت ، فرمانبرداری .
- ۱۸۱ - ایلیات = توضیح : مرکب از ترکی و علامت جمع عربی . مفرد آن
"ایل" است . رجوع شود به : ایلات .
- ۱۸۲ - ایلیاتی = توضیح : مرکب از واژه ترکی و علامت جمع عربی و
پسوند فارسی منسوب به "ایلیات" .
- ۱۸۳ - ایماق = رجوع شود به : اویماق .
- ۱۸۴ - ایماقات = رجوع شود به : اویماقات .
- ۱۸۵ - ایناغ = سایر صورتهای مصطلح : اینای ، ایناق ، ایناک . توضیح
جمع آن "ایناقان" است . ندیم ، مقرب ، صاحب .
- ۱۸۶ - ایناغچی = سایر صورتهای مصطلح : ایناقچی ، ایناکچی . توضیح :
جمع آن "ایناقچیان" است . صاحب ، مقرب .

- ۱۸۷ - با تلاق = محل فرورفتن . از مصدر "با تماق = فرورفتن"
- ۱۸۸ - باج اوغلی = سایر صورتهای مصطلح : با جا غلو ، با جفلو ، با جغلی . اصطلاحاً : نوعی سکه طلای عثمانی .
- ۱۸۹ - با جناغ = سایر صورتهای مصطلح : با جناق . شکل اصلی آن : با جانا ق . نسبت بین شوهرهای دو خواهر با هم .
- ۱۹۰ - با جه = شکل اصلی آن : با جا . الف : این واژه با مفهوم "گیشه" توسط فرهنگستان ایران از ترکی داخل فارسی شده است . ب : دریچه ، روزنه ، بزرگ . پ : در زبان ترکی به روزه‌هایی اطلاق می شود که جهت نورگیری و به منظور استفا ده هواکش در سقف خانه‌های روستائی ایجاد کنند .
- ۱۹۱ - با جی = رجوع شود به : آبا جی .
- ۱۹۲ - با خه = شکل اصلی آن : با غا . لاک پشت ، کاسه پشت ، سنگ پشت . توضیح : "قورباغه" یا "قورباغا" و "توسیاغا" نیز با همین واژه ساخته شده .
- ۱۹۳ - باروت = سایر صورتهای مصطلح : بارود . شکل اصلی آن : بارید ، باریت . نوعی ماده منفجره که از ترکیب شوره و گوگرد و زغال بدست آید .
- ۱۹۴ - با سقاق = اصطلاحاً : در دوره ایلخانان مغول به ما مورین مالیات محلی اطلاق می شد .
- ۱۹۵ - با سمه = سایر صورتهای مصطلح : با صمه . شکل اصلی آن : با سما . چاپ ، طبع . توضیح : این واژه در زبان ترکی جزولغات متشابه است . جهت اطلاع بیشتر در این مورد رجوع شود به "فرهنگ لغات متشابه در زبان و ادبیات آذربایجانی به همین قلم"
- ۱۹۶ - با سمه چی = شکل اصلی آن : با سما چی . چاپ چی ، مطبعه چی .
- ۱۹۷ - با سمه خانه = شکل اصلی آن : با سما خانا ، چاپخانه ، مطبعه .
- ۱۹۸ - با شامه = سایر صورتهای مصطلح : با شام ، واشامه ، باشومه . چادری که زنان بر سر اندازند ، روسری زنان ، چارقب .
- ۱۹۹ - باشگون = سایر صورتهای مصطلح : باشگون ، واژگون . توضیح : مرکب از باش + گون . سروته ، وارون ، واژگون .
- ۲۰۰ - باشلق = شکل اصلی آن : باشلیق ، الف : کلاه . ب : سردار ، سالار . پ : اصطلاحاً " شیربها" .
- ۲۰۱ - باشماق = سایر صورتهای مصطلح : بشماق ، بشمق . کفش ، پاپوش
- ۲۰۲ - باشماقچی = شکل اصلی آن : باشماق + چی . کفشدار .
- ۲۰۳ - باشی = توضیح : مرکب از "باش + ی" . پسوندی که به انتهای

- برخی لغات اضافه می شود و برای تعیین شغل و سمت یا احترام به آخر اسمی شغلی ملحق میگردد، مانند: (حکیم باشی)، (فراشباشی) یا (منشی باشی).
- ۲۰۴ - بانگ = سایر صورتهای مصطلح: بان، شکل اصلی آن: بان، توضیح در برخی منابع فارسی، این واژه جزو "لغات پهلوی" به ثبت رسیده، لکن در اصل ترکی بوده و از مصدر "بانلاما" مشتق شده است. آواز بلند، فریاد
- ۲۰۵ - بای = سایر صورتهای مصطلح: بی، الف: ثروتمند، مالدار، غنی ب: اصطلاحی برای احترام گذاشتن و شخصیت دادن.
- ۲۰۶ - بخو = سایر صورتهای مصطلح: بخاو، شکل اصلی آن: بیخوو، حلقه و زنجیری که دست و پای چهارپایان را بدان بندند.
- ۲۰۷ - بخورتیکان = تمشک (از گیاهان).
- ۲۰۸ - بخولق = شکل اصلی آن: بیخوولوق، فرورفتگی بالای سم اسب که حلقه "بخو" را در آنجا بندند.
- ۲۰۹ - بداغ = شکل اصلی آن: بوداغ، توضیح: در ترکی به مفهوم "شاخه" درخت است، اصطلاحاً: گل دنبه (از گیاهان).
- ۲۱۰ - بداغر = توضیح: مرکب از فارسی و ترکی (بد + اوغور). نامبارک، شوم، بدشگون.
- ۲۱۱ - بزباش = اصطلاحاً: نوعی آبگوشت.
- ۲۱۲ - بزک = شکل اصلی آن: بزک، زینت، آرایش.
- ۲۱۳ - بستان = شکل اصلی آن: بوستان، بوستان، باغ، باغ میوه.
- ۲۱۴ - بستانچی = شکل اصلی آن: شکل اصلی آن: بوستان + چی، مسئول بستان، مسئول رسیدگی به امور بستان.
- ۲۱۵ - بش = شکل اصلی آن: بیش، الف: پنج (عدد ۵)، ب: در بازی نرد بصورت "شش و بش" مصطلح است، یعنی (شش و پنج).
- ۲۱۶ - بشقاب = شکل اصلی آن: بوشقاب، بشقاب، ظرف غذا خوری گرد و پهن و کم عمق.
- ۲۱۷ - بشماق = رجوع شود به: باشماق.
- ۲۱۸ - بشماقچی = رجوع شود به: باشماقچی.
- ۲۱۹ - بشماق دار = شکل اصلی آن: باشماق + دار (مرکب از ترکی و فارسی نگهبان کفش، کفشدار، بشماقچی).
- ۲۲۰ - بغاز = شکل اصلی آن: بوغاز، توضیح: مفهوم اصلی آن در ترکی

معادل "حلق و گلو" در فارسی است. باب، تنگه، آب روی باریکی که دو دریا را به هم متصل و دوشکی را از هم جدا کند.

۲۲۱ - بُغچه = سایر صورتهای مصطلح: بقچه، بوقچه، بوغچه. شکل اصلی آن: بوغچا، بوغچا. دستمال بزرگی که در آن پارچه و لباس و امثال آن را پیچند. توضیح: ترکیبات "بغچه باف"، "بغچه بافی" و "بغچه کش" نیز با همین واژه ساخته شده اند.

۲۲۲ - بغرا = سایر صورتهای مصطلح: بوغرا. قسمی آتش که در آن از خمیر بصورت رشته های دراز درآمده استفاده کنند. (در ترکی قدیم بمعنی شتر نر آمده است).

۲۲۳ - بقاول = سایر صورتهای مصطلح: بکاؤل، الف: بزرگ ریش سفید مطبخ، خوانسالار، ب: ناظر، پ: آبدار، شرابدار، توضیح: ترکیب "بقا ولی" نیز با همین واژه ساخته شده است.

۲۲۴ - بقچه = رجوع شود به: بغچه.

۲۲۵ - بکاؤل = رجوع شود به: بقاول.

۲۲۶ - بکتاش = سایر صورتهای مصطلح: بیگ تاش. شکل اصلی آن بیگ + تاش (داش). توضیح: "داش" یا "تاش" در ترکی علاوه بر مفهوم لغوی خود (سنگ)، پسوند اشتراک نیز می باشد. واژه "بکتاش" در اصل زبان به معنی (همکار بیگ) است. الف: اصطلاحاً هر یک از خادمان امیر. ب: اصطلاحاً بزرگ ایل، بزرگ یک دسته (ضمناً نام شیخ فرقه "بکتاشیه" نیز می باشد).

۲۲۷ - بکتر = سایر صورتهای مصطلح: بکتر. نوع بخصوصی از لباس و زره جنگی. توضیح: واژه "مرکب" بکتر پوش "که به معنی "زره پوشنده" می باشد، با همین لغت ساخته شده است.

۲۲۸ - بکتغدی = شکل اصلی آن: بگ + دوغدو. بزرگ زاده، امیرزاده، بگ زاده.

۲۲۹ - بگماز = سایر صورتهای مصطلح: بگماز، بگمز، الف: غم و اندوه. ب: مهمانی.

۲۳۰ - بگماز = سایر صورتهای مصطلح: بگمز. الف: شراب، باده. ب: پیاله شرابخوری. پ: باده گساری.

۲۳۱ - بلاق = سایر صورتهای مصطلح: بلاغ. شکل اصلی آن: بؤلاق. چشمه، چشمه آب.

- ۲۲۲ - بِلْبَل = شکل اصلی آن : بُولْبُول . پرنده‌ای آوازخوان که جزو راسته گنجشکان " است ؟
- ۲۲۳ - بِلْگَا = شکل اصلی آن : بیلگه ، بیلجی حکیم ، دانشمند ، دانا .
- ۲۲۴ - بِنْجَاو = سایر صورتهای مصطلح : بَنْجَق ، بَنْجَوَق ، الف : حلقه‌ها ، گوی‌های الوان . ب : قطعات شیشه‌یی که برای زینت اسبان و استران بکار رود . پ : اسب زینت شده با " بنجاق " . (بُونْجَوَق در ترکی بمعنی مروارید است) .
- ۲۲۵ - بَنْجِیک = سایر صورتهای مصطلح : بَنْچک . جای بستن اسبان چا پار در راه .
- ۲۲۶ - بَنْجِیک یام = سایر صورتهای مصطلح : بَنْحک یام ، بَنْجِیک یام . چا پار و پیکی که بوسیله اسبان و چهارپایان در حرکت باشند . (پست سوار ، بینمک بمعنی سوار شدن) .
- ۲۲۷ - بَنْجَاق = سایر صورتهای مصطلح : بَنْجَاق ، بَنْجَه . قبایله ، سندن مدرکی که نقل و انتقالات ملک در آن مندرج باشد .
- ۲۲۸ - بَوْران = شکل اصلی آن : بَوْران . برف و باران همراه با باد و طوفان
- ۲۲۹ - بَوَق = نفیر ، سیگنال ، نوعی از شیپور کوتاه که در قدیم شکارچیان برای راندن شکار از محلی به محل دیگر بکار می برده اند .
- ۲۴۰ - بَوَلاق اوتی = شکل اصلی آن : بَوَلاغ اوتو . آب تره ، شاهی آبی .
- ۲۴۱ - بَهادر = دلیر ، دلاور ، شجاع . (اصل مغولی آن با طور است) .
- ۲۴۲ - بی بی = الف : خاتون ، کدبانو . ب : مادر بزرگ ، مادر مادر ، مادر پدر ، حده . پ : در بازی " ورق " کارتی که صورت زن بر آن نقش شده است .
- ۲۴۳ - بیِتکچی = در دوره ایلخانان مغول به ما مورین مالیاتی اطلاق می شد (بیتک یا . بیتیک در ترکی بمعنی کاغذ و نامه میباشد) .
- ۲۴۴ - بیچاق = رجوع شود به : بیچاق .
- ۲۴۵ - بَیْرَق = سایر صورتهای مصطلح : بَیدق . شکل اصلی آن : بایراق . پرچم ، علم ، لوای ویژه .
- ۲۴۶ - بَیک = سایر صورتهای مصطلح : بَیک . الف : عنوانی که به شاهزادگان و نجیبانی دادند . ب : امیر قبایله ، بزرگ طایفه ، فرمانده طایفه
- ۲۴۷ - بَیکلربیگی = خان خانان ، بزرگ بزرگان .
- ۲۴۸ - بَیکیم = الف : ملکه ، مادر . ب : عنوان زنان ارجمند ، خانم ، خاتون .

- ۲۴۹ - بیوک = شکل اصلی آن : بُوُیوک ، بزرگ ، مهتر .
- ۲۵۰ - یا پاخ = شکل اصلی آن یا پا ق . نوعی کلاه بزرگ پشمی .
- ۲۵۱ - پاتوغ = سایر صورتهای مصطلح : پاطوق ، پاتوق . توضیح مرکب از فارسی وترکی (پا + توغ) ؟ الف : پای علم ، جایی که رایت و درفش را نصب کنند . ب : اصطلاحی رایج بین لوطیان که به محل اجتماعشان اطلاق کنند . پ : محل گرد آمدن
- ۲۵۲ - یارس = سایر صورتهای مصطلح : یارس . بوزپلنگ (از حیوانات)
- ۲۵۳ - یارس شیل = شکل اصلی آن : یارس ایلی . سال پلنگ ، یکی ارسال های دوازده گانه ترکان .
- ۲۵۴ - پاشا = الف : مخفف پادشاه ، خان . ب : آقا و سید ، خواجه .
- ۲۵۵ - پالان = پوششی انباشته از گاه که بر پشت ستورنهندتا سر آن سوار شوند یا بارگذارند و بدینوسیله ستور از زخم و جراحت محفوظ ماند .
- ۲۵۶ - پالانچه = شکل اصلی آن : پالانچا . پالان کوچک .
- ۲۵۷ - پالوط = شکل اصلی آن : یالید . بلندمازو (از درختان) .
- ۲۵۸ - پای = توضیح : مشتق از مصدر " پایلاماق " . بخش ، سهم ، حصه ، قسم
- ۲۵۹ - پچاق = رجوع شود به : پیچاق .
- ۲۶۰ - پخمه = شکل اصلی آن : پاخما . شخص کودن و نفهم ، ساده ، ابله .
- (ادامه دارد)

محمد امیری " ارغوان " / تبریز

* سۆلمیاییدی کاش *

سۆینجین باغیندا آچان قرنفیل * کدرین قهریندن سۆلمیاییدی کاش
 عطیرلی چیچگی ایلك باهار چاغی * داش اوره ک نگاریم یۆلمیاییدی کاش
 آیرلیق اؤدونا یاناراق اؤرک * گۆن به گۆن اریدیر جانیمی شمع تک
 نه یامان دردی میش یارلا کۆسولمک * از لدن بو هجران اۆلمیاییدی کاش
 سۆگولیم عمراؤتوب زمان گئدی کجه * وئردی گین ایلقاری اؤنوتدون نئجه
 اؤره گیم سیزلاییر نفی تک هر گئجه * صیریمین چا ناغی دۆلمیاییدی کاش
 انتظار قالدی قجا یۆلوند اگوزوم * تۆکنیر طاقتیم ، تیتیره ر دیزیم
 فلک بو جانیمی آلسایوخ سوزوم * الیمدن یاریمی آلمیاییدی کاش

=====*

﴿ قالين "اي" ، " ايله باشلانان كلمه لر ﴾

بارده

ديليميزين عمومي آهنگ قانونا گوره ، اصيل تورک - آذرى كلمه لرى نين سس قورولوشو يا قالين يادا اينجه اولار . ديليميزده يوقانندان استشنا اولان اصيل تورک - آذرى كلمه سي تاپيلماز ، بونا باغما ياراق ديليميزده : ايلان - ايسلانماق - اينانماق - ايراق ... کيمي سؤزلر ده موجوددور کي ، اولاردا ديليميزين بو عمومي آهنگ قانونوپوزولور چونکي اولارين هاميسيندا قالين "ت" سلسي سي ايله ياناشي کلمه لرين اولينده ، اينجه "اي" ، سلسي سي ده واردير . "ت" سلسي لرى نين اولما سي نشان و فرير کي ، بوکلمه لرين فونتیک قورولوشو قاليندير ، وندا بس نه سببه گوره اولارين بيرينجي سلسي سي قالين "اي" ، " يوخ ، اينجه دير ؟

گؤسته رديگيميز بو و بوکيمي کلمه لر سبب اولموشدور کي ، بعضي ديلچي عالم لريميز بله بير فيکير ايره لي سؤرسونلر کي ، روس ديلينده کلمه قالين "اي" ، سلسي سي ايله باشلانا . بيلمه ديگي کيمي آذرى ديلينده ده اصيل تورک کلمه لري قالين "ي" سلسي سي ايله باشلانا بيلمز ، حتى بو فيکير . کچميشده ايلک اوخول کتا بلاريندا يازيلميشدير . اما ديليميزده يوخاريدا کي کلمه لرله برابر ايشيق - ايلديريم - ايسليق - ايلخي ايفدير (تورکيه ده شهر آدى) ، حتى / اصلينده يونان کلمه سي اولان / اقليم ... کيمي کلمه لر ده واردير کي ، قالين "اي" ، سلسي سي ايله باشلانير و حتى اولاري اينجه تلفظ ائتمک ممکن دگيل دير . بو کلمه لر آيدين گؤسته رير کي ، ديليميزده ، يوخاريدا اشاره ائتديگيميز فونتیک بير قانون يوغدور .

بله ايسه ديليميزده اينجه "اي" ايله باشلانان قالين سلسي کلمه لري نجه ايضاح ائتمک لازمدير ؟

بعضي عالم لريميز ، شفاهي شکیلده اولسادا ، بو فيکيرده ديرلر کي ، "ايلان" کيمي کلمه لرين ايلک سلسي سي نين اينجه تلفظ اولونما سي اولنلاردان صؤنرا گلن ، "ل" سسيله علاقه داردير . بو فيکير ماقب دگيل دير . چونکي بير طرفدن "اينا م - ايراق" کلمه لري وارکي اولنلاردا صونرا کي سس "ل" اولما ديغي حالدا ، ايلک "اي" اينجه دئيلير . ديگر

طرفدن ایسه "ایلدییریم - ایللیق - ایلخی.. کیمی کلمه لرده واردییرکی
اونلاردا ایلک "ای" دن صونرا بلافاصله "ل" حرفنی گلیرسه ده ، اوسلار
قالین تلفظ اولونور .

فیکریمیزجه بو حادته قالین "ای" ایله باشلانان کلمه لرین بسلا
فاصله گلن ایکینجی سسلی سی له باغلیدیر . آردیجیلیق / توالی / قانوونا
گوره قالین "ا" ایله باشلانان کلمه لرین صونراکی سسلی لری یالنیز
ا "ا" یادا "ا" اولابیلر . اگر بو سسلی "ا" اولسا اونون تاثیرینده
ایلک "ای" اینجه دئییلیر و اگر ایکینجی سسلی کینه ده قالین "ای" اولسا
اوندا اونون تاثیر ننتیجه سینده ایلک "ا" قالین تلفظ اولونور .
بونتیجه نی یوخاریدا گؤسته ردیگیمیز "ا" ، "ای" سسلیسی ایله
باشلانان ایکی دسته کلمه لره ساده باخیشدان چیخارماق ممکدور .

✽ ستارخانون میثاقی یم ✽

وجی

=====

معرفت گلزاری نین پژمرده سیر یا پزاقی یم
آشنالر مقدمی نین ببرا اوووج توپراعی یم
عاشقم ، عشقیم وطندیر ، فله گاهیم سویراگی
قائلی ایران ملکی نین عشاقی نین عشاقی یم
گولسه خلقیم من ده گوللم ، آغلاسا ، قان آغلارام
غم گونونده غمگساری ، خوش گونونده ساقی یم
آنالار یوردون سئوه ن انسانه قوربان دیرجانیم
مملکت دوشمنلری نین باش ازه ن توخماقی یم
کهنه تاریخ افتخاری نقش سالمیش آلنیمما
مازیارون ، بابکون ، ستارخانون میثاقی یم
اعتبار آلدی اگر حیدر بابادان شهریار
من سوسوزلوغون کوییری ، اودلی تفتان داغی یم
الیریم سینسین اگر یازسام ستمگر مدحینی
قهرمان خلق شاعری قائلی وطن نطقی یم
آز قالیبدیر انقلابون شعله سی دوتسون وجی
بو مقدس آتشی یا ندیر ماغون چاخماقی یم

(۱۳۵۶)

سا جما اى گۆز اشكدن گۆنلومدهكى اودلارا سو ،
 كيم بو دنلو توتوشان اودلارا قيلماز چاره سو .
 آبكوندور گنبد ، دوار رشكى ، بيلمزم
 يامحيط اولموش گۆزومدن گنبد ، دوارا سو ،
 ذوق ، تبغيندن عجب يوق اولسا گۆنلوم چاك - چاك
 كيم مرور ايله بوراخور رخنه لر ديوارا سو .
 وهم ايلن سؤيلر دل ، مجروح يثيكانين سؤزين
 احتياط ايلن ايچر هر كيمده اولسا ياراسو ،
 سوبا وئرسون باغبان گولزارى زحمت چكمه سون
 بئر گول آچيلماز بوزون تك وئرسه مبن گولزارا سو .
 اوختادا بيلمز غباريئنى محرر خطونه
 حامه تك باخماقدان انسه گۆزلرينه قاراسو .
 عاريضون يادى ايله نمنناك اولسا مژگانوم نؤلا
 ضاييع اولماز گول تمناسى ايله وئرمك خارا سو .
 غم گونى ائتمه دل ، بيماردان تيغون دريغ
 خئيردور ويرمك قارا گونلو گئجه ده بيمارا سو .
 اپسته يثيكانون گۆنول هجر بيتده شووقوم ساكين ائت
 سوسوزام بئر گز بو صحرادا منيمچون آرا سو .
 من لسون مشتاقى يام زهاد كووتر طاليبى
 نيته كيم مسته مئى ايچمك خوش گلور هشاراسو .
 روضه ، كوبونا هر دم دورماييب ائيلر گزار
 عاشيق اولموش غاليبا اول سرو ، خوش رفتارا سو
 سوبولون اول كوبدن توپراق اولوب توتسام گرهك
 چون رقيبيم دور داخى اول كويا قويمان وارا سو .
 دست بوس آرزومى ايله گر اولورسم دوستلار
 كوزه ائيلون توپراغيم سونون آنيئلا ياراسو...
 ..طينت" پاكينى روشن قيلميش اهل ، عالمه
 اقتيدا قبلميش طريق ، احمد ، مختاراسو .

سید نوع ۶ شہر دریای دژ ۶ اصطیفا
کیم سپودور معجزاتی آتش اشرارا سو .
قیلماق اوچون تازہ ، گولزار ۶ نبوت رونقون
معجزوندن ائیلہ میس اظہار سنگ ۶ خاراسو .
معجزی بیر بحر ۶ بی پایان ای میس عالمده کیم
یشت میس آندان بین - بین آتش خانہ ۶ کفاراسو
حئیرت ایلن بارماغین دیشلر کیم ائتسه استماع
بارماغیندان وئردیگی شدت گونو انصاراسو .
دوستی گرہ زہرمار ایچسہ اولور آب ۶ حیات
خصمی سو ایچسہ دؤنر البتہ زہرہ ماراسو .
ائیلہ میس ہر قطرہ دن بین بحر ۶ رحمت موج خبز
ال سونوب اورغاچ وضو ایچون گول ۶ روخساراسو .
خاک پایی نا یشتم دئر عمر لر دیر متصل
باشینی داشدان - داشا اوروب گزر آوارہ سو .
ذرہ - ذرہ خاک ۶ درگاہینا ایستر سالانور
دؤنمز اول درگاہدان گر اولسا یارہ - یارہ سو .
ذکر نعتین وردینی درمان بیلور اہل ۶ خطا
ائیلہ کیم دفع خمار اوچون ایچر مٹیخوارہ سو .
یا حبیب اللہ یا خفیر البشر مشتاقونام
ائیلہ کیم لب تشنہ لر یا نوب دیلر ہموارہ سو .
سنسن اول بحر کرامت کیم شب معراجدا
شبتم ۶ فیضون یشتیر میس ثابت و سیارہ سو .
چشمہ ۶ خورشیددن ہر دم زلال فیض اینر
حاجت اولسا مرقدون تجدید اعدن معمارا سو .
بیم دوزخ ، نار غم سالمیش دل ۶ سوزانیمہ
وار اومیدیم ایر ۶ احسانون سیہ اول ناراسو .
یمن ۶ نعتیندن گوہر اولموش فضولی سؤزلری
ابر نشیساندان دؤنن تک لولو شہوارا سو .
اومدوغوم اولدور کی روز ۶ جسر محروم اولمایان
چشمہ ۶ وصلون وئره من تشنہ ۶ دیدارا سو .

=====

بہمنين ۲۲ سي ملتین طاغوتا غلبه

چالماغي مناسبتيننه

* کروان قيران *

آماندى : - ساخلا اياق -

گڻتمه شوگولوم سفره -

آلولانان شفقين اؤدلى دالغاسى قاراليير !

بو گورسنن گوزه هيها

دان اولدوزى دغيبىرى

گوزده پارلايان اولدوز

اولار كى آلداديچى كازوان قيران دهر بو

آماندى ؛ - ساخلا اياق -

دۇن افقلره بير باخ

جۇشۇر هله سحرين چشمه سينده ، قيرمىزى قان

آماندى : - ساخلا اياق -

قوى گونش ايشيقلانسين

كى آز قاليب- سحرين رنگى اؤد كيمي يانسين

كى ياز گله

هاوانين مهربان نغسيله

ستين چتيرلر آچا - گوو گويك چمنلرده

يانا آيين گوزه سينده !

سنوك قالان شمعلر

اوگون سنيله يئتک بير مقدس آرزيميزا

هله سۇرۇر قارا ظلمت

ايشيqliقтин قانسىنى !

حقيقت آغلايير اوز مرگى نين سكتوتيندا

آماندى : - ساخلا اياق -

گڻتمه شوگولوم سفره

آلولانان شفقين اؤدلى دالغاسى قاراليير !

يختيار نصرت :
===== * بهمنين ايگيرمي دوققوزى *

دان يئرى سۆكۆلور لاله تک يانير
آچيلير بهمنين ايگيرمي دوققوزى
بۆلۈدلار ايچيندن گۆنش بۆيلانير
سلىنىب آغارير سمانين اۆزى

باخ ايندى قىزارير سحرين گولى
اۆلدوزلار گۆنشله قۇبور باش-باشا
اغله بيل افقده زرتشتين الى
اۆد ووروب! اوجاقلار يانيرلار قوشا
آخينير باغلارا ، دسته به دسته
سۆرگونه سۆرۆلن يورغون سئرحهلىر
آخديقا قىزىل قان تورپاغين اۆسته
فريادلار دوشمنين سينه سين دهلىر

دۇيغولار طوفانلى ، آرزىلار قانلى
شاھلارلا اور ، اوزه دايانير تيريز
انقلاب باشلانير گونشلى ، شانلى
دنيز تک ساحيله جالانير تيريز
طوفانلار ايچينده قىزىشىر دعوا
كورا وغلو ساز چالير قيرآت كيشنه پير
گون اۆزۈ تۆتولور! قارىشىر هاوا
داغلارا ، داشلارا ايلديريم شاخير

قۇرقوشوم گوللر - ياغيش تک ياغير
القانلار تۆكولور گۆزل تيريز
بىر آنا اۇغلىنا سله نيب دئيير
دۇيوشدن قايتماق پاراشماز بىرره

ستارخان يۇردۇ دۇر بۇ يئر- بۇ ديار
شاھلارين شاھلارى ، قان قۇسوب بورد
قىزىشىب ياناندا قىزمار آللار
قوينازلار دوشمنى يو گۆزل بورد

سنگرلر آلینیر ، قلعهلر اوچور
سهندین ذیروه سین داغلا یییر گونش
آزادلیق پریسی سئوینیپ گولور
افقون چشمهسی یاندریر آتیش

ایمده قلمیم دیلله نییر - وطن
یازیرام یئنیدن تاریخین بؤگون
جرعتله فیشقیریپ ، دئییرم کی من
سلطنت دغمهسی اولدی سرنگون

مظلومون قانیلا چکیلن کاخلار
قاریشیر توریغا محو اولور بؤگون
ایکی مین بئش یوز ایل قان سوران شاهلار
ملتین عزمینه باشا گیییر بؤگون

=====

عندلیب / اهر

=====

✽ وارلیقین اون باشی ✽

سنه اوز قارداشین وارلیق	یئنی ایلی اوغور دئیر
هر بیر وطن داشین وارلیق	سنله آرتیق سئوینه جک
قوربانام سنین تک قوشنا	یاشا ای بؤلبولوم یاشا
اونا دؤلور یاشین وارلیق	دؤققوز ایلین چاتیر یاشا
اوجالیب عرشه فریادیم	"عندلیب" دیر منیم آدیم
سنین اول نقاشین وارلیق	یاشا سین دوکتور جوادیم

=====

دوقتور حنىد نطقى "آيتان"

* بۇل *

آچىنجا پنجه رەنى
اۋزون ايللرجه سۇس موش
باغچا داكى ماوى قوش
چىرىپىندى ، دىلە گلىدى .
ياشىل ايشىق يۆكسلىدى
بولودلارا باشىنى
دايا مىش

آياق اۋستە يوغلامىش
قاواقلارېن
تېترەك يارپاقلارېندان .

دوردو ، چاغىردى منى
رۇيالار اۆلكەسىندە
ارەنلر سماعىنا
كۆك قورشاقى جىغىرىندا
دورد ناللات قوشدوران
آلتىن پارلاق كمرلى

مغفرلى
كرلى فرلى

بىر فىرطينا قانادلى

آتلى .

يىل گىچىزكن : " گىچ اۆلدۆ ، بىرآز تلەسىن " دىدى .
بىردن بىر اۆلدۆز آخدى .
گىچە قارانلىغىندا
اۋزون بىر ايز بۇراخدى
پالىط بويلاندى باخدى
" توت - گىت بو يولو ! " دىدى .

قاواق - قوواق : قلمە آغاجى . ارەنلر : مرشدلر ، پىرلر .

" دۆردلوك لىر - بايا تىلار " دىفترىندىن (۵)

بىلىر ائلەر، اۇبالار
 گۆزل دىئىب بابالار:
 عقل ايلن آرواد آلان
 ناباب آلماز، باب آلار.
 بو اۇولاقدا ال اۇولار
 گۆز نشانلار، ال اۇولار
 ال كى، ماشانى چكىدى،
 شعله چكر آلۇولار.
 بىزىم باغدا، گۆل آغلار
 گۆل آغلار، بۆلبول آغلار
 اۆرك كى، قانا دۇندو
 ھرنه دىسن : گۆل !
 آغلار.
 بو داغلار لىنه داغلار -
 دانىشسا سنه داغلار.
 بىر محكمه قورولسا،
 دىلىمدە سىند آغلار!
 بو باغلار، دۇلو باغلار
 قار ياغار، يۇلو باغلار
 شھىد عىكر آناسى،
 زۇلفونو يۇلوب، آغلار.
 ياز گلە، گۆلە باغلار
 سارىنا گۆلە باغلار
 شھىدىن قبرى اۆستە -
 سىلن گۆلاب آغلار.

گىردىن باغا، گۆلوم! باخدىن گۆلە، سن ،
 شىر ائلەدىن واقتىز سۇلموش گۆلە، سن .
 من دىئەردىم : باخارسان، آغلايارسان،
 بىلمىدىم كى، باخاچاقسان گۆلە سن!
 آدام وار كى، "جان" اشىتسە، "جان" دىئەر
 آدام دا وار، "جان" دىئەر، "جان" اشىتسىن.
 اۇكىمدىركى، انتظارسىز "جان" دىئەر -
 اىستر ياخشى، اىستر يامان اشىتسىن؟
 باغا گىردىن، در آلمانين يارىسىن،
 يار آلمانى، وئر يارىسىن يارىسىن!
 دىئەنەكى، يار! ايسىن يارىن عشقىنە،
 بلکہ يارىن يارىن كىمى يارىسىن!
 جرگە - جرگە عىكر آشىدى داغ اۆستىن ،
 گاه يۇرودو سۇلدان، گاه دا ساغ اۆستىن.
 سىنەلردە، داھا ساغ بىئر قالمادى ،
 اۇقدەر كى، داغ چكىلدى داغ اۆستىن .
 اينجەلىكدن دانىشىغىم بىتمەمىش -
 عىال دىدى : چۇخ باغىشلا، سۇزدە سن !
 اينجەلىكدە عىارىمىز بىر گلر،
 آما نىجە؟ عملدە من، سۇزدە سن !
 من باھاردا، سانكى دۇلو بولودام،
 گۆل - چىچكىلى گۆلستاندا، اۇ، گۆل دى.
 ھركىمسە اۇز ذاتىن وئرر بىروزە،
 آيرىلاندا، من آغلادىم، اۇ گۆلدى.

✽ رزقِ حلالیم وار منیم ✽

سندن آیری، غمله، گل گور کیم نه حالیم وار منیم
وصل یوخ، هجرین تک اسباب ملالیم وار منیم
آیریلیق باغیریم یاغیب، یوخدور علاجیم، نئیله ییم
تک خیال وصلین انیله خوش مقالیم وار منیم
هردن هرکس سوز صالیب، مال و منالیندن دئییر
مال یوخ، غمدن نه چوخ جاھیم - جلالیم وار منیم
بعضی نادان غملمیم نقصان توتور، هنج آنلامیر
بویله بهتانه چیندی، بویونوندا وبالیم وار منیم
معتدل بیر حالی یوخدور آنلامیر، اوز غملمین
حوزنولو دۆنیا یه خوش بیر اعتدالیم وار منیم
آنلایان هرکس دئییر غمسیر اولان انسان دگیل
بو یقتر کیم غمله دائم اتصالیم وار منیم
منده بو غصه، المرننا اومیدلیکدن دگیل
سن کیمی، بیر مرحمتلی، مه جمالیم وار منیم
گوزلریم یول گوزله بیر، گونلوم حزین حسرت چکیر
بیراؤمیدایله گوروشمک احتمالیم وار منیم
گوندوزوم پاک عشقیمین چون گور ضیاسیله کئچیر
هرکجه مچین آی یوزوم، قاشی هلالیم وار منیم
مرحبا ای شوکیلیم دائم خیالین منله دئییر
هجريله ذهنیمده سندن خوش خیالیم وار منیم
عالمین نظمینده چون هر قارا - آغ لا قارشیدیر
کیم قارا هجر انیله، بیر آغ وصالیم وار منیم
یارلی حال بیر حال دیر، اما یارسیزلیق آیری حال
هرایکی خالدان تکامل انفعالیم وار منیم
هر عذاب و غمله عشقیمده حقیقتدن خوشام
گل قابار اللره گور، رزقِ حلالیم وار منیم
باغ "ساوالان" گونلونه اوز یوردونون حشیرانی دیر
صادق انسانلار اتوی جنت مثالیم وار منیم

مرحوم حکیم هیدجی روحونون محضرینده فضوللوق
* وثرم سنون هئج تار تۆکون ملک عراقه *

ساقی که قادان جانیمه مگلسون دورا یا قسه
وثر باده نی قیل قیدجهانی سه طلاقه
مطرب قادان اللام اله آل چنگ و چفانی
شاید کی غماقتسون بیزیلن قطع علاقہ
بزکیت قاپونی، گل اوتور ای محرم اسرار
نامحرمه سن وثرمه مفر گیریسین اوطاقه
وصفا قبله شیرین سوزلریله یاری مغمئی
شاید چاتا مطلب اوگول اوز، غنچه دوداقه
ای بادصبا، قاصد خوش خدمت عشاق
ای بیک وفا، اس او ره گیم تک گذراقسه
مندن یشتیر اول یار جفا پیشه یه پیغام
سویله داخی یوخ تاب و توان هجر و فزاقه
رحم ائت قوتولوب صبر گندوب طاقت و تابیم
آخ نه قدر صبر؟ دوزوم من تاها چاقسه
والله او ره گیم قاندى رقیبین ستمیندن
نه صبر قالب منده، نه قدرت نه ده طاقه
گل اول منه یار آغلاسون اغیار، منیم تک
گل دشمنی بیر لحظه منیم تک سال ایاقه
خالون هارا؟ ارزده. سمرقند و بخارا
وثرم سنون هئج تار تۆکون ملک عراقه
گون ائتمکه تعظیم سنون حسن و جمالین
هرگون ایشیغین سالدی جهان ایچره اشاقه
بو فاحشه دونیایه (رضا) اویماز اماندی
وثر باده نی قیل قیدجهانی سه طلاقه

﴿ آهسته آهسته ﴾

بویور اگلش کناریمدا بیرآن آهسته آهسته
باشین قوی سیننه مین اوسته دایان آهسته آهسته
نقابین سال جمالیندن ایشیقلا ندیرگونول ملکین
قوی اولسون پرتو حسنین عیان آهسته آهسته
تکلم افت نزا کتله باغیشلا جان قورو جسمه
دیلمندن آخما سین آنجا ق یالان آهسته آهسته
جفا رسمین بوراخ باشدان سنی تاری جفا کاریم
داها قورتارمیشام صبری اینان آهسته آهسته
دفعه بوناله نئی تک سیزیلتی باشوثریرهاردان
منیم کونلومدی هجرینده یانان آهسته آهسته
سنی ایزله فراقیندا گوزومدن توکدوگوم قان پاش
اونونچون سیل اشکیمدیر روان آهسته آهسته
الیمدن چیخدی فرصتله یشتیردی عمروم اتما مه
قارا بختیم نه یا تمیشسان او یان آهسته آهسته

﴿ دولانار ﴾

اوندا کیم سیر چمن قصدینه جانان دولانار
دهلی کونلوم هوسینده نغجه حثیران دولانار
آلار آرامیمی الدن آخیدار گوز یاشیمسی
منه ساری اکر اول گوزلری حثیران دولانار
اختیاریم کقدر اول دم دوشهرم مقدمینه
بودشیلیمیش یازام اوسته یقنه پیکان دولانار
اونا خاطیر یاشیرام اوندان اوتورده اولهرم
بو حزین جسمده یوخسا نه اوچون جان دولانار
وار او میدیم یقنه بیرگون اویم اول گول یوزونی
نعلیم الده قیلینج اورتادا هجران دولانار

✧ آمریکا نهدیر ✧

کیم دهییر عاشورا عشقی کوهنه بیر افسانه دیر
یاکی مسجدر ها می بییر بوش قالان غمغانه دیر
انقلابین شعله سی باشلاندى مسجده دن داداش
واردیر ایمانین قبول ائیله بونو، حاشا نهدیر
گور نهدن اولموش آدی محراب منبر گوشه سی
چون جهاد اوغروندا بییر توپلانما غا کاشانه دیر
یاکی عاشورادی گچمیشدن قالان بییر واقعه
یا علی اکبر، ابوالفضل وحسین بییر دانه دیر
هرگون اولموشدور بیزه عالمده عاشورا گونسی
هر یئر اولموش کربلا، پس جبهلر آیا نهدیر
بیز ایما مه سوله ییب له بئیک جاندا ن گچمیشیک
سایما ریق گؤگدن یاغان موشک دی بومدی یا نهدیر
سایما ریق سنگردی دوزیا نلیقدی داغ دیر یا دنییز
توستودور توردور مقابله دن گلن غوغا نهدیر
لشکره یک پروا آلاوه ان مشقیلی پروانه تک
عشق میدانیندا یا نماقدان داها پروا نه دیر
خیردا قاییقلا با تیرریق ناوگانلار بییر به بییر
نوح کشتیبان اولوب دیر بیزلره دریا نهدیر
بارماغین دیشله ردی حثیرتدن ساواش عالیم لری،
فاوی آلماق پاسودان گچمک نهنگ آسا نهدیر
بیز بیلیردیک امت ایچره مختلف دیر فیکر لر
ال - بییر اولماق بییرا وره ک توپلان تیلار گویا نهدیر
ای بسیجی قالخیب آرپی چی یله تانکی وورماغین
هم سنین پیروز لوغون هم اولمه گین بیردانه دیر
مال و جانیه بونون امت ایما مه آرخا دیر
بیرله آروپا اولما آمریکا چون آرخا نهدیر
گفره بییر فابریقا اولسا یئنگی دونیا اولکه سی
ایران الله عشقینه ایما نه بییر کارخانه دیر

ھامى آمريقانى وۇرسون اۆلكەسىندىن اتلايىنىب
 ناوگانلا ائتمىش ايران كۆرۈنۈشىن ماوا نەدىسىر
 گر اولامىنلر اوچاغى وورروق آنچاق سايمىسار يىق
 يىغىكى دونيادان گلن بو بايقوش آمريقا نەدىسر

بھرام اقلچىن

* سئل چايى *

داغلاردان درەلردن	دېيىندە يارپاق قالدى
سو آشدى برەلردن	يارپاقلار گۈزەل - گۈزەل
تۈكۈلدۈ سئل چايىنا	اولدولار خزەل - خزەل
سئل چايى گۈتۈرۈلدۈ	خزان كىردى قاپىدان
بودور چىر چىرى كىچدى	آغاچلار دۇشودو سودان
كۈۈشۈن بىر ايچىم ايچدى	سو دوشودو سئل چايىنا
دوز كىندلر كۈپۈن آلدى	سئل چايى آينا - آينا
نھايىت آغ چاي اولدو	آي گزەر آينا - آينا
سئل چايى گۈلاب كىمى	آينالار بۇتون - بۇتون
دۇرۈلدۈ آينا اولدو	آي گزەر بۇتون - بۇتون
اۇتاي بۇتاي باغلارنى	سئل چايى بۇروق - بۇروق
عكس ائتىدىرىدى ايچىندە	آينالار قىرىق - قىرىق
ايندى سە كۈلگەلەنير	سئل چايى بىلۈۈ - بىلۈۈ
قىزىل آلما دېيىندە	اۆلدوزلار قىرۈۈ - قىرۈۈ
بىنادان گۈزەل آلما	گون چىخار صۇيۇق - صۇيۇق
دوغرودان قىزىل آلما	آينالار دۇنۇق - دۇنۇق
قىزىل آلما يىقتىشىدى	دۇرنالار اوزاق - اوزاق
آتالار نە دىمىشىدى	دۇرنالار
آلما كىتتى باغ قالدى	

✽ آی عاشیق ✽

سا زون چیخارت کؤیونگیندن آی عاشیق ✽ بواؤلکه یه سال بیرکینه های عاشیق
فکرائله ایندی هامی عاوام دی ✽ بیزلره ده چوخ تاپیلار تآی عاشیق
چال او جادان یا تانلاردا اویانسین ✽ سازون سسینن هر طرفه پای عاشیق
سن توی ائله نیشانلی قیز- اوغلانا ✽ بیزده گلکک ایچاق شیرین چای عاشیق
دینقیلدا تما هر قولغا سازووی قانمیانان او ماکیلن پای عاشیق
حرمت ائله اکینجی یه فعله یه ✽ باشاردیقجا گوزله عزیز سای عاشیق
سن ده چالیش آزا دلیقین یولینده ✽ قوخما اولما زامک لزین ضای عاشیق
قوشولگیلن شهید وئره ن ائللره ✽ اونلار کیمی دئینن بالام وای عاشیق
یۇغلاما سا یتیم اولان اوشاقلار ✽ تک سیمیلن چالکیله لای لای عاشیق
قۇخما کیله قارا سۇیوق سا زاقدان ✽ قالماز بوجور بیرگون اولار پای عاشیق
داغ دره لریاشیل دؤنی کئیرلر ✽ آغار سولار خا ربلدی یار چای عاشیق
اوندا گلر قیز گلین لر اوینا غما
"آرخا" چالار تاریندا نای - نای عاشیق

✽=====✽

قاراداغ اوشاغی

=====

تانی آدیله

صایی سیز سلاملار درگیمیزین حرمتلی یازانلارینا
آلاهده ان ایسته بیرم سیزه کؤمک ائتسین تا آنا دلیمیز و ملی
وارلیغیمیزی بوتون دؤنیادا پارلاداسیز. من ۱۵ یاشلی بیر اوغلانام
اوچونجو صنیفده اوخویورام. من آذربایجان شاعرلری نین اثرلرین
سئوینجله اوخویورام. آنا دیلینده یازیب، اوخوماغی بؤیوک قاردا-
شیم حسین دن اؤگره نمیشم. او ایندی وطن عسگری دی. چالیشا جام
باشقا تورک دیللرین ده اؤگره نیم. خواهش ائدیرم شاعریمیز صمد
وورغونون شعرلریندن مجله نیزه درج ائده سیز.

حرمتله : اوچونجو صنیف شاکردی

حسن نوری زاده

اوزاقدان گلن سلر :

=====

✧ ایکی شعر ✧

پاکستاندا، پشاور شهرینده وطنی افغانستاندان اوزاق و مهاجر
حیاتی سوره ن بیر شاعر، آقا عبدالرشید جوهری جوزجانی - دن محبتلی
بیر مکتوب و بیرنچه گۆزه ل شعر آدیق ، شعرلریندن بیر تورکجه و
بیر فارسجا اؤرنه ک وئریریک ، شاعیرین شعرینده یا شادیغی شرایط و
عزیز توتدوغو مفکوره سی نین درین عکس لرینی تا پما ق ممکن دور :

حسرت و حرمانده . گیچتی روز و ماه و سالیمیز
کیم محاق آستیده (آلتیندا) قالدی کوکب اقیالیمیز

هجرت غربت مسافر برچه (ها می) محروملیک بیلان
بیلما دیم آخرنه بولغای (ا و لور) حالیمیزا هوا لیمیز
خودنمالیغ آخریده بدنمالیغ کیلتورور
جهل نادانلیغ بیلان بولدی یمان افعالیمیز

علم و فرهنگ دین اوزاق و بوق سیاست دین (دن) خیر
معنی سیر بیهوده بولدی قالییمیز اقوالیمیز
گرچی بارایردوک (وازا دیدیک) خردملکیده دربی بها
ارزان ، ارزان ساتتی بیزنی بی خرد دلالیمیز

بیلما دیم قتیغ گنه کیچگان ایگان بیخلق دین
جرم عصیان دین قرایدی نامه اعمالیمیز
کوبکو سرگشته بولدوک بولکنی جبریدن
هئج آچیلما س دوست لر بر عقده اشکالیمیز

قالمدی بو دهر دین بیر هیه دینار هم
تار و مار ایلادی یولار برچه ملک و مالیمیز
بخت و طالع شوملیغیدین کورما بین راحت یوزین
نحس و نکبت بیرله چقتی قرعه میز هم فالیمیز

هرنه بولدی، بولدی، دنیا کیتی ایلدین جوهری
بوتریک لیکده (دیریلیکده) نه بولغای بیلما دیم
آمالیمیز
oooooooooooooooooooo

✧ ندای حماسه آفرین مجاهد ✧

پروا ، ز دشمنان نیست مالشگر خدا ایم * در راه دین و میهن سرباز جان فدا ایم

منصروار مارا پروای سرنباشد * سرشار جام وحدت از ملک تن جدائیم
 ما سینه‌های دشمن سازیم پاره پاره * سنگرنشین برحق مهجور غم‌زدائیم
 با توپ و تیر دشمن این سینه‌ها سپرد * ما پیروان قرآن جولانگه هدائیم
 اسلام را نشاید تفریق و حزب بازی * با نعره‌های تکبیر جمله به یک صدائیم
 گرنا جکیم و افغان یا اوزبک و هزاره * وابسته اخوت گرشاه و گر گدائیم
 حق دوست و حقپرستیم فریاد ما انا الحق * در بوستان وحدت مرغان خوش ادائیم
 ای " جوهری " بعالم از دست ظلم و بیداد
 ما کشته‌گان برحق از خنجر جفائیم

oooooooooooo

ر. ا. قارتال

سرعین

سای سیز سالملارلا: اوزاق یوللاردان سرعین کندیندن وارلیق
 یازیچیلارینا اوره‌کدن اوزون عومور قیمتلی یازی یازماق آرزولاییرام
 بو مکتوبی گورمه‌دیگیم "آدسیز" شاعره اتحاف ائدیپ، اوره‌کدن اوره‌گه
 مکتوب آدلاندیریرام اومودوم وار احساسلی آنا یوردومون شاعری آدسیز
 - ین الینه چاتا . ر. ا. قارتال .

یاشاسین آدسیزین یارادان الی * یادیندان چیخما ییب آنا دیللی
 ساوالان حقیقده قوشوب نغمه‌لر * سئووندوروب منی ، بوتون ائللی

oooooo

دالغانیب دنیزتک داشقین اولوبسان * ائلوهه یوردووا وورغون اولوبسان
 دیمهرم دایانیب یورغون اولوبسان * یورولماز داغلارین آشان سفلی

oooooo

دردینی یازیرسان آنا دیلینده * آزادلیق قلمی پارلار الینده
 آذر اولکه سینده آذر ائلینده * اودلار دیارنن اودلو الیری

oooooo

آنا وطنیمین پارلاق اولسدوزی * چیچکه بو یادون دره‌نی دوزی
 گوزه‌ل قوشمالارین دیللیرین سوزی * تاخیبسان گول‌دانا آجان گوللی

oooooo

ساوالان قارتالی سو گوزه‌ل ایران * لاله‌لر آچیبدی اولوب گولستان
 قانادلانیب اولدون وارلیفا چاتان * انتظار دولانسان آیلار ایللی

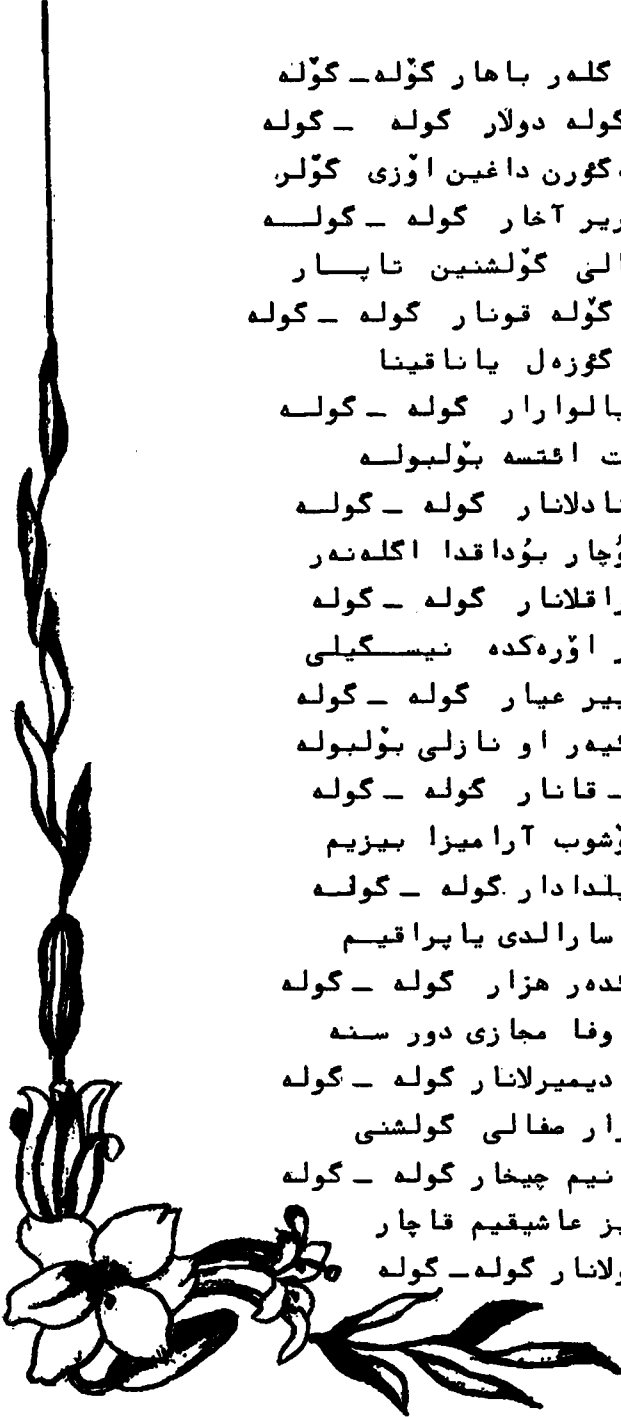
oooooo

* آنا دىلى *

بىر كۈن اسىر دۆشمۈش بىر قەرىمانى
سۇرغۇيا ، سقوالا چكەندە جىلاد ،
- سىزىن النىزىدە اولمەرم ! - دىدى ، -
منى زامان - زامان ياشادار حىيات .
دىدى لىر : - كۆزۈنى اۇيارىق سىن ،
كۆرە بىلمىسن .
دىدى : - ياشارام !
دىدى لىر : - قۇلۇنى قىئارلىق سىن .
سلاھىن ، كسەرىن دوشىر الىندىن .
دىدى : - ياشارام !
دىدى لىر : - قىچىنا كۆندە وۇرارلىق ،
كۆرە بىلمىسن .
باشىندا اقلە بىر تۇنقال قالارلىق
دۆرە بىلمىسن .
دىدى ياشارام !
دىدى لىر : - نەيىن وار آ پارارلىق بىز
بىردە كىچىمىشىنە دۆنە بىلمىسن .
دىدى : - ياشارام !
دىدى لىر : - دىلىنى قۇپارارلىق بىز ،
دانىشا بىلمىسن ، دىنە بىلمىسن .
سۇسدى قەرىمان ،
نە ياشارام . دىدى ، نە اوللم دىدى .
سۆيلىدى : - نە بىلسن اقلە ، اى جىلاد .
دىوان سىن دىر ،
دوران سىن دىر

عزیز و ایستهکلی شاعر - ساوالان دوستومون گول مقاله سینه (گول
و شته) نظیره دیر .

پاییز قوئولدی قیش چیخار ، گلر باهار گۆله - گۆله
گونش دوتان داغی ، دوشی گوله دولار گوله - گوله
صویوخ سازاخ ، دومان کولک گورن داغین اۆزی گۆلر
باهار اولاندا قار سو تکاریر آخار گوله - گوله
نوالی بولبول اختارار صفالی گۆلشنین تاپار
چمنده سئیر ائدیپ اۇچار ، گۆله قونار گوله - گوله
چمنده اگلشن گۆلون باخار گۆزل یاناقینا
اؤزون چالار تیکانلار نه یالوارار گوله - گوله
گۆلون تیکانلاری اگر ادیت ائتسه بۆلوبله
دؤشر قانادلارین یئره قانادلانار گوله - گوله
گۆلون باشینا فییرلانار ، اۇچار بۇداقدا اگله نر
اؤخور ، ترم ائیله بیر ماراقلانار گوله - گوله
باخاندا عندلیبه گۆل جۇشار اۆره کده نیسگیلی
بۇ های - هویه وئرمه رم دئیبیر عیار گوله - گوله
اۆره ک دیلیله سۆزلرین دئیه ر او نازلی بۆلوبله
مجازی عاشق اولماسا آنا ر - قانار گوله - گوله
دئیه ر نه آیریلیقدی بو دؤشوب آرامیزا بییزیم
نه دندی شوگیلیم منی سیزیلدا دار گوله - گوله
گلایه ائتدی عاشیقه هاچان سارالدی یاپراقیم
قاچوبدی تک قویوب منی گئده ر هزار گوله - گوله
اۆره کدن عاشیق اولماسان وفا مجازی دور سنه
اۆره ک یاناندا گۆزده یاش دیمیرلانار گوله - گوله
پاییز یئلی اسن زمان یوزار صفالی گولشنی
بۇران گلر صویوخ دؤشر جانیم چیخار گوله - گوله
خزان صویوندورار منی وفاسیز عاشیقیم قاچار
اۆره کده اؤدلو سۆز لریم آلوانار گوله - گوله

اۆچ آی اۇ حالدا يۇغلارام كسلله قۇل - بودا قىمى
 دوباره جان گلەر منه اۇلار باھار گولہ - گولہ
 ياخام ياشيل باشيمدا گۆل اۆزومده شب نم اگلہ شر
 چيخاندا گۆن او قطرہلر اۇلار بوخار گولہ - گولہ
 گۆزہل جماليمى گۆرہن تعجب ايلہ ييب دۇرار
 نہ سړى وار كى ہر گۆرہن منه باخار گولہ - گولہ
 جہاندا رھبلى گۆللرہ عموم عقل ماتيدير
 اۇلار كى علمى وار بيلہر نہ سړى وار گولہ - گولہ
 سراى عشق وحدتتین گۆزہلدى رھبلى گوللرى
 خلائق ايچرہ مين رقم سايوبديلار گولہ - گولہ
 خدای حى لامكان صفالى خلق ائديب منى
 اۆرہ كده چوخ محبتيم جوشار داشار گولہ - گولہ
 گر عشق سر دبيري سن گرہ كدى درس عشق آلام
 املن املر گۆلہ - گولہ، قالان قالار گولہ - گولہ
 يغرى وار اۇندا گول دثيه ؛ گشتاي وفاسيز عاشيقيم
 هاچان آتوب گشدن منى گلوب صايار گولہ - گولہ
 "طهورى" ايستہ مير سۆزى اوزانديرا ، يوبانديرا
 آزاولسا سۆز نتيجه سين گۆزہل آلاز گولہ - گولہ

تبریز عاشقلار هیئتی تهراندا

ابرار رورنا مہسی سنی باز دبعی حیرہ گؤره (دہہ، فجر) گون اسیری
ماسسینلہ (انقلابی ماہیتی و آہنگ لر حیواریہ سی ، بہمن آبی سنی
۱۲ - سیندن اسنہ ناسلادی بیوماسینلہ آدرنا جانان گلن ۱۵ نفر لک
عاشقلار ہیئتی رودکی تالاریندا برنامہ اجرا ائتمسدر نورنامہ دہ
عاشقلار آدرنا بجان ہا والارینی حالت ، نورکی ماہیلار او حوموسلار.
برنامہ ، دینلرین لر طرفیندن حوج آلفسلا مینس و رورنا مہ لردہ عکس
ائندیرلمسدر آدرنا بجان عاشقلارینا آقای خسرو بزاد آدرنا رہمر لک
ائتمسدر

عاشقلار ہیئتی اولد حیسوارہ نہ آفا لاردان : حسن اسکندری ، سخاوت
محمدی ، رحیم نظری ، عبدالعلی نوری ، رسول خربانی ، محمود فرنا برادہ ،
اسماعیل فیری ، علی اصغر مریدی ، عوض عنادینور ، فتح الہ عنیدی ، علی
سلیمی ، حسن علی زادہ ، سہراب عنیدی ، سہرام سانی اشتراک ائتمسش
دی لر .

تبریز عاشقلار ہیئتی رودکی تالاریندا

آزاد سۆز

- * قیلینج یاراسی گئدهر، کۆک سالار دیل یاراسی .
- * گیزلی دوشمن ایلان کیمی دیر، سۆرونه- سۆرونه سس سیز گلەر .
- * قۇناغین روزیسی اؤزوندن قابق گلەر .
- * قۇنشو اودوندان چیراغ یانماز .
- * سۆز گۆموش اولسا، سکوت قیزیل دیر .
- * ظلم ایله آباد اولان، عدیل ایله برپاد اولار .
- * یۇلداشین یاخشی اولسا، اؤزون یۇل یاخین اولار .
- * یۆز نامرد بیر مرده قۇربان اولسون !
- * آنلایانادا جان قوربان، آنلامایانادا، داد یاریمچیق الیندن
- * جاهله، سۆز آنلاتماق، ده وهنی خندق آتداندیرماق کیمی دیر .
- * دعواده آغاچ آرادا کینا دگەر .
- * دئسه لرکی، گۆیده توی وار، آروادلار نردبان آختارار .
- * کیشینی جوان ساخلار، یاخشی آرواد، یاخشی آت .
- * ار آغاجی - گۆل آغاجی، وار نقصیریم - وۇر آغاجی .
- * عائله سی نین قدرینی بیلمه یین. ائل او بانین دا قدرینی بیلمز .
- * آتاسی اؤلن یتیم اولماز - ساوادسیزلار یتیم دیر .
- * بؤیوک لره بؤیوک اول، کیچیک لره گۆسته ر یول .
- * جوانلیقدا، قوجالیغا گۆچ ساخلا .
- پۇللو گۆنده، پۇل سیز گۆنه پول ساخلا .
- ساواشاندا، باریشماغا اؤز ساخلا .
- * آتدان دوشسن ده - آتدان دوشمه !
- * ایگیدین، ایگیددن نه یی آرتیق دیر ؟ - احتیاطی .
- * سترچه دن قورخان داری اگمز .
- * یامان گۆنه صبر ائدن، یاخشی گۆنه تئز چاتار .
- * یامانلیغا یاخشیلیق هر آدامدان گۆزله مه .
- * یاخشییا یاناش، یاماندان اوزاش !
- * پیس اولما سا، یاخشی نین قدری بیلینمز .
- * کور ایله چۆره ک یئینده انصافی آرادا گۆر .

✽ معرفی کتابهای جدید ✽

۱ - فرهنگ صحاح العجم (نسخه غازان) از چاپ خارج شد. این کتاب یک لغت فارسی - ترکی است و شامل ۳۳۳ صفحه و در حدود ۱۰۰۰۰ لغت فارسی با معانی ترکی آنهاست که با همت آقای پرفسور غلامحسین بیگدلی بوسیله انتشارات وحید چاپ و منتشر شده است. کتاب از روی فتوکوپی که از نسخه کتابخانه شهر غازان در تاریخ ۱۳۵۷ برداشته شده بوسیله آقای پرفسور بیگدلی بخط نستعلیق زیبا نوشته شده و برای چاپ آماده شده است. تاریخ نگارش و مولف این صحاح العجم معلوم نیست بنظر می رسد مدتی بعد از صحاح العجم هندوشاه نجوانی تالیف و ترتیب گردیده زیرا مولف در متن آن گاهگاهی از صحاح العجم هندوشاه استفاده و از مولف آن نام برده و شاهی می آورد. اثر با خط نسخ قرآنی خوش و با سلیقه و با ترتیب حروف ابجد تنظیم گردیده است. فقط چند صفحه از پایان لغتنامه از حرف " ن " ببعدافتادگی دارد و با احتمال قوی این تقصیر فیلم بردار است که کوتاهی نموده و تا پایان کتاب آن را عکس برداری نکرده است. در این لغتنامه متن دستور زبان فارسی برخلاف صحاح العجم هندوشاه به نثر فارسی سلیس نوشته شده است و املاء لغات و توضیحات ترکی به همسان شکل نسخه اصلی که از طرف مولف کتاب نوشته شده رونویسی گردیده و به املائی معاصر برگردانیده نشده است.

چون لغتنامه موجود چهار حرف : ن ، و ، ه ، ی را نداشت بلسرای تکمیل اثر از لغتنامه نعمت اله بن احمد بن مبارک الرومی افزوده شده است.

۲ - آپاردی سئل لر سارانی - چاغداش شاعریمیز، و اولیغینین قایغی کشا مکداشلاریندان آقای حسن مجیدزاده (ساوالان) نین (آپاردی سئل لر سارانی) شعر کتابی تورکیه ده کولتور و توریزم باقانیغی یایینلاری آراسیندا چاپ و نشر ائدیلدی. اثری چاپا حاضیرلایان آقای سیفالدین التالیلی "ارازاوغلو" کتابا یازدیغی مقدمه ده ساوالانین بیوگرافیسی و کتابی حقیقنده مختصر ایضاحات و ثرندن صورنا بوتسون شعرلرین اوریژینال متنی ایله یاناشی استانبول تورکجه سینه کؤچو- رولموش شکلیتی ده نقل ائتمیش و کتابین صورندادا آذری تورکجه سینه مخصوص سوزلرین قارشیلیغینی یازمیشدیر.

کتاب کولتور اثرلری دیزیسی ۹۸ نمره ایله اعلا کاغذدا باسیلمیش

و ۵۰۰۰ نەسخەدە ۱۹۸۷ دە پەخشا ئىدىلەمىشدىر .
بو موفقىتى شاعرىمىزە تىبرىك دەفەزەك اونا ساغلىق ويارا دىجى -
لىغىندا بۇيوك باشارى لار دىلەرىك .

۳ - بىلىجى بەنولون لطفەلرى - منظوم شكىلدە چاپدان چىخدى .
بو لطفەلر آقاي حسين محمد خانى (گونشلى) طرفىندىن نظمى -
چكىلمىش و ۱۴۴ صفەدە بو ايل يايىز فصلىندە چاپ و نىشرا ئىدىلەمىش
دىر . اثرە آقاي عبدالكرىم منظورى خامناى بىر مۇقىمە يازمىشدىر .

۴ - آذربايجان بايا تىلارى - چىخدى . آذربايجان بايا تىلارىندا
بىر مجموعە آقاي حسين فيض اللهى (اولدوز) طرفىندىن حاضىرلانمىش
تىرىزدە انتشارات ياران و سىلەسىلە چاپ و نىشرا ئىدىلەمىشدىر .

پىروز ئومەرىنلى
=====

✧ ئىمەرىلى اولمالى بىق ✧

اوشا قلىقدا چوخ سئودىگىم الوان گول
ايندى بىزىم باغچا مىزدا بىتتىدىر
آنچاق حقىف زامان گلىب گىچىن تك
خوش گونلرىم كۆچوب گىدىب ، ايتىدىر
بىر قايدادىر ، هر نه اكسن ، بىتەجك
بىز باغچادا تۇخوم اكدىك ، گول وئردى
بو قايدانى طبيعتدن بىر دۇلدولار
اكدىگىمىز الوان گولو ياد دردى
نەجە باغدا دۇرلو - دۇرلو گول بىتەر ،
دونىادا دا هر جور انسان تاپىلار
ياي موسى قىزىل گونش اۇد ساچار ،
قىشدا ايسە كۆيدىن گلەر ياغىش ، قار
بىز دە گرەك چالشاقتى ، قار تىكىن
دايىم اولاق آلنى آچىق ، اۆزۈ آغ
يا دا گون تك ايشىق ساچاق دونىايا
ايسىتى مىزدىن فايدالانسىن بارلى تاغ

نظامی درج کریمه ارسالان و ایران وجود

دولت تست پاسدار وجود	دریزک داری ولایت جود
باغ مادیده زار فسر درین	روفتی کز تو یافت دولت دین
همچو آن بود باد و ازده رخ	گر کیسان را بطالع فرخ
همچو آن و دوازده تخت	آسمان با بروج آن بدست
بهترین جای بخت این دانه	زین ولایت که بهتران دارند
نیست گوینده زین قیاس خجل	همه عالم تن است ایران دل
دل ز تن به بود یقین باشد	چو کله ایران دل زمین باشد
کز خجانش بزرگجبری بود	بزم نوشیردان سپهری بود
که نوا صد نه صد سراسری	بود پرویز را چو بار بدی
بود دین پروری چو خواب نظام	آن ملک را که بد ملک شام
چون نظامی سموری داری!	تو کز ایشان به افسری داری

پدراک مادر سینه پستی را این سان بما آموخته اند

میر عبدالحسین خازن خیابانی

خطه معارف پرور آذربایجان، شعرا و ادبای نام آوری تربیت کرده و به دنیای هنر و ادبیات تقدیم کرده است، لکن در دوران انقلاب مشروطیت همان گونه که بنا به شرایط تاریخی، مجاهدان گردن فزازی از این سرزمین برخاستند و با جانبازی و ایثار حماسه‌ها آفریدند و آزادی را از نابودی حتمی نجات دادند شعرا و سخنورانی نیز قدم به عرصه وجود گذاشتند که با سلاح قلم دوشا دوش مجاهدین در حفظ و صیانت انقلاب مشروطیت رل بس بزرگی ایفا کردند. ولی متأسفانه تاکنون به نقش این نقش آفرینان انقلابی چندان توجهی نشده است و در نتیجه شاه عرقهرمانی مثل عبدالحسین خازن نیز گمنام مانده است. در صورتی که از میان این صاحبان سیف و القلم که فعالیت ادبی را با مبارزه سیاسی و اجتماعی به هم آمیخته بودند مبارزانی مثل میرزا احمد سهیلی تبریزی و سعید سلماسی که در انقلاب مشروطیت شرکت فعالانه داشتند با خون خود انقلاب را جلائی دیگر بخشیدند.

این هنرمندان اندیشمند هر یک به نوبه خود در راه مبارزه با استبداد داخلی و استعمار خارجی فداکاری‌ها کردند و نام نیکی از خود به یادگار گذاشتند. یکی از این پهلوانان شمشیر و قلم میر عبدالحسین خازن خیابانی است که وجدان بیدار و اجتماع آن روزی سرزمین قهرمان پرور آذربایجان به شمار می‌رود.

ما خب ترجمه از جمله شعرای مجاهدی است که در انقلاب مشروطیت فعالیت چشمگیری داشته و در حالی که جنگ افزا به دست در سنگر با دشمنان خلق می‌جنگید با سرودن اشعار انقلابی همسنگران را تهییج و روحیه آنان را برای رزمیدن تقویت می نمود و آن‌ها فی‌هم‌که پشت جبهه بودند برای مسلح شدن تشویق می شدند. وی در واقع با سلاح سخن نیز کاخ ستمگران را متزلزل می‌کرد.

میر عبدالحسین خازن یکی از ستارگان درخشان آسمان ادبیات انقلابی سرزمین آذربایجان می‌باشد چرا که شعرش نمونه‌ای از ادبیات تاریخ ساز است و نه کلام قصه پرداز و در عظمت شخصیت ادبی و محبوبیت اجتماعی وی همین بس که بزرگترین شاعر عصرمان استاد شهزیا را و را بر برگ تزیین شاعر معاصر آذربایجان می‌نامد و در مقدمه دیوان اشعار فارسی‌ش

دربارهٔ خازن چنین اظهار می‌دارد :

"در اول مشروطه غزلیات وطنی میرعبداالحسین خازن نقل محافل و مجالس بود و من یادم می‌آید ممکن نبود کسی یک بیت او را بشنود و منقلب نشود هیچ سواد نداشته، اما یک شخصیت ادبی عجیبی دارد که اگر تربیت شده بود حافظ می‌شد. سه بیت از یک غزل ترکی او یاد دارم که اینجا می‌نویسم :

ایاقدان دوشموشم ساقی البمدن دوت ایاقیله
 الینده ساغر زرین گوروم همواره وار اولسون
 قیزیل گول غنچه‌سی تک لخته - لخته قان اولان گونلوم
 آچیلماز بیرده عالمده اگر یوزمین بهار اولسون
 نه شدن چاره وار بیز ملته یاران نه مجلس دن
 بیزه هر کیمسه یار اولسا اؤنا الله یار اولسون
 ترجمه :

ازیا افتاده ام ساقی دستم را با بیاباله بگیر - الهی که ساغر زرین
 همواره در دستت باشد - دل چون غنچه گل سرخم که لخته لخته خون
 است - دیگر در عالم باز شدنی نیست اگر صد هزار بهار باشد - نه از شه
 چاره ای برای ما ملت است یاران نه از مجلس - هر کسی که یار ما باشد
 الهی که خدا یارش باشد " (۱)

این شاعر مردمی با این که سواد نداشت ولی چون دارای دیدی عمیق
 ذوقی لطیف و قریحه‌ای سرشار بود با بیان رسا توانست از طریق شعر به
 انقلاب نقب زده و آن همه استعدادش را در خدمت آزادی به کار گیرد. وی مثل
 یک انسان درد آشنا وضع ملت ایران را که تا آن روز در دست استبداد
 خرد شده بود چنین ترسیم می‌کند :

باغلانان زنجیر بیداده یازیق ایرانلی لار
 اولمایان آسوده دونیاده یازیق ایرانلی لار
 تیتیره‌ین بیر مرغ بسمل تک کف جلا ده
 صید اولان بی رحم صیاده یازیق ایرانلی لار
 در شعری دیگر گوید :

اؤلدو ویران ، خاک ایران خون مظنونمانیله
 عاقبت ویرانه میز آباد اؤلار بو قانیله
 اول قدر ایچمیش جوانلار قانینی توپراغیمیز
 کوه و صحرالر بؤیا نمیش لاله الوانیله

مستبدلر اولماسین مغرور قان توکمک لیگه

ملتین ، مشروطه نین شمشیری وار دیوانیله (۲)

توان گفت که شعرخان نیروی ایمان و قدرت روحی همشهریان را در آن روزگار به وضوح منعکس می کند و در واقع سروده های وی نشانگر آن است که شخصیت ادبی و اجتماعی او محصول شرایط تاریخی عصر خویش می باشد ، عصری که شورش و عصیان به همراه دارد ، عصری که ستارخان ها ، باقرخان ها و شیخ محمد خیا بانی ها پدید آورده است ، مجاهدین غیر-تمندی همچون حسین خان باغبان ها پرورده است که در راه آزادی شب و روز درسگراست و روی فرزند ندیده سمندر و از تا آخرین فشنگ می ایستد و شهید می شود ، در همچو عصری شعر و ادبیات نیز نمی تواند متاثر از شرایط اجتماعی و سیاسی محیط خود نباشد بلکه هنر در خدمت خلق و انقلاب قرار می گیرد و شاعر مبارزی مثل خازن با آفریدن مضمون های تازه انقلابی ، صفحه جدیدی در تاریخ ادبیات آذربایجان می گشاید ، او شعر را از آسمان به زمین کشیده و به میان مردم کوچه و بازار می برد و چنان الفتی نابین خلنق و ادبیات ایجاد می کند که توده ها با شنیدن ابیات وی به گونه ای منقلب می شوند که دسته دسته مسلح شده و به مجاهدین می پیوندند ، وی با سرودن شعر " آفتاب حریت " نخستین بار کلمه " مجاهد " را که با تشکیل مرکز غیبی و تربیت گارد مسلح ورد زبان ها شده بود این چنین وارد ادبیات این سرزمین انقلابی می کند :

قوری سؤزیله وفا تخمی اگمه بر سیز اولار

بو تخما قانیله سو وئرمه سن ثمر سیز اولار
قدم بو دایره یه قویما ، قویسان عشقیله قوی

خیال ائیلمه راه وفا خطر سیز اولار

مجاهد اولما گیلن ، اولسان اول حبیب کیمی

مجاهد حق اولان حق یولوندا شیر اولار

صاباح اولاندا ، چیخار آفتاب حریت

بو تیره شب ، ائله فکر ائتمیین سحر سیز اولار

ترجمه : بذر وفارا ، باحرف خشک و خالی ، نمی توان به بار آورد -
که آبیاریش از خون باید تا بارور گردد - چون در حریم وفا قدم برداری ، عاشقانه بردار - و این راه را خالی از خطر مینداز - یا سودای مجاهد بودن در سرپروران و یا همچو حبیب (۳) باش - که مجاهد

راه حق باید از سروجان بگذرد - با مدادان فردا ، آفتاب آزادی بر
خواهد دمید - این تیره شب را گمان میرکه سحری به دنبال نیست (۴)
شعر خازن چون از دل برمی خیزد چنان دردل ها می نشیند که توده های
مردم ورد زبان می کنند و مجاهدین درسنگرها می خوانند و وعاظ و سخن
رانان بر سر منبرها ترنم کرده و مردم تبریز را تشویق به مسلح شدن
و مبارزه با استبداد می کنند، چنان که هم محله اش شهید شیخ سلیم این
روحانی مبارز که با خازن دوستی نزدیک داشت همیشه اشعار وی از جمله
این ابیات را چاشنی سخنان آتشینش می نماید :

آلمیشیق مشروطه نی وجهینده جانلار وئرمیشیک
حقیمیزدن گئچمه ریک ایستر جهان بر باد اولا
ویا :

اول قدر ایچمیش جوانلار قانینی توریا غیمیز
کوه و صحرالر بزنمیش لاله الوانیله (۵)

خازن با این که از نعمت خواندن و نوشتن محروم بود و شعرها پیش را
دیگری یادداشت می کرد لکن به پشتوانه استعداد سرشار و شخصیت مردمی
تمام اشعار انقلابی و اجتماعی پر محتوا و با مفهوم است چرا که وی تمام
آنها را راجع و بموقع سروده و به سخنی دیگری حرفی برای گفتن داشته و
طرز بیانش راهم بلند بوده است. او چنان به کلام تسلط دارد که قادر است
دقیق ترین کلمه را در جای مناسب بنشاند و به آن واژه چنان با رفکری و
عاطفی دهد که جز مفهومی که او برای آن در نظر گرفته منظور دیگری از آن
استنباط نگردد. این شاعر ملی چون در موسیقی نیز تبحر داشته لذا توان
نسته است وسیع ترین و عمیق ترین اندیشه ها را در کمترین کلمات و در
خوش آهنگ ترین وزن ها ارائه دهد.

این هنرمند نابغه کلیه اشعارش را به زبان ترکی آذربایجانی سروده
است. وی با استفاده از نکات ظریف و واژه های متنوع و فرهنگ غنی زبان
شیرین مادریش که به قول استاد شهریار: از حیث محاوره و بیان احساسا
شاید هیچ زبانی به ترکی نرسد " (۶) توانسته است آثار کم نظیری به
وجود آورد که هم اکنون جزو ذخایر با ارزش تاریخ ادبیات آذربایجان
به شمار می رود، چرا که وی با مهارت خاص خود با بهره برداری از زیبایی
های این زبان و با آفریدن مضامین بدیعی و وسعت، غنا و عظمت آن را به
معروض نمایش گذاشته است.

هنگامی که سالدات‌های روسیه تزاری در اردیبهشت ماه سال ۱۲۸۸ شمسی، آذربایجان را اشغال می‌کنند خازن این ایالت را می‌سراید:

هر زمان کی مرغ دل‌یاد بهارستان ائدر
فکر وصلیله سیزیلدار شکوه هجران ائدر
بیر پری سینمیش قوشی گؤردیم بوگون گلزارده
باشلاییب شوریله نقل‌قصه ایران ائدر
سسلنیردی باغبانا اولما غافل باغدن
بیله‌کی گلچین دارا شمیش گلشنین نالان ائدر
هیئت کابینه اغیار اولوب همراز یار.
علمسیز ملتدی بیجا دعوی وجدان ائدر
اولسا هر بیر قلبده ناموس دین حُب وطن
بیر بئله انسانه "خازن" جانینی قوربان ائدر.

ترجمه:

هر زمان که مرغ دل‌یاد بهارستان کند - با هوای وصل نالدشکوه از هجران کند - پرشکسته مرغکی را دیدم اندر گلستان - یا هزاران شور نقل‌قصه ایران کند - هی صدا کردی مشو غافل زباغ ای باغبان - بی مسروت گلچین آخر گلشن ویران کند - هیئت کابینه اغیار شد همراز یار - ملت بی علم بیجا دعوی وجدان کند - در دل هر کس بود ناموس دین حُب وطن - جان خود "خازن" به انسان چنین قربان کند (۶)

پیش از آن که به دیگر جنبه‌های شعر خازن از جمله نحوه وطن‌ز بی‌پردا - زیم لازم است که از احوال شخصیه وی آگاهی‌هایی داشته باشیم.
میر عبدالحسین خازن در سال ۱۲۵۰ شمسی (۷) در محله خیابان کوچه باغ (۸) چشم به جهان گشود و در این محل بزرگ شد لکن بنا به عللی از رفتن به مدرسه و کسب دانش محروم شد. وی در خیابان کهنه نرسیده به مسجد کبود مغازه سنگ‌پزی داشت و از دانش مشدی‌های جوانمرد تبریز به‌شمار میرفت خازن در سطح شهر تبریز به جوانمردی و دستگیری از ضعف‌شهره بود که از این خصیصه او داستان‌ها نقل می‌کنند و به همین علت هم بود که به محض شعله‌ور شدن نایره انقلاب مشروطیت وی به سلک یاران باقرخان سالار ملی درآمد و از نزدیک با زنده‌یاد شیخ محمد خیابانی که منازلشبان نزدیک به هم بودند انس و الفتی پیدا کرد و تا پایان عمرش ایمان و اعتقادش را به آزادی و حاکمیت قانون حفظ نمود. پس از اشغال آذربایجان توسط

روس‌های تزاری و تسلط صمدخان شجاع الدوله بر تبریز فاتحه‌ مشروطیت خوانده شد و استبدادی هولناک بر این سرزمین حاکم گشت. میرعبیدالحسین خازن نیز به نوحه روی آورد چنان که خود گوید :

او قدر جهد ائله خازن سنی خدای جهان
قویا حسینینه بیر قطره آغلیان یثرینه
غزلسرالیقی ترک ائیله یاز مصیبت دن

نویاه گل بو مصیبت ده نوحه خوان یثرینه

لکن این مرد آزاده چون در مکتب انقلاب مشروطیت تربیت شده و آزادی و آزادگی را باور داشت و گرفتن آزادی راهم جز با مجاهدت میسر نمی دانست لذا اشعار نوحه‌وی نیز از این مضامین پر است و به عبارت دیگر در این زمینه نیز موضعی انقلابی و بینشی روشنگرانه دارد چنان که شهدای کربلا را در نقش مجاهدینی مجسم می کند که زیر بار ظلم نرفته و با ستمگر عصرشان مبارزه می کنند. این بیت نمونه‌ای از این گونه سروده‌های وی می باشد :

گل مجاهد سیرینه قوی عرصه عشقه قدم

حضرت عباسی گور مشک اوخلانیب قولار قلم

مراثی وی در حال حاضر نیز ورد زبان هاست و اکثر مردم در ماه‌های عزاداری بدون آن که سراینده‌شان را بدانند آن‌ها را زمزمه می‌کنند. مثل:
آخدین عالمده نهدن کوه و بیابانه فرات

اولمادین قسمت حسینه، دونه سن قانه فرات

این بیت را خازن هنگامی که به کربلا سفر کرده بود به محض این که چشمش به رودخانه فرات می افتد فی البداهه می سراید .

خازن در سرودن اشعار طنز نیز ید طولائی داشته و از وی در این زمینه ابیاتی باقی مانده است. از جمله این شعر معروف وی را که در هجو اهالی محله دوه‌چی سروده است می توان ذکر کرد :

اهل دوه‌چی گلیبدی جنگه بئش بئش یا مادور با سیر تفنگه
هردن بیرینی آتیر هواییه لعنت بئله قوم بی حیاییه

.....

وی این ابیات را پس از مشروطیت هنگامی که دسته‌های عزاداری محلات دوه‌چی و خیابان برسر نوبت در بازار تبریز برخورد هائی پیدا کرده اند گفته است .

قهرمان داستان ما در اوایل سلطنت رضا خان پهلوی گویا در سال ۱۳۰۴ شمسی در تبریز چشم از جهان می بندد و در گورستان قاسم خان (محل فعلی دبیرستان طالقانی) با خاک هم آغوش می گردد.

زننده یاد خازن درگذشت ولی ارثیه های گرانبهای از خود به یادگار گذاشت. یکی از آن ها دیوان اشعارش بود که متأسفانه تاکنون به زیور چاپ آراسته نشده است. دیگر خط مشی و راه رسمی است که وی برای شعرای پس از خود ترسیم نموده و مفهوم واقعی یک شاعر متعهد را با مبارزات سیاسی و اجتماعی مجسم نموده است. او با اعمال و کردار انقلابی خود نشان داده است که هنر شاعر باید در خدمت اجتماع بوده و لازم است که شاعر مردمی درد و غم را شناخته و راه درمان را نیز نشان دهد.

میرآقا خازن پسر آن شادروان که در استخدام شهربانی بود پس از بازنشستگی به کزج مهاجرت کرده در آن شهرستان ساکن می گردد و تمام اشعار پدرش را با خود بدانجا برده و قصد چاپ آنها را داشته که گویا موفق نمی شود و چندسال پیش در همانجا درگذشته است. مرحوم میرآقا خازن صدائی موزون و دلنشینی داشته و به قول استاد شهریار موقعی که آواز می خواند مرحوم استاد اقبال آذر را تداعی می کرد.

-
- ۱) استاد شهریار - دیوان اشعار فارسی - ج ۱ - ص ۶۱
 - ۲) این ابیات از مقاله "آقای ج. مجیری تحت عنوان "ادبیات تیمی - زمانه آدیم لایبر" که در روزنامه "فروغ آزادی" (۶۵/۲/۳۰) چاپ شده نقل می شود.
 - ۳) منظور حبیب بن مظاهر از شهدای کربلاست.
 - ۴) ترجمه اشعار از کتاب دو مبارز جنبش مشروطه ص ۹۳ برداشته شده است
 - ۵) این اشعار از کتاب سردار ملی ستارخان نوشته محمد رضا عافیت نقل شد
 - ۶) کیهان فرهنگی - شماره اردیبهشت ۱۳۶۲
 - ۷) این اشعار و ترجمه شان از کتاب نخبه های از دیوان منصور (تبریز، چاپخانه اخترشمال - ۱۳۲۷) نقل شد
 - ۸) روزنامه فروغ آزادی - پیشین.
 - ۹) این کوچه هم اکنون کوی بابک نامیده می شود و پایین تر از چهارراه منصور قرار دارد.
 - ۱۰) گویا تعدادی از اشعار خازن تحت عنوان "کلام خازن" ۷۷ سال پیش در تبریز با چاپ سنگی به طبع رسیده ولی نویسنده این سطور تا کنون نسخه های از آن را به دست نیآورده است.

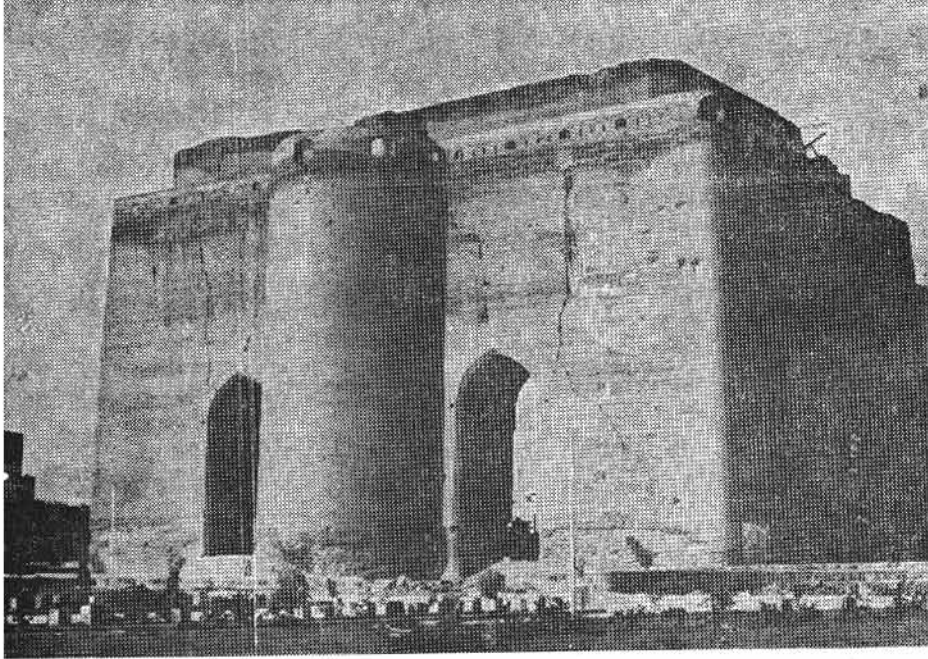
عید نوروز و سال نو مبارک باد

فرارسیدن عید سعید ملی، نوروز باستانی را به تمام هم‌میهنان گرامی تبریک گفته و سعادت و پیروزی آنان را از خداوندیگانه خواستاریم. با فرا رسیدن عید نوروز مجله «وارلیق» نه سال از عمر مطبوعاتی خود را پشت سر می‌گذارد و وارد ده‌سالگی می‌گردد. در نه سال گذشته از برکت آزادی زبان و فرهنگ اقوام ایرانی که قانون اساسی جمهوری اسلامی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به ملت شهیدپرور ایران به ارمغان آورده است. نستیم طی مقالات و درج آثار نویسندگان و شعرای ترکی گو به قواعد و ادبیات زبان مادری یعنی ترکی آذری آشنا شویم و از تاریخ پیدایش و تکامل آن در ایران آگاهی یافته و از خواندن اشعار نغز شعزای آذری لذت ببریم. امیدواریم در سال آینده ضمن موفقیت درزمینه «فرهنگی و ادبی شاهد پیروزی حق بر باطل و صلح و آرامش برای کشور عزیزیمان باشیم.» (وارلیق)

* نوروز بایرامی و یئنی ایلیمیز * قوتلو اولسون

وارلیق درگی سی نین ۱۳۶۶ - اینجی ایلی صون مایی سینی نشر اقدەر کن نوروز بایرامی و یئنی ایلی عزیز اوخوجولاریمیزا تبریک دهیب، یئنی ایلین ائلیمیزه و یوردوموزا اوغورلو اولماغینسی دیله‌ریک. (وارلیق)

تک آلاها اگیل ، ارکیم ، آی ارکیم
قارشیندا گؤر اگیلر کیم، آی ارکیم

مغرور دایان ، آنین آچیق ، اوزون آغ
اوندان باشقا ، سن بیر کسه اگیلمه

VARLIQ

PERSIAN AND TURKISH
JOURNAL

9th Year No. 66-5

Feb, Mar 1988

Addr.: Vali-Asr. Ave. Bidi Str.

No. 17 Tehran-Iran

وارلیق

مجله فرهنگی ، ادبی هنری

به زبانهای فارسی و ترکی

تحت نظر هیئت تحریریه

صاحب امتیاز : دکتر جواد هیئت

تهران : خیابان ولیعصر کوچه بیدی پلاک ۱۷

تلفن : ۶۴۰۵۱۱۷

لیتوگرافی : امیر

چاپخانه کاویان - میدان بهارستان